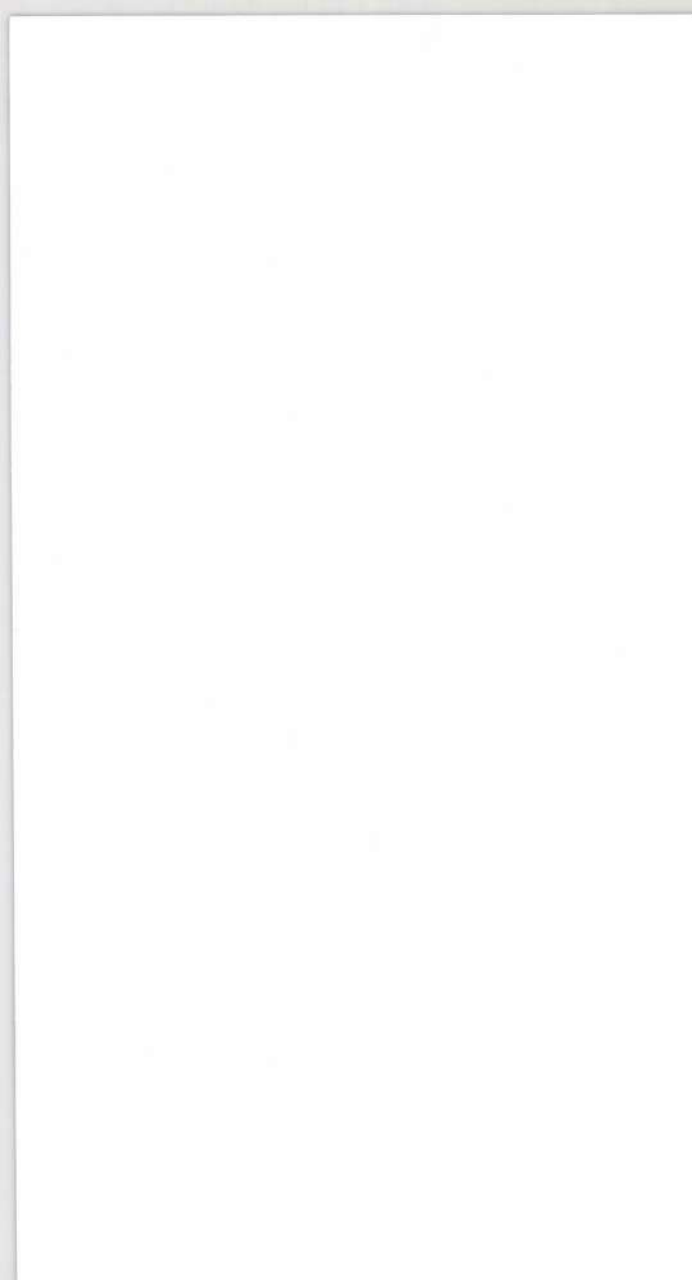
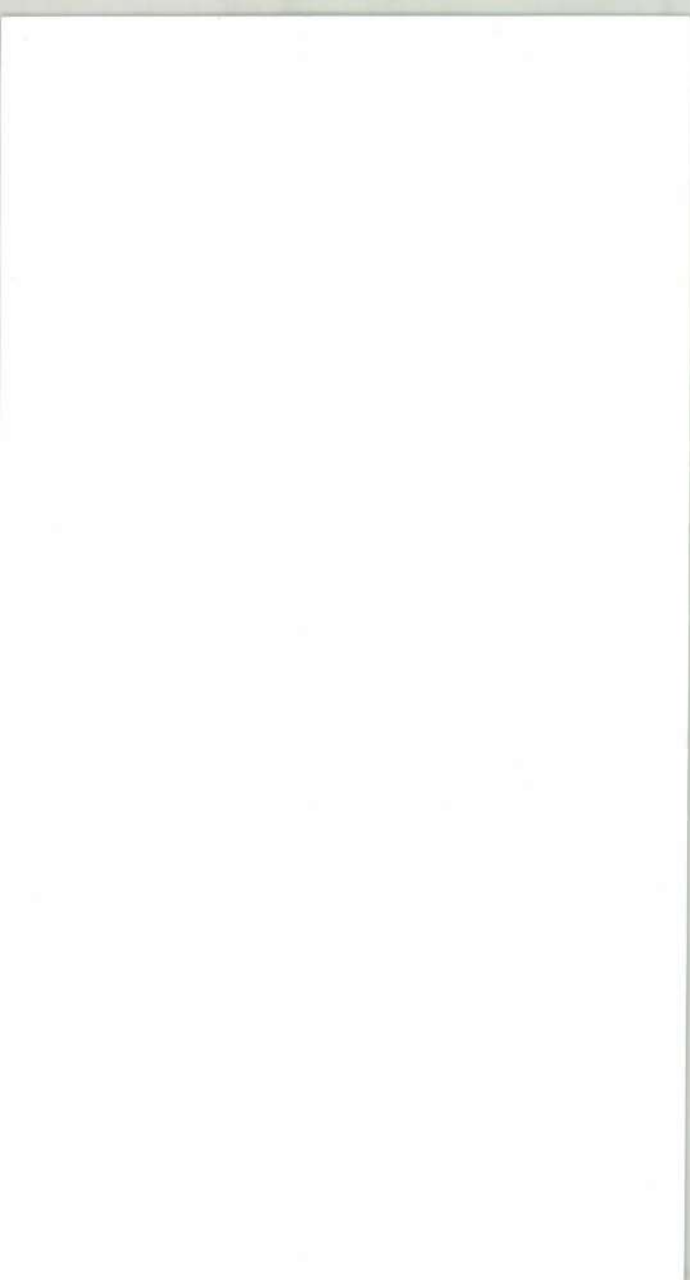

MÓHANDÁSZ KARAMCSAND
GÁNDHÍ

HIND SZVARÁDZS
AVAGY AZ INDIAI
ÖNKORMÁNYZAT

TÉKA

MÓHANDÁSZ KARAMCSAND GÁNDHÍ

**Hind Szvarádzs,
avagy
az indiai önkormányzat**

A kötet megjelenését a

és a

**COMMUNITAS
ALAPÍTVÁNY**

Alapította az RMDSZ

támogatta

**Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a
României**

GÁNDHÍ, MÓHANDÁSZ KARAMCSAND

**Hind Szvarádzs, avagy az indiai önkor-
mányzat / Móhandász Karamcsand Gandhi ;**

trad.: Bodor András ; ed.: Szenkovics Dezső. -

Cluj-Napoca : Kriterion, 2010

ISBN 978-973-26-0989-7

I. Bodor, András (trad.)

II. Szenkovics, Dezső (ed.)

94(540)

MÓHANDÁSZ KARAMCSAND GÁNDHÍ

**Hind Szvarádzs,
avagy
az indiai önkormányzat**

Fordította, a bevezető tanulmányt írta
és jegyzetekkel ellátta
BODOR ANDRÁS

Szakmailag ellenőrizte és a kiadást gondozta
SZENKOVICS DEZSŐ

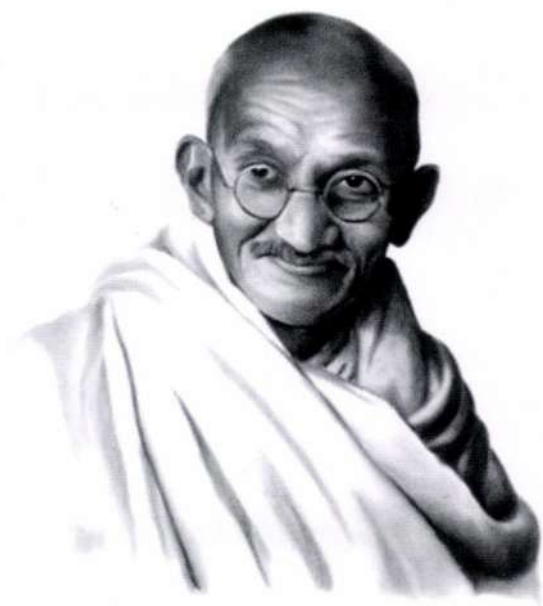
KRITERION KÖNYVKIADÓ
KOLOZSVÁR

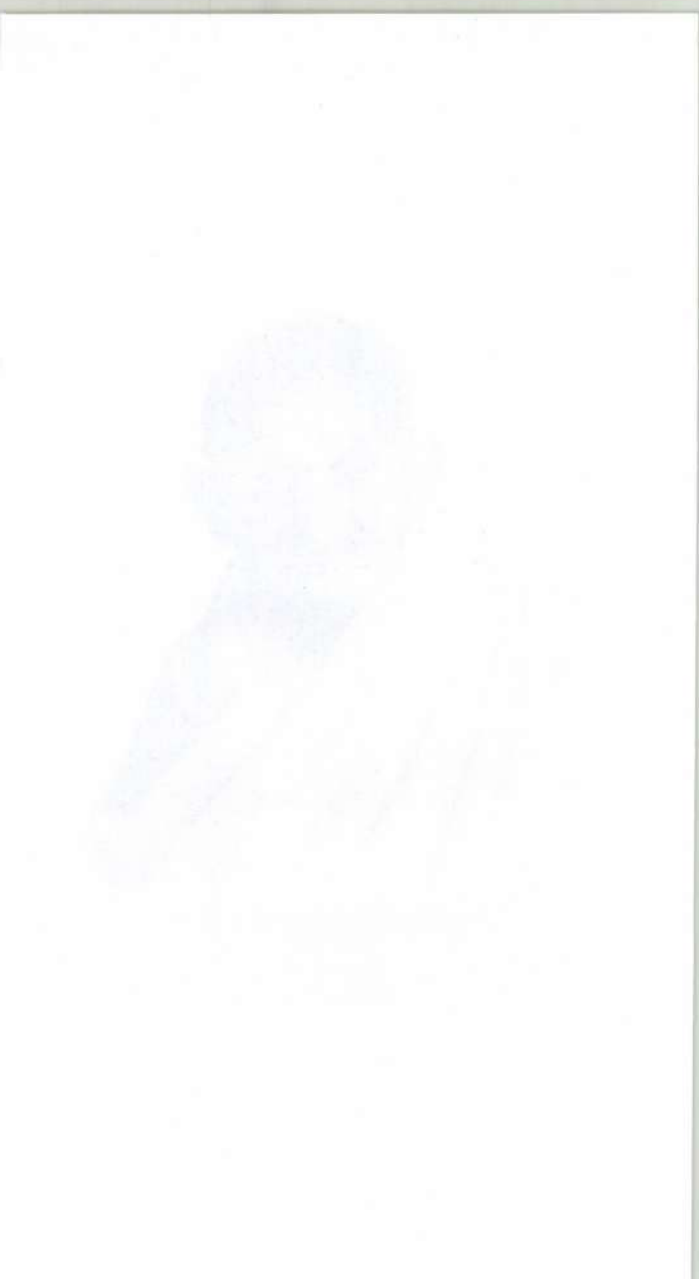
A SOROZATOT SZERKESZTI
CSETRI ELEK
CSÖRSZ RUMEN ISTVÁN
HORVÁTH ANDOR

© Bodor András jogutódjai, 2010
Szenkovics Dezső
Kriterion

Szerkesztő: Zabán Márta
Sorozatborító: Deák Ferenc
Nyomdai előkészítés: Kriterion Műhely
Megjelenés éve: 2010. Alak: 70x100/24.
Kiadói ívek száma: 5,284
Nyomdai ívek száma: 8,75

Készült a kolozsvári ARDEALUL nyomdában

Móhandász Karamcsand *Mahátmá* Gándhí

1939 tavaszán a világháború még nem robbant ki, de az Oxford fölött éjszaka elhúzó repülőgépek, a váratlan, részleges vagy teljes black-out-ok, elsötétítések, az egyetemi hallgatók kötelező katonai gyakorlata és háborús hangulata, az újságoknak szinte naponként megjelenő különkiadása már-már félreismerhetetlenül előrevetítették a közeledő háború félelmetes árnyékát. A béke utolsó iskolai évének harmadik szemeszterében, a fasizmus szörnyűségeitől indítatva, a „college” történelemprofesszora az erőszak történelmi szerepéről tartotta előadásait, és arra a következtetésre jutott, hogy az erőszak, bármilyen kegyetlen is, csak időleges lehet, és a zsarnokság napjait maga az erőszak számlálja meg.

Az egyik előadás után idősebb évfolyamtársam, egy sötétbőrű, sovány fiatalember, Gándhí volt titkára, S. K. George – akinek családja a pária örökség nyomasztó súlyától úgy szabadult meg, hogy kereszténnyé lett – meghívott a lakására, ahol megajándékozott egy kis könyvecskével, megjegyezvén: terjesztése Angliában tilos. A könyv M. K. Gándhí *Hind Swaraj or Indian Home Rule* című írása volt, melyben a szerző India felszabadításának eszmei alapját fejt ki.

Nagy érdeklődéssel kezdtem olvasni a könyvecskét, s benne számomra akkor teljesen új

eszmék sorakoztak fel, melyek az akkori bizonytalan, harcias hangulatban, amelyben mind-egyre felbukkantak az elkerülhetetlen háború veszedelmei, rémséges képei, emberek, népek oknélküli pusztulása, különösnek tűntek a szeretetről, a passzív ellenállásról, az elnyomott indiai nép felszabadulásáról szóló új lehetőségek. Ugyanakkor az elnyomás elleni küzdelem új módszereit találtam meg benne, mintha ezek is professzorom előadásainak igazságát hangsúlyozták volna: az erőszak, a terror mindig csak időleges, a zsarnokság napjai elkerülhetetlenül meg vannak számlálva.

Attól kezdve egy olyan világról kezdtem el ábrándozni, amelyben nincsenek elnyomók és elnyomottak, hódítók és behódoltak, uralkodó és önállóságra képtelen népek, mert az erőszak kiküszöbölése új, emberibb világot teremt, bár annak megszületése csak sok kínnal, feszültséggel, megalkuvással, lemondással következhet be. Ezek a gondolatok, talán inkább ábrándozások, alakították ki bennem azt az elhatározást, hogy e könyvecskét magyarra is lefordítsam. A második világháború utolsó előtti évében egy fejezetet le is fordítottam, és azzal a kéréssel küldtem el Benedek Marcell professzor úrnak, hogy vajon lehet-e valamilyen esélye a könyvecske kiadásának. A professzor úr csakhamar válaszolt, udvariasan, kedvesen, de azzal a sorok közé bújtatott meggyőződéssel, hogy csak naiv ember lehet az, aki azt képzeli, hogy a nagy világégés pusztításában, a fasizmus dühöngésében egy ilyen könyv kiadható.

Néhány évtized múlva ismét felötlött bennem a könyv lefordításának és kiadásának gondolata. A megkérdezett kiadó szerkesztősége nem zárkózott el a könyv megjelentetésétől, és az egyik tehetséges írónak adta ki bírálatra. Nagy meglepetésemre a bírálat, a válasz elutasító volt. Amikor aztán találkoztam az általam nagyra becsült bírálómmal, s megkérdeztem, hogy miért olyan lesújtó a véleménye, fennhéjázó leereszkedéssel közölte velem, nem hitte volna, hogy ennyire szűk a látóhatárom s bizonytalan a tájékozottságom, mert nem tudom, hogy Gándhí, Schweitzer Alberttel együtt, a fasizmus, a hitlerizmus szálláscsinálója volt. Szavai megdöbentettek, mert Schweitzer néhány előadását személyesen hallgattam, könyveit tanulmányoztam, s annyi humanizmus, tudás és az emberiség sorsáért érzett őszinte aggodás sugárzott belőlük, hogy értetlenül néztem a bírálómra, és csodálkoztam különös, furcsa, hozzá nem illő, rettenetesnek tűnő szavain. Véleményezése miatt további próbálkozásom kudarcot vallott, és a könyv nem jelenhetett meg. Végre remélem, hogy most, a harmadik próbálkozás talán sikerül, mert bár Gándhí már negyvenhat éve halott, első könyvének gondolatai ma is élnek, a politikai, társadalmi és vallásos mozgalmakban újra és újra felélednek és hatnak. Éppen ezért úgy gondolom, csak hasznos lehet életét és tanításait legalább nagy vonásokban megismertetni.

Gándhí gyermek- és ifjúkora

Móhandász Karamcsand Gándhí 1879. október 2-án született Gudzsarát állam Pórbandar nevű helységében. Apja, Kabá Gándhí állami hivatalnok, ún. főminiszter volt, de a hivatal szép hangzása ellenére inkább udvari szolgálatot, darabonti beosztást jelentett, és ahogyan a fia megállapítja, felkészültsége alapján „aligha jutott volna túl a gudzsaráti iskola ötödik osztályán”,¹ de gazdag gyakorlati tapasztalataival „a legbonyolultabb kérdést is megoldotta”.² Első három felesége természetes halállal korán meghalt, a negyedik – Putlíbái – egy leánnyal és három fiúval ajándékozta meg.

Gándhí családja a banijá kaszthoz tartozott, melynek a szokásjogon alapuló hatalma minden tagjára kiterjedt. A család ősei eredetileg fűszerkereskedők voltak, a főminiszteri hivatalt először a nagypapa viselte.

Hétéves korában szülei átköltöztek Rádzskótba, ahol Gándhí elemi és középfokú iskolai tanulmányait végezte. Szelíd, félénk, az igazságot szerető gyermek volt. Kezdetben a vallás iránt nem tanúsított különösebb érdeklődést, de anyja irányítása mellett elsajátította a hindu népi hagyományokat és Visnu isten templomába rendszeresen eljárt, de ennek túldíszíté-

---

¹ Móhandász Karamcsand Gándhí: *Önéletrajz, avagy kísérleteim az igazsággal*. Budapest, Etalon kiadó, 2009, 13. [Sz. D.]

² Uo. [Sz. D.]

sét, csillogó ragyogását nem kedvelte. Indiai szokás szerint tízéves koráig háromszor jegyezték el, az eljegyzések azonban szinte semmit sem jelentettek számára, mert azokat tudta nélkül, a szülők intézték. Tizenhárom éves korában megházasították egy csaknem ugyanolyan korú lánnyal. Hogy a lakodalmi költségek ne terheljék meg túlságosan a családot, a házasságkötést kisebbik bátyjával és egyik unokatestvérével egyszerre tartotta, mert az ehhez szükséges ételek és italok, a vendégek nagy száma miatt – hiszen az illető kaszt valamennyi tagja részt vehetett a vendégségen – sokba kerültek. A házasságkötés előtt a fiataloknak Pórbandarba kellett menniük. A fiatal feleség Kasztúrbái, írástudatlan volt, és a férj is csak az írás-olvasás alapelemeit tudta vele elsajátíttatni.

Ebben ez időben Gándhí már középiskolás volt és kitűnő tanulónak bizonyult. Érdeklődésre tarthat számot, amit középiskolai tanulmányairól mond: a negyedik osztálytól kezdve csaknem minden tárgyat angolul tanultak, ami sok nehézséget okozott. Emiatt különösen nehezen birkózott meg a matematikával és a mértannal. Nem ment könnyen a szanszkrit nyelv elsajátítása sem, bár mint Visnu-hitű tanulónak erre nagy szüksége lett volna. Ebben az időben minden indiai középiskolában a helyi nyelv mellett a hindit, a szanszkritot, az angolt és az arabot tanították. Gándhí úgy véli, hogy amennyiben a különböző tárgyakat nem angol, hanem anyanyelvén kellett volna elsajátítani, az nem okozott volna nagyobb nehézséget és megterhelést, annál inkább nem, mert a hindi, a

gudzsaráti és a szanszkrit közeli rokon nyelvek, sőt az urdu sem teljesen idegen.

Mint vallásos hindu család sarjának, a húsevés és a szeszes italok fogyasztása tilos volt. Mivel Gándhí azt hitte, hogy az angolok azért lettek „felsőbbrendű”, uralkodó nép, mert hússal táplálkoztak, egyik barátja biztatására ő is megszegte a tiltó szabályt, amiért azután sokáig lelkiismeret-furdalást érzett.

A kezdetben elhanyagolt vallásos nevelést a család egyik régi szolgája pótolta. Ezután ismerkedett meg az indiai költészet nagy alkotásával, a Rámájánával, amelyből hallás után néhány versszakot elsajátított. Ugyanígy volt a Bhagavad Gítával, részleteket tudott ugyan belőle, de szanszkrit tudása nem volt elégséges ahhoz, hogy megértse. Ekkor ismerkedett meg a többi indiai vallással, a mohamedanizmussal, a párszi vallással. Amint ő saját maga ennek kapcsán megállapítja, „mindezek hatására belém ivódott a vallási türelem”.³ A kereszténység iránt valamiféle ellenszenvet érzett, mégpedig azért, mert a keresztény hit-térítők „gyakran álltak ki egy-egy utcasarokra a középiskola szomszédságában és hirdették az ígét, szidalmazván a hindukat és isteneiket”.⁴

Főiskolai tanulmányai Angliában

Az érettségi vizsgát 1887-ben Ahmadábádban⁵ tette le. Ezután az egyik olcsóbb indiai

---

³ I. m. 38. [Sz. D.]

⁴ Uo. [Sz. D.]

⁵ Mai nevén Ahmedábád. [Sz. D.]

egyetemre iratkozott be, de az első szemeszter végén elcsüggedve visszatért Rádzskótba, mert attól tartott, hogy az egyetem követelményeivel nem tud megbirkózni.

Ekkor a család egyik barátja, „egy ravasz és tanult bráhman”⁶ azt tanácsolta, hogy tanuljon tovább, lehetőleg jogot, de ne Indiában, hanem Angliában, mert mint leendő ügyvéd így könnyebben kaphat kényelmes és jól jövedelmező állást. Tetszett a tanács, meg is akarta fogadni, de csakhamar nehézségek merültek fel. Kasztja ellenezte a külföldön való tanulást és igyekezett rávenni az ifjút, hogy mondjon le róla, majd amikor erre nem volt hajlandó, kiközösítették. Bár bántotta a méltánytalannak tartott eljárás, miután bátyja révén sikerült a költségeket biztosítani, 1885 szeptemberében hajóra szállt és útnak indult Angliába. Londonba érkezvén, felkereste indiai ismerőseit és barátait, és támogatásukkal csakhamar megtalálta helyét a számára idegen társadalomban. Arra vágyott, hogy tanulmányait az oxfordi vagy cambridge-i egyetemen folytassa, de az ottani költségeket túl magasaknak találta, ezért Londonban maradt.

Londonban arra törekedett, hogy sokoldalúan képezze magát. Az egyetemen a latin bizonyult a legnehezebb tárgynak, ebből egyszer meg is bukott. Az egyetemi tantárgyak mellett igyekezett megismerni a theozóphiát, beszélgetni, vitatkozni az Angliában lakó indiai anarchistákkal. Itt olvasta először Edwin Arnold fordításában az álta-

---

⁶ I. m. 40. [Sz. D.]

la annyira csodált Bhagavad Gítát és ugyancsak Arnold híres *Ázsia világossága* című könyvét, továbbá Ruskint, Benthamot, a világvallások szent könyveit, köztük a kereszténységét is. Amint írja, az Ószövetségen alig tudta átrágni magát, különösen Mózes IV. könyve ment nehezen. Az Újszövetség egészen másként hatott rá, különösen a Hegyi beszéd, mely szívéhez szólt. „Összehasonlítottam a Gítával. Határtalan örömet szerettek nekem ezek a sorok”⁷ – írja önéletrajzában. Különösen az alábbi, ez erőszakmentességet hirdető szöveg hangzott otthonosan számára: „Én pedig azt mondom nektek, ne álljatok ellene a gonosznak, hanem aki téged arcul üt jobbfelől, fordítsd feléje a másik arcodat is”.⁸

Amint megvallja, a *Szent Biblia* mellett, különös hatással volt rá Lev Tolsztoj *Isten országa bennünk lakozik* című műve és Ruskin ismert munkája: *Az utolsónak is annyit, mint neked*. Mint fiatalember, a kísértéseknek nem tudott mindig ellenállni. Előkelően, az angol divat szerint öltözött, felkereste a mulatóhelyeket, a vallási tilalom és anyja kérése ellenére húst evett, sőt egy adott alkalommal azt is elhallgatta, hogy házas. Ez a számára tévelygésnek számító magatartás után lehangoltság, szégyenkezés vett rajta erőt, és mindig fogadalmat tett, hogy a jövőben tartózkodni fog az ilyen, hozzá nem méltó viselkedéstől.

---

⁷ I. m. 70.

⁸ Újszövetség, Mt, 5, 39. [Sz. D.]

Ismét Indiában

Összesen 12 „terminust”, félévet végzett el Londonban, amikor végre megkapta ügyvédi diplomáját. Ottléte alatt aránylag sok angol várost is felkeresett, és meglátogatta a párizsi világkiállítást. A diploma megszerzése után haldéktalanul indult vissza hazájába.

Hazaérkezve, fájdalommal és megdöbbenéssel vette tudomásul, hogy édesanyja meghalt. Bátyja korábban nem akarta közölni vele a szomorú hírt, nehogy ez megzavarja tanulmányaiban. Különben bátyja, aki maga is „otthon végzett ügyvéd” volt, testvéri szeretettel mindenben gondját viselte. Még a kasztjával is igyekezett kibékíteni és a kiközösítést feledésbe meríteni. Ez azonban csak részben sikerült, mert az általa rendezett vendégségre a felesége nemzetségének tagjai nem fogadták el a meghívást. Ennek ellenére – amint maga Gándhí önéletrajzában megjegyzi – azok a tagok is, akik e kitagadás tényét nem voltak hajlandók feloldani, mindig szeretettel viselkedtek iránta.

Mint külföldön végzett ügyvéd, ismét csak bátyja segítségével Bombayban szeretett volna ügyvédi irodát nyitni, azonban ügyvédi gyakorlatának ezen első kísérlete balul sikerült. Egyik kliense érdekében kellett volna védőbeszédet tartania, de az izgalom és a féltékenység annyira elhatalmasodott rajta, hogy a torkán egyetlen szó sem jött ki. Ez és más kudarcok arra készítették, hogy Dél-Afrikába menjen, ahol sok indiai telepés élt, és ott próbáljon szerencsét.

Dél-Afrikában

Dél-Afrika a zulu és más bennszülött törzsek, valamint az itt búroknak nevezett gyarmatosító hollandok és az angolok területe volt, helyesebben ők harcoltak egymás ellen a terület birtoklásáért. Először a búrok győzték le a zulukat, és 1839-ben előbb a Natal Köztársaságot, ezt követően pedig több más, kisebb köztársaságot hoztak létre, és ezek egyesüléséből alakult ki Transvaal. Anglia, mely közben megszervezte Fokföld gyarmatát, csakhamar háborúba keveredett a búrokkal, és Pretória fővárossal létrehozták a Dél-Afrikai Köztársaságot.

1860-ban megkezdődött az indiai munkások és kereskedők betelepítése Dél-Afrikába. Nemsokára az angolok elfoglalták Transvaalt, a búrok azonban fellázdáltak (1880–1881) és Krüger vezetésével kikiáltották a Búr Köztársaságot, amely belpolitikailag független volt ugyan, de külpolitikáját az angolok ellenőrizték, illetve irányították. Ez volt a helyzet, amikor Gándhí 1893-ban Dél-Afrikába érkezett.

Az itt dolgozó indiaiak helyzete szinte elviselhetetlen volt. Lenézett, semmibevert embereknek, kuliknak tekintették őket. Ha le akartak telepedni, külön adót kellett fizetniük, elvárták tőlük, hogy hivatalos nyilvántartásba vetessék magukat, házasságkötésüket, mivel nem voltak keresztények, nem ismerték el, és külön három font adót is fizettek.

Gándhí Dél-Afrikában csakhamar saját bőrén tapasztalta az ott élő indiaiak megalázó helyzetét. Bár elsőosztályú jegye volt, a vonaton megfnyegték, és boldog lehetett, ha teherkocsiban utazhatott. A postakocsin elfoglalt jó helyét egy fehér embernek kellett átengednie, és őt a kocsis mellé, a bakra ültették. Amikor ezt szóvá tette, az utaskísérő mindenki szeme láttára megverte, anélkül, hogy valaki is pártját fogta volna. A szállodában csak egyik befolyásos kereskedő barátja közbenjárására kapott szobát, de a tulajdonos arra kérte, hogy az étkezőterembe ne menjen le, mert a fehérek rossz néven vennék. Egy másik alkalommal az utcán annyira megverték, hogy csaknem elvérzett.

Gándhí mindezt elviselte, és a rá jellemző akaraterővel és kitartással megszervezte a mintegy 150 000 főből álló indiai közösséget úgy, hogy a passzív ellenállás különböző formáinak alkalmazásával a helyi hatalom az indiaiak csaknem valamennyi követelését kénytelen volt teljesíteni. Mint kitűnő szervező, az indiaiakat rávette a közös fellépésre, intézmények, iskolák alapítására, egészségügyi szervezetek létesítésére. Még egy közös gazdasági társulatot is alapított, melyet Phoenixnek neveztek, és maguk a tagok, köztük Gándhí művelték meg. Gándhí irányítása alatt az indiaiak komoly eredményeket értek el, s nemcsak magatartásuk változott meg, lett öntudatosabb, hanem ruházatuk és lakóházuk tisztaságára és rendben tartására is nagyobb gondot fordítottak. Miután a közösség

egyik befolyásos tagjának a perét megnyerte, Gándhí haza akart menni, ám a durbani indiai kereskedők megkérték, hogy maradjon velük és vezesse a választójog elnyeréséért folytatott harcot. Gándhí maradt, ügyvédi irodát nyitott, de tényleges tevékenysége elsősorban a felmerült politikai kérdések megoldása volt.

Elméleti tanítása

Nem merülhetünk itt részletekbe, csupán megjegyezzük, hogy politikai akcióit, a körülményekhez alkalmazkodva, csaknem mindig sikerre vitte. Elméleti szinten kidolgozta a népi megmozdulások, mozgalmak, magatartások alapjait, amelyeknek elvi forrásai csaknem mindig az indiai hagyományokban gyökereztek. 1894. május 24-én létrehozta a Natali Indiai Kongresszust. Ugyanakkor igyekezett megnyerni az angliai (leginkább a *The Times*) és az indiai újságok (az *Indian Times*) támogatását, és *Indian Opinion* címen saját lapot is szerkesztett. 1896-ban Indiába utazott, és a dél-afrikai indiaiak érdekében jelentős propagandát fejtett ki. Visszatértekor családját is magával vitte Dél-Afrikába, s megérkezésekor Durbanban egy fehérékből összeverődött csoport majdnem agyonverte. A lincselés híre Angliában felháborodást váltott ki, és a vétkesek ellen büntető eljárást indítottak. Gándhí azonban azt hangoztatta, hogy támadói ártatlanok, mert félrevezették őket, és nem kívánja, hogy ellenük eljárást indít-

sanak. Kijelentései nagy feltűnést keltettek, és fényesen igazolták, hogy nincsen ellentét szavai és tettei között.

A Hind Szvarádzs

1908-ban a dél-afrikai indiaiak védelmére és érdekében Londonba utazott és a visszafele tartó úton megírta a *Hind Swaraj or Indian Home Rule (Hind Szvarádzs, avagy az indiai önkormányzat)* című könyvét. A könyvecskét eredetileg honi, gudzsaráti nyelven írta, később angolra is lefordította.

Amint azt az előszóban kifejti, a tanulmány tulajdonképpen egy párbeszéd a *Szerző* azaz Gándhí és a munkások, valamint az anarchisták véleményét visszhangzó *Olvasó* között.

A sok új s nem egyszer naivnak tetsző tétel közül itt csak a fontosabbakra térünk ki: a passzív ellenállásra vagy erőszakmentességre, a szatjágrahára, és e módszerek alkalmazásával megvalósítandó szvarádzsra.

Minden politikai cél megvalósításának legfőbb eszköze vagy módszere az erőszakmentesség, az *ahimszá*, amely a *himsza* = erőszak és az *a* fosztóképzőből áll, és jelentése -talan, -telen, nélküli, vagyis erőszaknélküliség, erőszakmentes, erőszakot nem alkalmazó. Az angol tükörszava a „non-violence”. Magyarra passzív ellenállásnak, erőszakmentességnek, erőszak nélküli politikai harcnak fordíthatjuk. Sokan úgy vélik, hogy ez a modern „polgári ellenállásnak” felel meg.

Gyakorlatilag ez azt jelenti, hogy embertársaink, politikai csoportok, vallási közösségek közötti elmentések kiküszöbölésére erőszakot alkalmazni vagy erőszakos eszközökkel fellépni semmilyen körülmények között nem szabad. Ez a felfogás, politikai tétel az ősi indiai vallási hagyományokra vezethető vissza, mégpedig a *dzsainizmusra*, melynek alapítója a ksatrija családból származó Mahávira, akit Dzsínának (innen a vallás megnevezése), hódítónak, győztesnek is neveztek. Mahávira Kr. e. az V. század második felében élt, csaknem egy időben Sákjamunival, azaz Buddhával. Harmincéves korában lemondott a családi életről, és tizenkét évet barangolással töltött. Ekkor úgy érezte, hogy kinyilatkoztatásban részesült, és azt kezdte hirdetni, hogy a világegyetem örök törvényeknek van alávetve, és benne bizonyos haladás és visszaesés váltakozik. Mindennek, ami a világegyetemben létezik, lelke van; az élet célja pedig a lélek megtisztítása, mert a mocsoktalan, tiszta lélek kiszabadul a test bilincseiből és örök boldogságban él tovább.

Indiában ez a vallásos irányzat különösen a kereskedők között szerzett híveket. A vallás idővel két irányzatra szakadt, a konzervatívabb *digambara* (ún. égbeöltözöttek)⁹ és a szabadabb szellemű *szvétambara* (fehérbe öltözöttek) irányzatokra.

Amint már rámutattunk, e vallási irányzat egyik alaptétele az erőszakmentesség volt, azaz

---

⁹ Az égbe öltözöttek megnevezés a ruhátlanságot fedi, ugyanis ez az irányzat azt vallja, hogy a hívő semmit sem birtokolhat, így a ruházatáról is le kell mondania. [Sz. D.]

az *ahimszá*. Erőszakot senkivel, még az állatokkal szemben sem szabad alkalmazni, tanítja a dzsainizmus.

Ezt az ősi tételt továbbfejlesztve, Gándhí nemcsak az egyénekre, hanem a közösségekre is alkalmazta, és amint életrajzírói megjegyzik, ebből a vallási előírásból az egész társadalmat átalakító, befolyásoló politikai módszert dolgozott ki.

Amint rámutat, a Bibliában is megtalálható az erőszakmentesség bizonyos visszhangja. Ezt bizonyítja a korábban már idézett részlet mellett az alábbi szöveg is: „És aki el akarja perelni tőled a te alsóruhádát, engedd oda neki a felsőt is. És aki téged egy mérföldre kényszerít, menj el vele kettőre. Aki kér tőled, adj neki; és ha kölcsönkér valaki tőled, ne fordulj el tőle.”¹⁰

Hasonló gondolatok találhatók egyes ókori filozófusoknál és vallásos csoportoknál is. A palesztinai esszénusok és az eboniták hasonló magatartást tanúsítottak az erőszakkal szemben. Ez az álláspont megtalálható a középkori gondolkodásban is.

A második, Gándhí által kidolgozott vallási, politikai módszer a *szatjágraha*. A fogalom gyakran előfordul a Bhagavad Gítában, jelentése pedig: az igazságosság, az igazsághoz való ragaszkodás. A politikai harcnak ezt a formáját Gándhí Dél-Afrikában alkalmazta először, és amint maga mondja, az elv hamarabb jelent meg, mint a hozzá tapadó név.

---

¹⁰ Mt, 5, 40–42. [Sz. D.]

A mozgalom már Dél-Afrikában jelentős sikereket ért el, Indiában a húszas évektől kezdődően egyenesen tömegmozgalommá vált. Lényege az volt, hogy a közösség, vagy egyes területek lakossága, vagy éppen az egész nemzet megtagadta az engedelmességet az olyan törvényekkel szemben, amelyeket igazságtalanoknak és sérelmezőknek érzett. Gándhí a fogalmat elmélyítette, nem csupán politikai, hanem erkölcsi tartalommal is felruházta, amennyiben a munkást a becsületes élettel, az emberi mivolt tiszteletével kötötte össze, és minden vonatkozásban a társadalmi igazságtalanságok felszámolását követelte. A módszer első gyakorlati alkalmazására 1906. szeptember 11-én került sor. Ismeretes, hogy az indiaiak a politikai hatalommal történt megegyezés alapján felmentést nyertek a nyilvántartás kötelezettsége alól. A hatalom azonban a megegyezést nem tartotta tiszteletben. Ezért szeptember 11-én az indiaiak Johannesburgban nagy nyilvános népgyűlést tartottak és ünnepélyes fogadalmat tettek, hogy nem vetik magukat alá a nyilvántartásnak. Tulajdonképpen ettől a pillanattól kezdődött a szatjágraha elvének megvalósítása a magán- és a közéletben. Amint a *Függelékben* közölt részlet mutatja (*A kard tana* című írás), a szatjágraha nem jelent tétlenséget, gyávaságot, és a fizikai erő igénybevétele a legkedvezőbb körülmények között is tilos, mert „követői számára az együtt-nem-működés, a polgári engedetlenség csupán új elnevezései a szenvedés törvényének [...] a szatjágrahában fel sem mérülhet az a gondolat, hogy ártsunk ellenfelünknek.

A szatjágraha megköveteli, hogy ellenfelünket saját szenvedésünkkel győzzük le.”¹¹

A harmadik, Gándhí által alkalmazott politikai tétel a *szvadésí*. Ezt a függetlenség megvalósítása egyik eszközének tekintette. Leginkább az angol, de tágabb értelemben egyszerre jelenti a külföldi áruk, intézmények, öltözékek, címek, rangok, szokások bojkottját és ugyanakkor a „hazai”, azaz az indiai termékek, szokások, hagyományok, intézmények támogatását. A *szvadésít* a nágpuri kongresszus határozattá tette, és a magasabb cél érdekében szüntelenül alkalmazott politikai harci forma lett. Ehhez kapcsolódott a háziszóttés, a *khádí* népszerűsítése és a fonás propagálása. Hadd idézzük erre vonatkozólag Gándhí néhány gondolatát:

„A fonásra való felhívás, a munka magasztosságának elismerésére méltó felhívás.

A kézi fonás megszűnésével nem működik tovább az ország tüdeje; hazánk heveny tüdőbajban szenved. A szövés felújítása megállítja ennek a betegségnek az előrehaladását. Bizonyos dolgokat minden körülmények között el kell végezni. Nálunk a rokka az, amelyet manapság valamennyiünknek elő kell vennünk, és amelylyel a jövőben is foglalkoznia kell az emberek többségének.”¹²

Végül megállapítja, hogy az együttműködés megtagadásának terve vagy a *szvadésí* nem

---

¹¹ M. K. Gandhi: *Satyagraha in South Africa*. 1939, Madras, 179.

¹² Részlet a *Young India* 1923. október 11-i számában megjelent cikkből. [Sz. D.]

puszta doktrína, ugyanis az együtt-nem-működés, az erőszaknélküliség és a szvadésí az egész világnak szóló üzenet.

A negyedik tétel a *szvarádzs*, vagyis az önkormányzat, amelyről már szoltunk néhány szót. Indiában a nemzeti mozgalom radikális szárnya 1905-ben tűzte napirendre. A fogalom tartalma fokozatosan mélyült: míg a kezdetekben az egyszerű helyi önkormányzást jelentette, vagyis az indiaiak nagyobb fokú alkalmazását a közigazgatás magasabb szintjein is, később a domíniumi státus követelésével azonosult, míg legvégül, 1929. december 31-én Lahórban meghirdették a teljes függetlenség kivívását.

Ezek azok a főbb gondolatok és a velük kapcsolatos események, amelyeket a Hind Szvarádzs tartalmaz.

Gándhí Indiában

Több mint 21 évi dél-afrikai tartózkodás után Gándhí 1914-ben visszatért Indiába. Mint ahogyan korábban a zulukkal és a búrokkal kitört háború idején tette, Gándhí az első világháború idején is lojális magatartást tanúsított az angolokkal szemben. 1919-ben, a nagy feszültségek és vérengzések után meghirdette a megszállók elleni erőszakmentes harcot. Ennek során párthívei kettős taktikát alkalmaztak: egyrészt megtagadták az együttműködést, bojkottálták a kormány iskoláit, nem fogadtak el polgári állásokat vagy katonai rangokat, másrészt követelték az ország függetlenségét.

Gándhí 1922-ben letartóztatták és perbe fogták, melynek következtében hat év börtönbüntetésre ítélték. Rá két évre, 1924-ben azonban szabadlábra helyezték. Az ellene indított per és bebörtönzése következtében mint „szent”, mint Nagy Lélek – Mahátmá – és hős került ki. 1930-ban ismét „tömegharcot” indított az angol uralom ellen. 1930. március 12-én hetvennyolc társával elindult a háromszázötven kilométerre levő Dándíba, a tengerpartra, hogy ott sót pároljon. Útja huszonnégy napig tartott, s menet közben a hozzácsatlakozott tömeg egyre jobban duzzadt. A zarándokút vonalán több mint kétszáz falusi bíró lemondott, a falvak lakossága a zarándokokat díszőrséggel kísértette a következő faluig, és amikor Gándhí április 5-én a tengerpartra érkezett, sokezres tömeg haladt nyomában. A következő nap reggelén felvett a fővényen kicsapódott sóból egy maréknyit, ezzel szimbolikusan megszegte az állami sómonopóliumot, és egyben tiltakozott a sóadó ellen. A sómenet nagy diadala volt az indiai ellenállásnak.

A megtorlás az angol hatalom részéről nem késett sokáig. Gándhí bebörtönözték, de Lord Irwin alkirály közbenjárására 1931 januárjában szabadon engedték. A következő években ismét bezárták, hogy nemsokára ismét szabadon engedjék. 1934-ben hivatalosan bejelentette, hogy többé nem kíván részt venni a Kongresszus Párt irányításában, és utódjául Dzsaváharlál Néhrút javasolta. Közben új veszély jelentkezett: a hinduk és a mohamedánok között az ellentét egyre jobban elmélyült, és felmerült India vallásos alapon történő fel-

osztása. Az angolok, az ún. Simon-bizottság irányítása alatt, bizonyos engedményeket tettek, majd 1931-ben összehívták az ún. kerekasztal-konferenciát, melyet az Indiai Kongresszus Párt teljes mértékben bojkottált. A következő évben Gándhí részt vett az ismét összehívott konferencián. Az angolok formális autonómiát biztosítottak az egyes tartományok számára, a tényleges hatalom azonban továbbra is az alkirály kezében maradt. Gándhí 1934–1939 között kivonult a politikai életből, de megtartotta a függetlenségi mozgalomra gyakorolt befolyását. A második világháború alatt az indiaiak megtűrték ugyan a szövetséges csapatok ottani tartózkodását, de Gándhí vezetésével tovább folytatták függetlenségi harcukat, és sem a churchilli koncepció, sem a megegyezést kicsikarni akaró, domíniumot ígérő Gripps-küldöttség nem ért el eredményt. 1942-ben Gándhít ismét bebörtönözték, és csaknem a második világháború végéig, szinte két esztendőig börtönben sínylődött. Az ellenállási harc hőiesen folyik ugyan, de az angolok támogatják a Muszlim Liga lahórei határozatát, és késleltetik a függetlenség megadását. E határozat szerint azokat a területeket, amelyeken a mohamedánok többségben élnek, például India északnyugati és keleti részeit össze kell vonni és független államokká szervezni oly módon, hogy minden megalakuló egység autonóm és szuverén legyen. Gándhí abban a reményben vett részt a mohamedánok és hinduk közötti tárgyaláson, hogy a mohamedánok vezetőjét, Dzsinnáhot meg tudja győzni. A tárgyalások ered-

ményeként 1947. augusztus 15-én India végre elnyerte függetlenségét.

A függetlenség, a felszabadulás azonban iszonyú vérengzést hozott magával: a mohamedán többségű területeken a hindukat, a hindu többségű területeken a mohamedánokat gyilkolták. A kölcsönösen rendezett vérfürdők Gándhít végtelenül elkésérítették, ezért mindaddig visszavonult, amíg a hindukat rá nem vette az üldözések, kegyetlenségek és gyilkolások megszüntetésére. Célja már-már sikerült: a szemben álló felek tárgyalni kezdtek egymással, amikor 1948. január 30-án, az egyik sovinszta hindu szervezet, a Hindu Mahászabhá vezetője, amúgy egy hindu lap szerkesztője, a bráhman származású Náthuram Vinájek Godsze háromszor rálőtt a 78 éves Gándhíra. A halálosan megsebzett Gándhí arcán mosoly jelent meg, és csak ennyit mondott: „Hé, Rám”, vagyis „Ó, Istenem”. A történetek után nem sokkal Dzsavárharlál Néhrú fájdalommal telt hangon és megtört szívvel jelentette be a rádió hullámain keresztül az indiai népnek: „Barátaim és társaim, a világoosság eltávozott életünkből, és mindent a sötétség borított be, én meg nem igazán tudom, hogy mit mondhatnék, és hogyan mondjam el nektek. Szeretett vezetőnk – bápu, ahogy hívtuk őt – a nemzet atyja nincs többé.¹³” Hamvait ősi szokás szerint a Gangeszbe szórták.

---

¹³ Az eredeti szöveg: „Friends and comrades, the light has gone out of our lives and there is darkness everywhere and I do not quite know what to tell you and how to say it. Our beloved leader, Bapu as we call him, the father of our nation, is no more...”

Gándhí tanításai, tévedései és gépellenessége

Amint láttuk, Gándhí tanításai két alaptételre nyugszanak. Az egyik, hogy az elnyomottak szabadságát nem az erőszak, a fegyverek, beháborúk, gyilkosságok és vérengzések útján, hanem békés eszközökkel: felvonulások, tüntetések, bebörtönzések, bojkottok, éhségstrájkok, a politikai, gazdasági és társadalmi életben az együttműködés megtagadása révén kell elérni. Gándhí szavai a „lelkierőt” állítják az erőszakkal szembe, és az ellenfél erkölcsi megszügyenyítésével akarják kicsikarni a politikai egyenjogúságot vagy az ország függetlenségét. A részvétel első feltétele a töretlen bátorság és mindenfajta félelem kiküszöbölése. Ezért Gándhí a passzív ellenállók számára a következő főerényeket tartja szükségesnek: önmegtartóztatás és önfegyelmzés, szegénység, az igazság szolgálata, bátorság és a mindenféle félelem legyőzése.

Tanításának második alaptétele a felszabadult társadalom minőségi megváltozásának elkerülhetetlen szükségessége. Gándhí ugyanis elveti a nyugati civilizáció hagyományait, új, mindenekelőtt erkölcsi alapokon nyugvó társadalmat akar. Ezért a Home Rule, az önkormányzat vagy hazai kormányzat nem egyszerűen csak felszabadulás, a megszállók elűzése, hanem a megváltozott új ember és ennek következtében létrejött új társadalom. Gándhí ugyanis úgy véli, hogy a nyugati civilizációért nem érdemes küzdeni, mert ez az élet céljának egyedül a testi jólétet teszi meg: „Az európai emberek ma jobb házakban laknak, mint amilyenekben ezelőtt

száz évvel laktak. Ezt a civilizáció jelének tekintik, és ez is a testi boldogságot szolgálja.¹⁴ Ennek azonban őszerinte kevés köze van az igazi civilizációhoz, ugyanis a civilizáció az a mód, amely kijelöli az ember számára a viselkedés ösvényét. A kötelességteljesítés és az erkölcsiség követése egymással felcserélhető fogalmak. Az erkölcsiség követése annyit jelent, mint uralkodni lelkünkön és szenvedélyeinken. Így cselekedve megismerjük önmagunkat. Gudzsaráti nyelven a civilizáció szó megfelelője: *jó magaviselet*.

Ezzel elérkeztünk Gándhí elméletének sokat vitatott, erősen sebezhető pontjához: gépellenségéhez. Mintha a XIX. század géprombolójának elképzelését elevenítette volna fel, mert ő is a gépekben látja a társadalom minden rákfenéjét. Álma ezért egy olyan India megteremtése, amelyben a rossz fertőző csatornái – a gépek, a nagyvárosok, a vasutak és a modern élet többi jellemző megnyilvánulásai – mind eltűnnek, és az ország visszatér a falusi települések, a földművelés, a kézművesség és a háziipar tiszta, patriarchális, emberséges légköréhez, amelyben mindenki saját becsületes munkájával keresi kenyerét, önfegyelemben és boldogan él.

Honnan ered Gándhínak ez a XX. században csak naivnak és haladásellenesnek tartható felfogása? Tagadhatatlan, egyik forrása a hagyományos hindu vallásos gondolkodás. Gándhí ugyanis fájdalmas nosztalgiával tekint a múltra, amely vallásos, tiszta életével egyenesen az elveszett paradicsomot jelenti számára. A másik forrás az a kiáb-

---

¹⁴ Részlet a *Hind Szvarádzs*ból. [Sz. D.]

rándulás, amelyet Gándhí a nyugati civilizáció, a kapitalizmus torzító életformájával szemben érez. Végül pedig nem kis része van benne a tolsztoji műveknek, hiszen vallási és politikai felfogása nagymértékben éppen Tolsztoj hatása alatt formálódott ki. Gándhí magát demokratának és szocialistának vallotta, szocializmusa azonban nem gazdasági alapon nyugszik. Innen adódik védhetetlen gépellenessége is, melyen nem sokat változtatnak egyes későbbi megjegyzései sem. Amikor 1924-ben megkérdezték tőle, vajon ellene van-e mindenfajta gépnek, ezt válaszolta: „Hogyan lehetnék, amikor tudom, hogy testem is a legfinomabb gépdarab. A fonókerék gép, egy kis fogpiszkáló is gép. Amit ellenzek, az a gépőrület és nem a gép, mint olyan. Az őrület azokért a gépekért, melyeket munka-megtakarító gépnek neveznek. Munkát takarítanak meg, mialatt ezer és ezer embert az utcára dobnak, hogy éhen haljon. Én nem az emberiség egy töredékéért, hanem mindenkiért akarok időt és munkát megtakarítani.”¹⁵

Gándhít a vagyoni és a társadalmi egyenlőség kérdése csak másodsorban érdekelte. Esz-

---

¹⁵ Az eredeti szöveg: „How can I be when I know that even this body is a most delicate piece of machinery? The spinning-wheel itself is a machine; a little tooth-pick is a machine. What I object to, is the craze for machinery, not machinery as such. The craze is for what they call labour-saving machinery. Men go on »saving labour« till thousands are without work and thrown on the open streets to die of starvation. I want to save time and labour, not for a fraction of mankind, but for all.” *The Collected Works Of Mahatma Gandhi* (Electronic Book), vol. 29, New Delhi, Publications Division Government of India, 1999, 98 volumes, 265. [Sz. D.]

ményképe olyan társadalom kialakítása volt, melyben az igazság plátói eszméje válik valóra, ahol az igazság akkor is létezik, ha azt nyilvánosan senki nem támogatja, hiszen az igazság önmagában létezik. „A földön senkitől sem kell félnem. Félnem csak Istentől kell; senki iránt rosszindulatot nem tanúsítottam. Az igazságtalanságot igazsággal kell legyőznöm és azáltal, hogy ellenállok az igazságtalanságnak, diadalt kell aratnom minden szenvedésen.”¹⁶

A társadalomban az igazság megvalósítása Gándhí szerint csak egyféleképpen lehetséges, az *ahimszá*, vagyis a passzív ellenállás révén.

Gándhí hatása és tanításainak értékelése

Gándhí tanítása elvont, idealista, a társadalmi valóság és a vallásos termék keverékéből szintetizált elmélet. Kidolgozójának becsületessége, az általa felállított erkölcsi mérce hősokeket kívánó igénye azonban nem csak hazájában, hanem a világon mindenütt, ahol elnyomottak élnek, óriási hatással volt az emberekre. Minthogy párthíveinek többsége gépellenességét sohasem vette komolyan, s legtöbbször a Nagy Lélek megbocsátható gyengeségének, mosolyt fakasztó vesszőparipájának tekintette, Gándhí erőszakmentes moz-

---

¹⁶ Az eredeti szöveg: "I shall not fear anyone on earth. I shall fear only God; I shall not bear ill will towards anyone. I shall not submit to injustice from anyone. I shall conquer untruth by truth and in resisting untruth I shall put up with all suffering." *I. m.* vol. 18. [Sz. D.]

galma nagymértékben hozzájárult India felszabadulásához, és hatása világszerte szüntelenül nőtt. A második világháború előtt és után a népi és a nemzeti mozgalmak ezrei emelték fel szavukat az elnyomás, az erőszak és a háború ellen.

Mozgalma sok helyen, de főként az Egyesült Államokban újraéledt. Itt Martin Luther King nyíltan Gándhí tanítványának vallotta magát, és a passzív ellenállás jelszavával állt az egyenlőséget követelő négerék élére. Az indiai és az amerikai mozgalmakban sok hasonló, de még több eltérő vonás is van. Gándhí és King népeik szabadságáért harcoltak olyan erővel szemben, amelyeket fegyverek útján, erőszakkal legyőzni nem lehetett. Csakhogy míg Gándhí a többséget vezette harcba a számbeli kisebbség ellen, King a számbeli kisebbség oldalán a többség ellen küzdött. Mindketten elvetették az erőszakot, és nemcsak az elnyomók, hanem azok ellen is síkra szálltak, akik a szabadságot erőszakkal akarták kiharcolni. Mindketten magasabb erkölcsű, új társadalom kialakulásáért küzdöttek, és mélyesen hittek az emberben. Mindkettőjüket az a vallásos meggyőződés hatotta át, hogy a háború a legfőbb rossz. „De mindazok, akik úgy tudják, hogy jobb meghalni, mintsem ölni, jól tudják”¹⁷ – jelentette ki Gándhí.

Éppen Gándhí és King erőszakos halála veti fel a kérdést: van-e jövője a passzív ellenállásnak?

---

¹⁷ Eredeti szöveg: „But those who know that it is better to die than to kill, they know best.” *I. m.* vol. 11, 5. [Sz. D.]

Sokan úgy vélik, hogy ez a harci forma már születésekor elavult, mert az erőszakot csak erőszakkal lehet megtörni. Ezért vált Stokely Carmichael, az egykori King-tanítvány, a *black-power* (fekete hatalom) harcos képviselőjévé, és ezért lobogtak a második világháború után, a King halálát követő időkben annyi amerikai városban a néger zendülés tüzei. Mégis, a passzív ellenállás eredményei olyan nagyok, hogy azokat pusztá kézleggyintéssel elintézni nem lehet. A jól ismert angol katonai író, B. Liddell Hart érdekes tanulmányt írt a második világháborúban szerzett német tapasztalatokról. A német tábornokok perén kiderült, hogy ott, ahol a népi mozgalmak nem rendelkeztek hatalmi erővel, a passzív ellenállás sokkal hatékonyabb, nehezebben megtörhető volt, mint a nyílt, erőszakos harc. Ez volt a helyzet például Dániában, Hollandiában és Norvégiában.

Ugyanakkor az sem kétséges, hogy a passzív ellenállás, sokszor megújult formában, olyan harci módszer, amely valamennyi földrészen, ilyen vagy olyan formában felbukkan, és megpróbáltatások árán ugyan, de eredményeket szül, és hozzájárulhat a belső feszültségek, illetve ellentétek feloldásához és levezetéséhez.

Bodor András

Irodalom

1. M. K. Gandhi: *Satyagraha in South Africa*. Madras, 1928.
2. M. K. Gandhi: *Economics of Khadi*. Ahmedabad, 1941.
3. M. K. Gandhi: *India of my dreams*. Bombay, 1947.
4. M. K. Gandhi: *An Autobiography or the Story of my Experiments with Truth*. Ahmedabad, 1948.
5. R. P. Dutt: *Merre tart India?* Budapest. 1951.
6. Jan Pilát: *Mahátma Gandhi*. Fordította Horváth Ferenc. Gondolat Könyvkiadó, 1969.
7. Kalmár György: *Mahátma Gandhi – Álom – politika – valóság*. Gondolat Könyvkiadó, Budapest, 1982.
8. Móhandász Karamcsand Gandhi: *Önéletrajz avagy az igazsággal való próbálkozásaim története*. Fordította Fridli Judit. Szakmailag ellenőrizte, a jegyzeteket összeállította és az utószót írta Gáthy Vera. Európa Könyvkiadó, Budapest, 1987.

Magyarázó szavak

Kétségtelen, jó szerencsémnek köszönhetem, hogy könyvecském olyan nagy figyelemben részesült. Az eredetit gudzsaráti nyelven írtam. Változatos, kalandos pályafutása volt. Először a dél-afrikai Indian Opinion (Indiai Vélemény) hasábjain jelent meg. 1908-ban, Londonból Dél-Afrikába való visszatértemkor írtam az indiai erőszak-mozgalom és annak dél-afrikai változata számára adott válaszként. Londonban kapcsolatba kerültem valamennyi ott élő ismert indiai anarchistaival. Bátorságuk nagy hatást gyakorolt rám, de éreztem, hogy lelkesedésük meggondolatlan. Éreztem, hogy az erőszak nem jelenthet gyógyírt India bajaira, és civilizációja más és magasabb rendű fegyvert kíván az önvédelemre. A dél-afrikai szatjágrahá ekkor még gyerekcipőben járt, alig kétéves múltra tekintett vissza. Ennek ellenére eléggé fejlett volt ahhoz, hogy bizonyos fokú bizalommal írjak róla. Amit írtam, azt annyira értékesnek tartották, hogy e kis könyvecske formájában megjelenhetett. Indiában is felkeltette az érdeklődést. A bombayi kormány betiltotta forgalmazását. Erre válaszom az volt, hogy megjelentettem angol fordításban. Gondoltam, angol barátaimnak tartozom azzal, hogy megismerhessék könyvem tartalmát.

Véleményem szerint olyan könyv ez, amely egy gyermek kezébe is odaadható. A gyűlölet helyett a szeretet evangéliumát tanítja. Az erőszakot az önfeláldozással helyettesíti. A nyers erőszakkal a lelkiert állítja szembe. Már több kiadást megért, és azoknak ajánlom, akik szeret-

nék elolvasni. Egyetlen szó kivételével belőle semmit vissza nem vonok, és ezt egyik hölgybarátnőm iránti tiszteletből teszem.

A könyvecske a „modern civilizáció” szigorú elítélése. 1908-ban írtam. Meggyőződésemmé ma mélyebb, mint bármikor. Az az érzésem, hogy ha India eltekint a „modern civilizációtól”, ezáltal csakis nyerhet.

De figyelmeztetni szeretném az olvasót, ne-hogy azt gondolja, hogy én olyan szvarádzsra törekszem ma is, mint amelyet leírtam. Tudatában vagyok annak, hogy India erre nincs megérve. Lehet, szemtelenségnek látszik, hogy ezt mondom, viszont ez az én meggyőződésem. Én személyesen az ebben felvázolt önkormányzásért dolgozom. Ma azonban társadalmi tevékenységemet a parlamentáris szvarádzs megvalósításának szentelem, összhangban India népének vágyaival. Nem törekszem arra, hogy elpusztítsam a vasutakat vagy a kórházakat, noha kétségtelenül üdvözlénném természetes pusztulásukat. Sem a vasutak, sem a kórházak nem valamilyen próbakövei a magas és tiszta civilizációnak. Legjobb esetben ezek a szükséges rosszak. Egyik sem ad egy hüvelyknyit sem hozzá a nemzet szellemi alkatához. Nem törekszem a törvény-székek örökös elpusztítására sem, bármennyire is úgy tekintek rá, mint aminek „megsemmisülését őszintén kívánatosnak” tartom. Még kevésbé törekszem minden gép és gyapotgyár elpusztítására. Ehhez nagyobb egyszerűségekre és lemondásra van szükség, mint amilyenre a nép ma fel van készítve.

A programnak egyetlen, ma végrehajtható része az erőszakmentesség. De sajnálkozva kell megvallanom, hogy még ezt sem a könyv szellemében hajtják végre. Ha úgy tennék, India egyetlen nap alatt létrehozná a szvarádzsot. Ha India elfogadná a szeretet tanát, mint vallásának cselekvő részét, és azt bevezetné politikai életébe, a szvarádzs az égből szállana le Indiára. De én fájdalommal telten vagyok tudatában annak, hogy ez az esemény még nagyon távol van tőlünk.

Ezeket az észrevételeket, magyarázatokat azért hozom fel, mert azt vettem észre, hogy e könyvecskéből sok mindent azért idéznek, hogy a mostani mozgalmat rossz színben tüntessék fel. Még olyan írásokat is láttam, amelyek azt sugallják, hogy én kettős játékot játszom, hogy a mostani nyugtalanságot arra használom, hogy vesszőparipáimat India nyakába akasszam és India rovására vallási kísérleteket végezzek. Erre csak azt mondhatom, hogy a szatjágraha erősebb anyagból készült. Nincs semmi elrejtve belőle és semmi sem titok benne. A *Hind Szvarádzsban* leírt egész életfelfogásomnak egy része kétségtelenül kezd a gyakorlatba áttevődni. Nem áll fenn annak a veszélye, hogy ne lenne gondoskodás az egésznek gyakorlatba ültetésére. De nem méltányos az embereket elijeszteni azzal, hogy írásaimból olyan részeket idéznek, amelyek nem az ország előtt álló kérdések tárgyköréhez tartoznak.

Young India, 1921. január

M. K. Gándhí

Üzenet

Szívélyesen üdvözlöm azt, hogy Ön védelmébe véve terjeszti azokat az elveket, amelyek érdekében a *Hind Szvarádzst* írtam. Az angol kiadás az eredeti fordítása, melyet gudzsaráti nyelven írtam. Itt-ott talán változtathattam volna a nyelvezeten, amennyiben e kis könyvet átírtam volna. De a viharokkal telt harminc év után, amennyit azóta átéltem, semmi olyat nem találtam, ami arra készítetett volna, hogy az abban kifejtett nézeteket megváltoztassam. Kérem az olvasót, vegye figyelembe, hogy a könyvecske azoknak a beszélgetéseknek hű visszaadása, amelyeket a munkásokkal folytattam, akik közül az egyik meggyőződéses anarchista volt. Azt is tudomásul kell venni, hogy megszüntette azt a csüggedő elkeseredést, amely egyes dél-afrikai indiaiakra kezdett ránehezedni. Az olvasó ezzel szemben mérlegre teheti egyik kedves barátom véleményét, aki sajnos már nincsen az élők sorában, de aki szerint e könyvecske egy bolond elme terméke volt.

1938. július 14.

M. K. Ghándí

HIND SZVARÁDZS,
AVAGY
AZ INDIAI ÖNKORMÁNYZAT

THE HISTORY OF THE
CITY OF
NEW-YORK

The history of the city of New-York, from its first settlement in 1624, to the present time. The first part contains a description of the city, and the second part contains a history of the city, from its first settlement in 1624, to the present time.

I. FEJEZET

A Kongresszus és hivatalnokai

Olvasó¹: Éppen jelenleg az önkormányzatiság hullámai siklanak át India fölött. Úgy látszik, valamennyi honfitársunk a nemzeti függetlenségben reménykedik. Hasonló szellem hatja át azokat is, akik Dél-Afrikában élnek. Az indiaiak égnak a vágytól, hogy kivívják jogaikat. Lesz szíves kifejtetni nézeteit ebben a kérdésben?

Szerkesztő: A kérdést helyesen tette fel, ám a felelet nem könnyű. Egy napilap egyik célja megérteni a nép hangulatát és azt kifejezésre juttatni, a másik az, hogy bizonyos kívánatos érzéseket keltsen a nép körében, a harmadik pedig az, hogy félelem nélkül felfedje a nép fogyatékoságait. Az Ön kérdésére adott válaszok magukba foglalják a napilap mindhárom feladatkörét. Benne bizonyos mértékben kifejezésre kell jusson a nép akarata; ápolnia kell bizonyos érzelmeket, és napfényre kell hoznia bizonyos hiányosságokat is. De ha a kérdést feltette, az én kötelességem válaszolni rá.

Olvasó: Eszerint úgy gondolja, hogy kialakult közöttünk az önkormányzat² utáni vágy?

---

¹ Amint önéletrajzában elmondja, Gándhí Londonban megismerkedett az indiai anarchistákkal, Dél-Afrikában pedig az ott dolgozó indiai munkásokkal; a dialógusban az „olvasó” az ő felfogásukat szólaltatja meg.

² Az önkormányzat általában Indiának az angol uralom alóli felszabadulását jelenti, de Gándhí szerint ez távolról sem azonos csupán az angol uralom megszüntetésével, hanem

Szerkesztő: Ez a vágy hozta létre a Nemzeti Kongresszust³. Az, hogy e választás éppen a „nemzeti” szóra esett, ez kifejezi a vágyakozást is.

Olvasó: Egészen biztos, hogy nem ez a helyzet. A fiatal India, úgy látszik, nem akar tudomást venni a Kongresszusról. Úgy véli, hogy egy eszköz az angol uralom állandósítására.

---

egyidejűleg a nép általános szellemi, lelki átalakulását is jelenti, vallási és erkölcsi megújulását is feltételezi.

³ Az Indiai Nemzeti Kongresszus 1885-ben alakult, kezdeményezője A. O. Hume magas rangú angol tisztviselő. Tagjai elsősorban az angolokhoz lojális indiai értelmiségiek voltak, akik India átalakulását és felszabadulását az általuk kidolgozott reformoknak elfogadásától és megvalósulásától várták. A századfordulón a kongresszus magatartásában lényeges változás következett be, megszüntetve a britek iránti lojalitását, az indiai érdekekért szállt síkra. Ennek ellenére nem tekinthető szervezett pártnak. 1906-ban Kalkuttában megfogalmazta az önkormányzat – szvarádzs – követelését, az önálló gazdasági élet megteremtését, az angol ipari termékek bojkottálását. E követelés eredményeként a nagyvárosokban máglyán égették el az angol szövetségeket. Az angolok 1909-ben az ún. Morley-Mint reformokat állították e követelésekkel szemben, és felhasználták az 1906-ban megalakult Össz-indiai Muszlim Ligát. Ugyanakkor külön választókerületeket létesítettek a hinduk és a mohamedánok számára. Az első világháború alatt a Kongresszus és maga Gándhí is támogatta az angol háborús erőfeszítéseket, de 1918-ban, a közben megalakult Önkormányzati Ligával együtt, India számára a domíniumi státust követelték. Ezután a Kongresszus egyre inkább az önkormányzatért, India függetlenségéért szállt síkra, de Gándhí minden igyekezte ellenére sem tudta megoldani a mohamedánok és a hinduk között feszülő ellentéteket, amelyeket az angolok mesterségesen is elmélyítettek. 1947 után India legfontosabb politikai erejét a Kongresszus jelentette. A Kongresszus történetében különös jelentősége volt Gándhí és Néhrú elnökségének.

Szerkesztő: Ez a nézet nem megalapozott. Ha India Nagy Öreg Embere⁴ nem készítette volna elő a talajt, fiataljaink nem is beszélhetnének önkormányzatról. Hogyan feledkezhetünk meg arról, amit Mr. Hume⁵ írt, s mintegy korbáccsal hajszolt cselekvésre és emberfeletti erőfeszítéssel ébresztgetett minket azért, hogy megvalósítsuk a Kongresszus célját? Sir William Wedderburn⁶ testét, eszét és pénzét áldozta

---

⁴ Az „India Nagy Öreg Embere” megnevezéssel a szakirodalom szerint két személyt is illettek, mindkettő munkássága az Indiai Nemzeti Kongresszushoz köthető. Jelen esetben Gándhí ezzel a megnevezéssel Allen Octavian Hume-ra utal, de ugyancsak ezzel a titulussal illették a párszi értelmiségi és gyapotkereskedő Dadabhái Náóródsít, a Kongresszus egyik alapítóját is. Angliában és Indiában elmondott beszédei és megjelent írásai a britek igazságtalan és kizsákmányoló gyarmati politikájára hívták fel a figyelmet. Az ország érdekében végzett közéleti és politikai tevékenységének köszönhetően érdemelte ki az „India Nagy Öreg Embere” megtisztelő elnevezést. [Sz. D.]

⁵ Allen Octavian Hume (1829–1912) – 1849-ben a bengáli közigazgatás egyik vezető egyénisége. Mint skót származású, liberális család sarja, rokonszenvezett az indiai néppel, emiatt korán nyugdíjba kellett vonulnia. 1877-től kezdve a kalkuttai diákságot támogatta India függetlenségéért vívott harcában. Tulajdonképpen ő szervezte meg az Indiai Nemzeti Kongresszust, melynek sokáig főtitkára volt. Miután biztosította a Kongresszus lojalitását, Londonban is híveket szerzett célkitűzéseinek támogatására. 1889-ben létrehozta a kongresszus londoni bizottságát és megalapította az India című lapot.

⁶ Sir William Wedderburn (1838–1918) – angol arisztokrata diplomata, aki sokat tett a Kongresszus célkitűzéseinek valóra váltásáért.

ugyanazért az ügyért. Írásait mai napig is érdemes elolvasni. Gókhale⁷ professzor magára vállalta a szegénységét, és életéből húsz évet áldozott arra, hogy felkészítse a nemzetet. Még ma is szegénységben él. A néhai Badruddin Tyabji⁸, a legfelsőbb bíróság elnöke, egyike volt azoknak, akik a Kongresszuson keresztül elhívték az önkormányzat magvát. Bengálban, Madrászban, Pandzsábban és más helyeken, mind az indiaiak, mind az angolok között, voltak olyanok, akik szerették Indiát és tagjai voltak a Kongresszusnak.

Olvasó: Kérem, álljon meg, álljon meg! Túl messzire elkalandozik és eltér a kérdésemtől. Én a

---

⁷ Gópál Krisna Gókhale (1866–1915) – tanulmányait Bombayben végezte, majd Púnében lett professzor. 1899-ben a bombayi, majd három év múlva a Birodalmi Törvényhozó Gyűlés tagja lett. Mint kiváló szónok, az általános és ingyenes oktatás bevezetéséért harcolt. A Kongresszus egyik főirányítójaként 1905-ben tiltakozott Bengál felosztása ellen. Dél-Afrikában az indiai telepesek jogaiért szállt síkra, majd fontos szerepet játszott a Gándhí–Smuts találkozó és egyben a megegyezés előkészítésében. 1905-ben megalapította India Szolgáinak Társaságát, amelynek célja olyan személyek képzése, akik India egységén, önkormányzatán és gazdasági életének javításán munkálkodtak. Gándhí nagy elismeréssel ír róla *Önéletrajzában*.

⁸ Badruddin Tyabji (1844–1906) – nagy elismerésnek és hírnévnek örvendő indiai, muzulmán származású ügyvéd. Ő volt az első olyan ügyvéd Bombayben, akinek indiai származása ellenére megadatott a bíróság előtti felszólalási jog. 1895-ben a bombayi Legfelsőbb Bíróság tagjává választják, majd 1902-ben ő lesz a Legfelsőbb Bíróság első indiai származású elnöke. Az 1887-es esztendőben ő tölti be az Indiai Nemzeti Kongresszus elnöki tisztségét (a Kongresszus történetének harmadik elnöke). [Sz. D.]

hazai kormányzásról vagy önkormányzatról kérdeztem Önt, és Ön az idegen uralmat boncolgatja. Nem akarok angol neveket hallani, Ön meg ilyeneket említ nekem! Ilyen helyzetben nem hiszem, hogy valaha is egyetérthetünk. Nagyon örülnék, ha az önkormányzatra szorítkoznék. Minden más beszéd elégedetlenséget szül bennem.

Szerkesztő: Ön türelmetlen. Én azonban nem engedhetem meg magamnak, hogy hasonlóképpen járjak el. Ha egy kis türelmet tanúsít irántam, azt hiszem, azt kapja meg, amit kíván. Emlékezzék a régi közmondásra: a fa nem egy nap alatt nő nagyra. Az a tény, hogy Ön félbeszakított engem és hallani sem akar India jóakaróiról, azt bizonyítja, hogy legalábbis az Ön számára az önkormányzat még nagyon távol van. Ha sokan lennének olyanok, akik hasonlók Önhöz, akkor soha egy lépést sem tehetnék előre. Ez a gondolat megérdemli, hogy figyelmét rászentelje.

Olvasó: Az a benyomásom, hogy amikor Ön mindent össze-vissza beszél, egyszerűen meg akar szabadulni tőlem. Akiket Ön India jóakaróinak tart, véleményem szerint nem azok. Hát akkor miért hallgassam az ön beszédét az ilyen emberekről. Mit tett a nemzetért az, akit ön a Nemzet Atyjának nevez? Hiszen azt állítja, hogy az angol kormányzók igazságot szolgáltatnak, és nekünk együtt kellene dolgoznunk velük.⁹

Szerkesztő: Harag nélkül meg kell mondanom, hogy ránk nézve szégyen, ha arról az emberről ilyen tiszteletlenül beszél. Nézze csak meg

---

⁹ Az „olvasó” itt a szélsőséges, indiai nacionalista felfogást hangoztatja, mely szerint minden angol ellensége Indiának.

az ő munkáját. Életét India szolgálatának szentelte. Amit tudunk, azt tőle tanultuk. A tiszteletre méltó Dadabhái¹⁰ az, aki kioktatott minket arról, hogy az angolok az életünk vérét szívják. Mit számít az, ha még mindig az angol nemzetben bízunk? Vajon Dadabháit kevésbé kell tisztelnünk azért, mert ifjú túlbuzgóságunkban egy lépéssel tovább haladunk? Emiatt azután okosabbak vagyunk, mint ő? A bölcsesség jele, hogy nem rúgjuk el azt a lépcsőt, amelyről fennebb emelkedtünk. Ha a lépcsőzetről egy lépcsőfokot kiemelünk, az egész összeomlik. Amikor a gyermekkorból belenövünk az ifjúkorba, a gyermekort nem vetjük meg, sőt, ellenkezőleg, szeretettel idézzük fel annak napjait. Ha sokévi tanulás után a tanár valamire megtanít engem, és ha az általa lerakott alapot tovább építem, ezért engem nem tarthatnak okosabbnak, mint a tanárt. Ő mindig tiszteletet kelt bennem maga iránt. Ugyanez a helyzet India Nagy Öreg Emberével is. El kell ismernünk, hogy ő nemzeti mivoltunk megteremtője.

Olvasó: Jól beszélt. Most már megértem, hogy Dadabhái úrra tisztelettel kell tekintenünk. Nélküle, és a hozzá hasonlók nélkül, nem lenne meg az a mozgató erő, amely most lelkesít minket. Hogyan lehetne ugyanezt elmondani Gókhálé professzorról? Ő magát az angolok nagy barátjának tartja, és azt mondja, hogy nekünk sokat kell tanulnunk tőlük, s mielőtt önkormányzatról beszélünk, meg kell tanulnunk politikai bölcsességüket. Beszédeit már unom olvasni.

---

¹⁰ Lásd: 14. lábjegyzet.

Szerkesztő: Ha unja, ezzel csak türelmetlenségét árulja el. Mi azt hisszük, hogy akik elégedetlenek szüleik lassúságával és bosszankodnak, mert a szülők nem futnak együtt gyermekeikkel, azokat tiszteletlennek tartják szülei iránt. Gókhale a szülő szerepét tölti be. Mit számít az, ha már nem tud velünk szaladni? Egy nemzet, amely az önkormányzatot akarja megszerezni, nem engedheti meg magának, hogy őseit lenézzé. Ha hiányzik belőlünk az öregeink iránti tisztelet, akkor értéktelenné válunk. Csak az érett gondolkodású ember képes önmagát kormányozni, a hirtelen természetű ember nem. Mi több, hány indiai volt olyan, mint Gókhale professzor, amikor India nevelésére adta magát. Én valóban hiszem, hogy Gókhale professzor bármit is tesz, tiszta szándékkal teszi és azzal a céllal, hogy Indiát szolgálja. Az Anyaföld iránti odaadása oly nagy, hogy amennyiben szükség lenne, életét is feláldozná érte. Akármit is mond, nem azért mondja, hogy valakinek hízelegjen, hanem azért, mert hiszi, hogy amit mond, az igaz. S ezért kötelességünk a legnagyobb tisztelettel viseltetnünk iránta.

Olvasó: Akkor hát minden tekintetben követnünk kell őt?

Szerkesztő: Én ilyet sohasem mondtam. Ha lelkiismeretünk szerint nem értenénk vele egyet, a tudós professzor maga is azt tanácsolná, hogy inkább lelkiismeretünk parancsait kövessük, mintsem őt. Fő célunk nem az, hogy leszóljuk munkásságát, hanem az, hogy higgyük, ő végtelenül nagyobb, mint mi, és legyünk bizto-

sak abban, hogy Indiáért kifejtett munkájához hasonlítva, a miénk kimondhatatlanul jelentéktelenebb. Sok napilap tiszteletlenül ír róla. Nekünk kötelességünk tiltakozni az ilyen írások ellen. A Gókhale professzorhoz hasonló embereket az önkormányzat oszlopainak kellene tekintenünk. Illetlen szokás azt mondani, hogy mások gondolatai rosszak és csak a miénkek jók, vagy, hogy akik más véleményen vannak, azok hazánk ellenségei.

Olvasó: Most már kezdem valamenynyire megérteni, hogy mit is akar mondani. Az egészet át kell gondolnom. De amit Mr. Hume és Sir William Wedderburnról mond, az meghaladja az én felfogásomat.

Szerkesztő: Ugyanaz a szabály érvényes mind az angolokra, mind pedig az indiaiakra. Sohasem fogadhatom el azt a tételt, hogy minden angol rossz. Sok angol kívánja az önkormányzatot India számára. Az igaz, hogy az angol nép egy kissé önzőbb, mint más népek, de ez még nem bizonyítja, hogy minden angol gonosz. Mi, akik az igazságot keressük, igazságosaknak kell lennünk mások iránt. Sir William nem akar rosszat Indiának, s ez legyen elég számunkra. Amint továbbmegyünk, meg fogja látni, hogy ha mi helyesen járunk el, India hamarabb szabad lesz. Azt is be fogja látni, hogy ha mi, mint ellenségtől, minden angoltól távol tartjuk magunkat, azzal az önkormányzatot késleltetjük. De ha igazságosak leszünk irántuk, támogatni fognak céljaink elérésében.

Olvasó: Jelenleg mindez számomra egyszerűen érthetetlennek látszik. Az angol támogatás és az önkormányzat elnyerése két egymásnak ellentmondó fogalom. Hogyan tűrhetné el az angol nép az önkormányzatot számunkra? De nem akarom, hogy a kérdést azonnal eldöntse. Nem érdemes időt vesztegetni rá. Miután bemutatta, hogyan juthatunk önkormányzathoz, talán akkor majd megértem az ön nézeteit. Bennem éppen azáltal keltett előítéletet maga iránt, hogy az angol segítségről társalog. Ezért arra kérem, ne is folytassa ezt a témát.

Szerkesztő: Nem kívánom folytatni. Az, hogy előítéletet érezne irántam, az még nem ok az aggodalomra. Úgy van az rendjén, hogy kezdetben kellemetlen dolgokat mondjak. Az az én kötelességem, hogy megpróbáljam türelmesen eloszlatni előítéleteit.

Olvasó: Ezt az utolsó megállapítását szeretem. Felbátorít, hogy megmondjam azt, ami nekem nem tetszik. Egy dolog azonban még mindig zavar engem. Nem értem, hogy a Kongresszus hogyan rakta le az önkormányzat alapját?

Szerkesztő: Hadd nézzük meg. A Kongresszus hozta össze az India különböző részein élő indiaiakat, és fellelkesített minket a hazafiság eszméjével. A kormány ezt nem nézte jó szemmel. A Kongresszus mindig hangoztatta, hogy a bevételeket és a kiadásokat a Nemzetnek kell ellenőriznie. Mindig a kanadai minta szerinti önkormányzatot óhajtotta. Vajon ezt elnyerhetjük-e vagy sem, vajon akarjuk-e ezt vagy sem, vajon nincsen-e ennél vala-

mi kívánatosabb – ezek egészen más kérdések. Csak arra akarok rámutatni, hogy a Kongresszus csak az önkormányzat előízét kóstoltatta meg velünk.

Nem lenne illő megfosztani a neki kijáró tisztelettől, és ha ezt éppen mi tennénk, nemcsak hálátlanok lennénk, hanem célunk megvalósítását is késleltetnénk. Ha a Kongresszussal úgy bánunk, mint egy, a nemzeti fejlődésünkre nézve ellenséges intézménnyel, akkor ez képtelenné tesz minket arra, hogy a testületet igénybe vegyük.

II. FEJEZET

Bengál felosztása

Olvasó: Ha az ügyet úgy tekintjük, ahogyan Ön bemutatta, akkor úgy látszik helyes, ha azt mondjuk, hogy az önkormányzat alapjait a Kongresszus rakta le. De Ön elismeri, hogy ez még nem tekinthető valóságos felébredésnek. Hogyan és mikor következik be a tényleges felébredés?

Szerkesztő: A mag sohasem látható. A föld alatt dolgozik, tönkre teszi önmagát, és csak a föld fölé emelkedő fát látjuk. Ugyanígy áll a dolog a Kongresszussal is. Mégis, amit Ön a tényleges felébredésnek nevez, Bengál felosztása¹¹ után következett be. Ezért Lord Curzonnak¹² kell hálásak lennünk. A felosztás idején Bengál népe vitába szállt Curzon lorddal, aki hatalmi gőgjétől eltelve a nép minden könnyörgését fi-

---

¹¹ Bengál felosztását Lord George Nathaniel Curzon, India alkirálya rendelte el 1905. július 19-én. A döntés ugyanazon év október 16-án lépett érvénybe. A felosztás vallási alapon történt, Nyugat-Bengál hindi, Kelet-Bengál mohamedán területté vált. E felosztással a britek a mohamedánoknak akartak kedvezni, de egyben az „oszd meg és uralkodj” elvét is alkalmazták. A felosztás által kiváltott elégedetlenség miatt, hindu nyomásra, hat év múlva, 1911-ben visszaállították az eredeti helyzetet.

¹² George Nathaniel Curzon (1859–1925) – angol konzervatív politikus, India alkirálya (1898–1905), nagymértékben hozzájárult Bengál felosztásához. Később, külügyminiszteri minőségében (1919–1924) javasolta az Oroszország és Lengyelország közötti határvonal megállapítását (Curzon-vonal).

gyelmen kívül hagyta. Magától értetődőnek tartotta, hogy az indiaiak csak fecsegnek, de hatá-
sos lépéseket sohasem tudnának tenni. Sértő
szavakat használt, és minden ellenállás ellenére
felosztotta Bengált. Azt a napot a brit birodalom
felosztási napjának tekinthetjük. Az a megráz-
kódtatás, amely a brit hatalmat e felosztással ér-
te, nem hasonlítható semmilyen más esemény-
hez sem. Ez nem jelenti, hogy a többi, India el-
len elkövetett jogtalanság kevésbé feltűnő len-
ne, mint az, amelyet a felosztással követtek el. A
sóadó nem kis jogtalanság. A továbbiakban sok
ilyen eljárást fogunk látni. De a nép kész volt
szembeszállni a felosztással. Akkor az érzelmi
hangulat nagyon magasra hágott. Sok bengáli
vezető kész volt mindenét elveszíteni. Tudatá-
ban voltak erejüknek s ebből származott a kon-
flagráció, a végromlás. Most már csaknem elolt-
hatatlan és nem is szükséges eloltani. A felosztás
megszűnik, Bengál majd ismét egyesül, de az an-
gol bárkán keletkezett lék megmarad, és ezt nap
mint nap szélesíteni kell. India felébredt, és
nem valószínű, hogy ismét álomba merül. A fel-
osztás eltörlésének a követelése éppoly nagy
kérés, mint az önkormányzat követelése.
Bengálban a vezetők ezt tudják, a brit hivatalno-
kok ezt belátják. Ez az oka annak, hogy a felosz-
tás marad. Amint az idő múlik, a nemzet kiala-
kul. A nemzetek nem egyetlen nap alatt jönnek
létre; kialakulásuk éveket igényel.

Olvasó: Véleménye szerint melyek a felosz-
tás eredményei?

Szerkesztő: Mostanig azt hittük, hogy panaszaink orvoslásáért a trónhoz kell folyamodnunk, és ha orvoslást nem kapunk, nyugton kell ülnünk mindaddig, amíg ismét kérvényezhetünk. A felosztás után a nép belátta, hogy a kérvényeket erővel kell alátámasztani, s hogy tudnia kell szenvedni. Ezt az új szellemet tekinthetjük a felosztás fő eredményének. Ez az új szellem volt látható a sajtó szókimondó írásaiban. Amit eddig a nép remegve és titokban suttogott, most kezdi nyíltan kimondani, és ír róla. Így indult be a szvadési¹³ mozgalom. A nép, fiatalok és öregek egyaránt, elfutott egy angol arc láttán, de ma már nem kelt félelmet benne. Még a zendüléstől vagy a bebörtönözéstől sem riad vissza. Indiának ma néhány igen kiváló fia száműzetésben él. Ez valami más, mint pusztá kérvényezés. Így lendülnek mozgásba az emberek. A Bengálban kialakult szellem átterjedt északra, Pandzsábra és délre, egészen a Comorin fokig.

Olvasó: Feltételez-e valamilyen más, szembeötlő eredményt?

Szerkesztő: A felosztás nemcsak az angol hajón okozott léket, hanem a miénken is. A nagy események mindig nagy eredményeket hoznak

---

¹³ A kifejezés maga *hazai* jelentéssel bír, de ugyanakkor a függetlenségi harc első megfogalmazása. Az angol áruk, ruházat, intézmények, címek, rangok bojkottálását jelentette. Ezzel párhuzamosan a hazai, az indiai termékek, szokások, öltözetek támogatását. A Kongresszus az 1920. évi nágpuri határozatában a szvadésit hivatalos politikává tette.

létre. Vezetőink két pártra szakadtak: a mérsékeltekre és a szélsőségesekre. Egyesek a mérsékelteket a bátortalanok pártjának, a szélsőségeket a bátrak pártjának nevezik. A két kifejezést mindannyian előítéleteik szerint magyarázzák. Annyi mindenesetre igaz, hogy a kettő között ellenségeskedés támadt. Az egyik sem bízik a másikban, és ennek igazolására érveket hoz fel. A szúráti kongresszus¹⁴ alatt csaknem összeverekedtek. Én azt hiszem, hogy ez a megosztás nem jó az országra nézve, de azt is hiszem, hogy az ilyen megosztások nem tartanak sokáig. Hogy meddig tartanak, ez a vezetőktől függ.

---

¹⁴ szúráti kongresszus: Szúrat: gudzsaráti kikötő, fontos kereskedelmi és pénzügyi központ. Ez a város volt a Kongresszus azon egyik gyűlésének a helyszíne, amely többek között Bengália felosztását tárgyalta meg.

III. FEJEZET

Elégedetlenség és nyugtalanság

Olvasó: Akkor hát úgy gondolja, hogy a felosztás az ébredésnek egyik okozója? Helyesli-e a nyugtalanságot, amely ebből származott?

Szerkesztő: Amikor valaki álmából felébred, tagjait nyújtóztatja és nyugtalan. Időbe kerül, amíg teljesen felébred. Hasonlóképpen, noha a felosztás oka volt valamennyi ébredésnek, de a mély alvás állapota még nem szűnt meg. Még mindig nyújtózkodunk és nyugtalanok vagyunk, és amiként az alvás és az ébredés közötti állapotot szükségesnek tartjuk, azonképpen a jelenlegi nyugtalansági állapot Indiában szükségesnek, következésképpen megfelelő állapotnak tekinthető. Az a tudat, hogy nyugtalanság van, nagy valószínűséggel képessé tesz minket arra, hogy ezt az állapotot levetkőzzük. Álmunkból felébredve nem maradunk folytonosan kábulatban, hanem képességünk szerint, előbb vagy utóbb, teljesen magunkhoz térünk. Ugyanígy szabadulunk meg a jelenlegi nyugtalanságtól is, amelyet senki sem szeret.

Olvasó: Mi a nyugtalanság másik formája?

Szerkesztő: A valóságban a nyugtalanság elégedetlenség. Ezt csak az utóbbi időben nevezzük nyugtalanságnak. A Kongresszus idején elégedetlenségnek mondták. Hume úr mindig azt hangoztatta, hogy Indiában szükséges az elégedetlenség terjesztése. Az elégedetlenség nagyon hasznos dolog. Míg valaki meg van eléged-

ve jelenlegi sorsával, addig nehéz meggyőzni, hogy lépjen ki abból. Ezért kell az, hogy minden reformot az elégedetlenség előzzön meg. Meglévő dolgainkat csak akkor dobjuk el, amikor már nem szeretjük azokat. Ilyen elégedetlenség támadt közöttünk miután az angolok és az indiaiak nagy műveit olvastuk. Az elégedetlenség eredménye nyugtalanság lett, ez utóbbi pedig sokak halálát, sokak bebörtönzését és sokak száműzetését eredményezte. A dolgok ilyen állapota még mindig tart. Ennek így kell lennie. Mindezeket jó jeleknek tekinthetjük, de rossz eredményekhez is vezethetnek.

IV. FEJEZET

Mi a szvarádzs?

Olvasó: Most már megtanultam, mit tett a Kongresszus, hogy Indiát egy nemzetté tegye, s hogy a felosztás hogyan okozta az ébredést, az elégedetlenség meg a nyugtalanság hogyan terjedt el az országban. Most az Ön nézeteit szeretném megtudni a szvarádzsról. Attól tartok, hogy a mi magyarázatunk nem teljesen azonos az Önével.

Szerkesztő: Egészen lehetséges, hogy e kifejezéshez mi nem ugyanazt a jelentést fűzzük. Ön is, én is és valamennyi indiai türelmetlenül várjuk, hogy elnyerjük a szvarádzsot, de bizonyára még nem döntöttük el, hogy mi is legyen az. Gyakran halljuk sokak szájából, hogy az angolokat ki kell űzni Indiából, de úgy látszik, sokan nem gondolták alaposan át, hogy miért kell éppen ezt tennünk. Egy kérdést kell feltennem Önnek. Gondolja, hogy az angolokat szükségképpen ki kell űznünk még akkor is, ha elnyerjük mindazt, amit kívánunk?

Olvasó: Csak egy dolgot kérnék tőlük, mégpedig ezt: „Kérem, hagyják el az országunkat”. Miután eleget tesznek ennek a kérésnek, nem lenne kifogásom az ellen, ha Indiából való visszavonulásuk azt jelentené, hogy még mindig Indiában vannak. Akkor mi is megértenénk, hogy az ő nyelvükön az „elment” (*gone*) szó egyenértékű a „maradt”-tal (*remained*).

Szerkesztő: Nos hát tételezzük fel, hogy az angolok visszavonultak. Mit fog Ön akkor tenni?

Olvasó: Ebben a fejlődési szakaszban erre a kérdésre nem lehet felelni. A visszavonulás utáni állapot nagymértékben annak módjától függ majd. Ha, amint Ön feltételezi, visszavonulnak, nekem úgy tűnik, hogy mi továbbra is megtartjuk alkotmányukat és folytatjuk kormányzatukat. Ha kérésünkre egyszerűen visszavonulnak, akkor nekünk rendelkezésünkre állna egy hadsereg stb. Ezért nem kellene nehézséget jelentsen a kormányzás továbbvitele.

Szerkesztő: Lehet, hogy Ön így képzelel el, de én nem. Most azonban az ügyet még nem tárgyalom. Az Ön kérdésére kell választ adnom, de hogy ezt jól megtehessem, több kérdést kell feltennem Önnek. Miért akarja elűzni az angolokat?

Olvasó: Azért, mert kormányzásukkal Indiát szegénnyé tették. Évről évre elveszik pénzünket. A legfontosabb hivatalokat a maguk számára tartják fenn. Minket rabszolgaságban tartanak. Szemtelenül viseltetnek irántunk, és érzelmeinket nem veszik figyelembe.

Szerkesztő: Ha pénzünket nem vennék el, gyöngéddé válnának és felelősségteljes állásokat adnának nekünk, még akkor is károsnak tartaná jelenlétüket?

Olvasó: A kérdés értelmetlen. Ahhoz a kérdéshez hasonló, amely arra keres választ, hogy ha a természetét megváltoztatná, szövetkezhetnénk-e a tigrissel? Egy ilyen kérdés pusztá idő-

pocsékolás. Amikor a tigris megváltoztatja természetét, akkor az angolok is megváltoztatják az övéket. Ez nem lehetséges, ezt lehetségesnek tartani ellenkezik az emberi tapasztalattal.

Szerkesztő: Tegyük fel, hogy mi is olyan önkormányzatot kapunk, mint amilyen a Kanadái és a Dél-Afrikái; az elég jó lenne-e?

Olvasó: Ez a kérdés is hiábavaló. Akkor kaphatjuk meg, amikor ugyanolyan erővel rendelkezünk; akkor aztán saját zászlainkat lengetjük. Amilyen Japán, olyannak kell lennie Indiának is. Kell legyen saját haditengerészetünk, saját szárazföldi hadseregünk, no meg kell legyen saját ragyogásunk, és ekkor India szava felcsendül az egész világon.

Szerkesztő: A képet jól megrajzolta. Végeredményben ez a következőt jelenti: mi angol uralmat akarunk angolok nélkül. A tigris természetét akarja, de nem a tigrist, vagyis Indiát angolá tenné. És amikor angollá válik, nem Hindusz-tánnak, hanem Englisztánnak nevezik majd. Ez nem az a szvarádzs, amit én akarok.

Olvasó: Én Ön elé tártam saját elgondolásom a szvarádzsról, azt, ahogyan én elképzeltem. Ha annak a nevelésnek, amelyet kaptunk, van valami értéke, ha Spencer¹⁵, Mill¹⁶ és mások

---

¹⁵ Herbert Spencer (1820–1903) – angol filozófus. Fő műve, a *Synthetic Philosophy* (1860–1900), több kötetben jelent meg. Mindenik kötet az ismeretek, illetve a tudományok különböző ágait tárgyalja. Spencert tekintik az evolúciós filozófia megalapítójának és a szabad kereskedelem („Laissez faire”) egyik jelentős képviselőjének.

műveinek van valami jelentősége, ha az angol parlament a parlamentek anyja, én bizony azt hiszem, hogy nekünk az angol népet kellene utánoznunk, és ezt olyan mértékben kellene tennünk, ahogyan ők is teszik amikor nem engedik meg másoknak, hogy országukból egyetlen talpalatnyi földet elfoglaljanak, úgy nekünk sem lenne szabad megengednünk nekik vagy másoknak, hogy a miénkből valamennyit is elfoglaljanak. Amit ők megtettek saját országukban, az nem valósult meg egyetlen más országban sem. Ezért helyes számunkra, hogy mi is az ő intézményeiket képezzük le. De most az Ön nézeteit akarom megtudni.

Szerkesztő: Önnek türelemre van szüksége. Nézeteim mostani beszédem során önmaguktól bontakoznak ki. Számomra a szvarádzs igazi természetét megérteni olyan nehéz, amilyen könnyűnek látszik Önnek. Ezért pillanatnyilag csupán arra törekszem, hogy bebizonyítsam, miszerint amit Ön szvarádzsnek nevez, az igazából nem szvarádzs.

---

¹⁶ Mill – apa és fiú – egyaránt szerepet játszott Gándhí felfogásának kialakításában. James Mill (1773–1831) – angol történész, filozófus, közgazdász. Bentham és Hume műveit folytatta. Megírta India történetét. Fia, Stuart Mill (1808–1873) – az utilitárius mozgalom, az egyéni szabadság, a kisebbség jogainak képviselője. A *szabadságról* (*On Liberty*) írott műve a politikai gazdaságtan egyik alapvetése.

V. FEJEZET

Anglia helyzete

Olvasó: Akkor az Ön megállapításából arra következtetek, hogy az angol kormányzat nem kívánatos és nem méltó arra, hogy mi lemásoljuk.

Szerkesztő: Az Ön következtetése indokolt. Kérem az Istent, hogy India sohase kerüljön abba a helyzetbe. Amit Ön a parlamentek anyjának tekint, olyan, mint egy meddő nő és egy prostituált. Mindkettő erős kifejezés, de pontosan fedik az igazságot. A parlament saját kezdeményezéséből nem csinált még egyetlen jó dolgot sem. Ezért hasonlítottam a meddő asszonyhoz. A parlament természetes helyzete olyan, hogy külső nyomás nélkül semmit sem tud tenni. Azért olyan, mint egy prostituált, mert a miniszterek ellenőrzése alatt áll, akik időről időre változnak. Ma Asquith¹⁷ úr, de holnap talán már Balfour¹⁸ úr ellenőrzése alatt áll.

---

¹⁷ Herbert Henry Asquith (Oxford és Asquith grófja, 1852–1928) – a XX. század elején az angol liberalizmus egyik legnagyobb képviselője.

¹⁸ Arthur James Balfour (Balfour grófja, 1848–1930) – angol államférfi és filozófus. 1902–1905 között miniszterelnök, majd 1916–1919 között külügyminiszter. 1917-ben megjelentette az ún. Balfour-kiáltványt, amely szerint az angol kormány támogatja Palesztinában a zsidóság hazájának megteremtését, az ott élő nem-zsidók jogainak tiszteletben tartásával. Filozófiájában a teizmussal foglalkozott, melyet Gándhí londoni tanulmányai idején igyekezett megismerni.

Olvasó: Ezt Ön gúnyosan mondotta. A meddő asszony kifejezés nem alkalmazható. A parlamentet ugyanis a nép választja, ezért munkájában nyilvános befolyás alatt kell állnia. Ez az ő tulajdonsága.

Szerkesztő: Ön téved. Hadd vizsgáljuk meg kissé közelebbről. Tétélezzük fel, hogy a nép a legjobb embereket választja meg. A képviselők fizetés nélkül szolgálnak, ezért feltételeznünk kell, hogy ezt csak a közjó érdekében teszik. A választókat művelt embereknek tekintik, s ezért feltételeznünk kell, hogy választásukban általában nem követnek el hibát. Egy ilyen parlamentnek nem lenne szabad, hogy szüksége legyen a petíciók sarkalló erejére vagy bármilyen más nyomásra. Munkájának olyan egyenletesnek kellene lennie, hogy hatása napról napra jobban szembetűnjön. Ezzel szemben általánosan elismert tény az, hogy a parlamenti tagok képmutatóak és önzőek. Mindenik saját kicsinyes érdekére gondol. Attól kell tartani, hogy éppen ez a vezérlő motívum. Amit ma megtesznek, lehet, hogy holnap abbahagyják. Egyetlen példát sem lehet felhozni arra, hogy munkájuk valamilyen végcélt követ. Amikor a legfontosabb kérdéseket vitatják, végtagjaikat nyújtóztatják és szunyókálnak. Máskor a tagok addig húzzák beszédeiket, míg a hallgatóság felháborodik. Carlyle¹⁹ a parlamentet „a világ fecse-

---

¹⁹ Thomas Carlyle (1795–1881) – skót történész és filozófus. Nagy hatást gyakorolt rá a német irodalom (Goethe) és filozófia. Első műve *Sartor Rosartus* (1833–1834), benne az antiracionális filozófia elveit fejtegeti. A francia forradalomról írt munkája inkább epikus költe-

gő boltjának” nevezte. A tagok meggondolás nélkül a saját pártjukra szavaznak. Az ún. fegyelmük erre kényszeríti őket. Ha valaki közülük kivételesen pártjától függetlenül szavaz, azt renegátnak tekintik. Ha a parlamentre tékozolt pénzt és időt néhány becsületes emberre bízták volna, az angol nemzet ma sokkal magasabb szinten lenne. A parlament egyszerűen nem más, mint a nemzet egyik drága játékszere. Ezek nem csak az én sajátos nézeteim. Több nagy angol gondolkodó már kifejezésre juttatta ezeket. A parlament egyik tagja a minap azt mondta, hogy egy igaz keresztény nem lehetne a parlament tagja. Egy másik pedig azt állította, hogy a parlament kezdetben egy csecsemő volt. És ha hétszáz éves létezés után megmaradt csecsemőnek, mikor fogja majd kinőni csecsemő voltát?

Olvasó: Gondolkodásra késztet. Nem várhatja el, hogy egyszerre elfogadjam mindazt, amit mond. Teljesen újszerű nézetekkel áll nekem elő. Meg kell emésztennem őket. Lesz szíves most megmagyarázni a „prostituált” jelzót.

Szerkesztő: Hogy nézeteimet nem fogadhatja el azonnal, az nagyon is rendben van. Csak akkor alkothat róla bizonyos fogalmat, ha az e tárgyra vonatkozó irodalmat elolvassa. A parlamentnek nincsen igazi gazdája. A miniszterelnök vezetése alatt mozgása nem szilárd, hanem úgy csapkodják és szorongatják, mint egy prostituáltat. A miniszterelnököt jobban érdekli saját hatalma, mint a

---

mény, mint történelmi feldolgozás. A hősökről írott tanulmányaiban (*On Heroes, Hero-Worship, Heroic in History*) a történelem hajtóerejét a hősökben találja meg.

parlament jó működése. Erejét arra összpontosítja, hogy pártjának sikert arasson. Gondoskodása nem mindig arra irányul, hogy a parlament helyesen járjon el. Ismeretesek olyan miniszterelnökök, akik a parlamentet arra készítették, hogy egyes ügyeket pusztán a pártérdeknek megfelelően intézzenek. Mindez megérdemli, hogy gondolkodjunk rajta.

Olvasó: Tulajdonképpen Ön a valóságban éppen azokat az embereket támadja, akikről mostanig azt hittük, hogy hazafiak és becsületesek.

Szerkesztő: Igen, ez az igazság. Semmi kifogásom nem lehet a miniszterelnökök ellen, de amit én láttam, az arra a gondolatra készítet, hogy ők nem tekinthetők igazi hazafiaknak. Ha azért kell becsületeseknek tartanunk őket, mert nem fogadnak el olyasmit, amit általában „megvesztegetésnek” nevezünk, akkor hadd tartsuk azoknak, de ők nyitottak a finomabb befolyásolásokra. Hogy céljaikat megvalósíthassák, tagadhatatlan, hogy tisztségekkel vesztegetik meg az embereket. Nem habozom kimondani, hogy nekik nincsen sem igazi becsületük, sem élő lelkiismeretük.

Olvasó: Mivel Ön ilyen nézeteket vall a parlamentről, hallani szeretném az Ön véleményét az angol népről, hogy fogalmat alkothassak az ő kormányukról.

Szerkesztő: Az angol választópolgárok számára az újság jelenti a Bibliát. Ezméiket azokból az újságokból veszik, amelyek gyakran nem tisztességesek. A különböző napilapok, annak megfelelően, hogy mely párt érdekeit szolgálják meg-

jelentetésük által, ugyanazt a tényt különféleképpen magyarázzák. Az egyik napilap egy híres angolt a becsület mintaképezének tekint, a másik becstelennek tartja. Milyen legyen egy olyan népnek a helyzete, amelynek napilapjai ilyenek?

Olvasó: Legyen szíves, mutassa be.

Szerkesztő: Ezek az emberek nézeteiket gyakran változtatják. Azt szokták róluk mondani, hogy minden hetedik évben megváltoztatják véleményüket. Ezek a nézetek lengenek, mint egy óra ingája, és sohasem következetesek. A nép szívesen követ egy jó szónokot vagy egy olyan embert, aki összejöveteleket, fogadásokat stb. rendez számára. Amilyen a nép, olyan a parlamentje. Nem tagadható, hogy az egyik tulajdonságuk szerfelett kifejlődött. Sohasem engedik meg, hogy hazájuk elvesszen. Ha valaki gonosz tekintetet vetne rá, kivájnák mindkét szemét. De ez még nem jelenti azt, hogy a nemzet rendelkezik minden más erénnyel, vagy hogy utánozni kellene. Az az én erős meggyőződése, hogy ha India Angliát utánozza, akkor tönkremegy.

Olvasó: Minek tulajdonítja Angliának ezt az állapotát?

Szerkesztő: Ez nem tulajdonítható az angol nép valamilyen sajátos hibájának, hanem a modern civilizációnak tudható be. Ez csak névleges civilizáció. Hatása alatt az európai nemzetek napról napra elfajulnak és tönkremennek.

VI. FEJEZET

Civilizáció

Olvasó: Most meg kell nekem magyaráznia, mit ért ön a civilizáción.

Szerkesztő: Nem az a fontos, hogy én mit értek azon. Sok angol író vonakodik civilizációnak nevezni azt, ami ezt a nevet viseli. Erről a tárgyról már sok könyvet írtak. Társaságok alakultak, hogy kigyógyítsák a nemzetet a civilizáció gonoszságai-ból. Egy nagy angol író ezen a címen írt könyvet: *Civilization: its cause and cure*²⁰ (Civilizáció: ennek oka és gyógymódja). Ebben a könyvében a civilizációt betegségnek nevezte.

Olvasó: Miért nem ismerjük ezt mi általáno-san?

Szerkesztő: A felelet nagyon egyszerű. Ritkán találkozunk olyan emberekkel, akik saját magukkal szállnak vitába. Azok, akik megitta-sodtak a modern civilizációtól, nem valószínű, hogy írnának ellene. Arra törekednek, hogy tényeket, érveket találjanak támogatására, és ezt öntudatlanul teszik, azt gondolva, hogy ez az igazság. Az ember, amíg álmodik, hisz az álmá-ban, és csak akkor döbben rá a valóságra, ami-
kor felébred. Az, aki a civilizáció zászlaja alatt munkálkodik, olyan, mint az álmodó em-ber. Mi általában a modern civilizáció védelme-zőinek műveit olvassuk, amely kétségtelenül

---

²⁰ Gándhí az Edward Carpenter (1844–1929) – angol író, antologista 1889-ben megjelent munkájára utal. [Sz. D.]

sok ragyogó tehetséget, sőt néhány nagyon jó embert sorolhat hívei közé. Írásaik hipnotizálnak, következésképpen egytől egyig az örvénybe sodródunk.

Olvasó: Mindez nagyon nyilvánvalónak látszik. Most pedig mondjon valamit arról, hogy mit olvasott és gondolt erről a civilizációról.

Szerkesztő: Először azt vizsgáljuk meg, hogy a civilizáció fogalma a dolgok milyen állapotát fejezi ki. Igazi próbaköve abban áll, hogy a benne élő emberek a testi jólétet tartják életük céljának. Hadd vegyünk néhány példát. Az európai emberek ma jobb házakban laknak, mint amilyenekben ezelőtt száz évvel laktak. Ezt a civilizáció jelének tekintik, és ez is a testi boldogságot szolgálja. Régebben állatbőröket viseltek és fegyverként lándzsát használtak. Ma hosszú nadrágot viselnek, és testük szépítésére választékos ruhát viselnek, és lándzsa helyett öt- vagy többkamrás revolvereket hordanak. Ha valamegyik országnak a népe, amelynek mostanig nem volt szokása, hogy sok ruhát, bakancsot stb. viseljen, európai viseletet tesz magáévá, azt mondják róla, hogy vadságából civilizált lett. Korábban Európában az emberek földjeiket főként kézi munkával művelték meg. Ma már a gőzgépekkel egyetlen ember nagy tábla földet dolgozhat meg, és ezáltal óriási vagyont halmozhat fel. Ezt a civilizáció egyik jegyének nevezik. Régebben csak kevesen írtak értékes könyveket; manapság bárki írhat és kinyomtatathat bármit, ami neki tetszik, és mérgezheti az

emberek elméjét. Régebben az emberek szekéren utaztak. Ma már vonatokon repülnek, és naponként négyszáz vagy még több mérföldet is megtesznek. Ezt tekintik a civilizáció csúcsának. Megállapítást nyert, hogy amint az ember előrehalad, képes lesz léghajón utazni, és néhány óra alatt a világ bármely részére eljuthat. Nem lesz szüksége arra, hogy kezét vagy lábát használja. Megnyom egy gombot, és ott lesz a ruhája mellette. Megnyom egy másikat, és megkapja újságját. Egy harmadikat, és az autó már vár rá. Választékos, ingyenc ételeket szolgálnak fel neki. Mindent gép fog csinálni. Régebben, amikor az emberek harcolni akartak egymás ellen, testi erejüket mérték össze; ma egyetlen ember ezer életet olthat ki egy dombról a géppuskát hátulról működtetve. Ez a civilizáció. Régebben az emberek a szabad levegőn annyit dolgozhattak, amennyit akartak. Manapság ezer meg ezer munkás gyűl össze, és bányákban vagy gyárakban dolgozik az önfenntartásért. Helyzetük rosszabb, mint a vadállatoké. Arra kényszerítik őket, hogy életük kockáztatásával dolgozzanak a legveszedelmesebb foglalkozásokban, a milliomosok érdekében. Régebben az emberek fizikai kényszer alatt váltak rabszolgákká. Ma a pénz és a pénzen vásárolható fényűzési cikkek kísértése teszi őket rabszolgákká. Manapság vannak betegségek, amelyek régen a népnek még álmában sem mérültek fel, és az orvosok egész hada foglalkozik azzal, hogy feltalálja ezek ellenszerét, ezáltal pedig a kórházak száma is megnőtt. Ez a civilizáció

próbaköve. Régebben különleges hírvivőkre volt szükség, és a levelek elküldésének magas költsége volt; manapság egy pennyért bárki visszaélhet a barátjával egy levél formájában. Igaz viszont, hogy ugyanannyiért köszönetét is kifejezheti. Régebben két vagy három otthonsült kenyérből és zöldségből álló étkezésük volt; manapság minden három órában enni akarnak valamit, úgyhogy alig van valami másra szabadidejük. Még mit mondhatnék? Minderről több általánosan elismert könyvből meggyőződhet. Mindezek a civilizáció igazi próbái. Ha valaki az ellenkezőjét állítja, vegye tudomásul, hogy az tudatlan. Ez a civilizáció nem vesz tudomást sem az erkölcsiségről, sem a vallásról. Hívei nyugodtan kijelentik, hogy feladatuk nem vallástanítás.

Némelyek egyenesen babonás kinövésnek tekintik. Mások a vallás köpenyét öltik magukra, és erkölcsiségről fecsegnék. Húszéves tapasztalat után arra a végkövetkeztetésre jutottam, hogy az erkölcs nevében gyakran erkölcstelenséget tanítanak. Még egy gyermek is megértheti, hogy amit fennebb leírtam, abban az erkölcsre vonatkozóan nincsen semmilyen csábító ösztönzés. A civilizáció a testi kényelmet igyekszik növelni, s mialatt ezt teszi, szánalmasan kudarcot vall.

Ez a civilizáció vallástalanság, és ez annyira hatalmában tartja Európa népeit, hogy azok, akik benne élnek, félőrülteknek látszanak. Hiányzik belőlük az igazi testi erő vagy bátorság. Energiájukat mámoros állapottal tartják fenn. Egyedüllétükben aligha lehetnek boldogok. Az

asszonyok, akik a háztartások királynői kellene legyenek, az utcákon bolyonganak és a gyárakban rabszolgáskodnak. Egy kis alamizsna kedvéért egyedül Angliában félmillió asszony dolgozik a gyárakban vagy hasonló intézményekben, fárasztó körülmények között. Ez a rettenetes tény az egyik oka a naponként gyarapodó szüfrazsett²¹ mozgalomnak.

Ez a civilizáció olyan, hogy csak türelmeseknek kell lennünk, és elpusztítja önmagát. Mohamed tanítása szerint ezt Sátáni Civilizációnak kellene tekinteni. A hinduizmus Fekete Korszaknak nevezi. Én megfelelő, lényegét kifejező meghatározást nem tudok adni róla Önnek. Az angol nemzet létfontosságú szerveibe eszi bele magát, óvakodni kell tőle. A valóságban a parlamentek a rabszolgaság jelképei. Ha Ön mindezt alaposan átgondolja, ugyancsak a véleményt fogja táplálni róla, és nem fogja többé hibáztatni az angolokat. Ők inkább szánalmunkra szolgálnak rá. Az angol éles eszű nemzet, következőképpen én azt hiszem, hogy lerázzák magukról a gonoszt. Vállalkozók, szorgalmasak, és gondolkodási módjuk nem örökletesen erkölcstelen. Továbbá nem rossz szívűek. Ezért tisztelem őket. A civilizáció nem gyógyíthatatlan betegség, de sohasem szabad elfelejteni, hogy jelenleg az angol nép ebben a betegségben szenved.

---

²¹ Francia eredetű kifejezés (suffragette), annak a XIX–XX. század fordulóján kialakult társadalmi mozgalom megnevezésére használják, amely a nők egyenjogúságáért és szavazati jogáért szállt síkra (suffrage – szavazati, választási jog).

VII. FEJEZET

Miért veszett el India?

Olvasó: Ön sok mindent mondott a civilizációról, éppen eleget, hogy eltűnjek rajta. Most még nem tudom, hogy az európai nemzetektől mit vehetnék át és mit kellene elkerülnöm, de egy kérdés azonnal felötlik ajkamra. Ha a civilizáció egy betegség, és ha ez a betegség megtámadta Angliát, akkor miért volt képes Anglia elfoglalni Indiát?

Szerkesztő: Kérdésére nem nehéz válaszolni, és most már képesek vagyunk megvizsgálni a szvarádsz igazi természetét, mert tudatában vagyok annak, hogy erre a kérdésre még mindig felelnem kell. Mindazonáltal az előbbi kérdéssel fogok foglalkozni. Az angolok nem foglalták el Indiát, mi adtuk nekik oda. Nem azért vannak Indiában, mert erősek, hanem azért, mert mi tartjuk itt őket. Hadd vizsgáljuk meg most, hogy vajon ezek az állítások fenntarthatók-e. Eredetileg azzal a céllal jöttek hazánkba, hogy kereskedjenek. Emlékezzék csak vissza a Báhádur Társaságra²². Ki tette azt Báhádurrá? Annak idején a leghalványabb szándékuk sem irányult ar-

---

²² A Báhádur Társaság a nevét az utolsó nagy mogul sáhról, Báhádurról kapta, akit 1857-ben a lázadó szipojok uralkodóvá kiáltottak ki. Néhány hónap uralkodás után az angolok elfogták, és Rángúnba internálták. Szofár néven költeményeket is írt. A Báhádur Társaság célja az angolok elűzése volt.

ra, hogy királyságot alapítsanak. Ki támogatta a társaság tisztviselőit? Ezüstjüket láttán ki esett kísértésbe? Áruikat ki vásárolta meg? A történelem a tanú, hogy mindezt mi tettük. Azért, hogy egyszerre meggazdagodjunk mindannyian, tárt karokkal fogadtuk a társaság tisztviselőit. Mi támogattuk őket. Ha megvan az a szokásom, hogy bhangot²³ igyam, és ennek elárúsítója eladja nekem, vajon őt vagy magamat kell-e hibáztatnom? Ha az eladót hibáztatom, vajon le tudok-e szokni róla? Ha az egyik kiskereskedőt elűzöm, nem fogja-e egy másik elfoglalni helyét? Aki igazán szolgálja Indiát, annak a dolgok gyökeréig kell lehatolnia. Ha a túl sok étel gyomorfájást okozott, azal még nem gyógyulok meg, ha a vizet hibáztatom. Az igazi orvos az, aki kikutatja a betegség okát, és ha India betegségének orvosa szerepében lép fel, akkor Önnek meg kell találnia a betegség igazi okát.

Olvasó: Igaza van. Most azt hiszem, hogy már nem kell sokat vitatkoznia, hogy következtetéseit megértesse velem. Türelmetlen vagyok, hogy megtudjam egyéni nézeteit. Most a legérdekesebb témánál tartunk. Ezért megpróbálom követni gondolatait, s ha bennem valamilyen kétely merül fel, akkor kérni fogom, hogy álljon meg.

Szerkesztő: Attól tartok, hogy lelkesedése ellenére, amint előrehaladunk, nézeteltérések támadnak közöttünk. Mindazonáltal csak akkor

---

²³ Kendermagból készült narkotikus ital.

fogok érvekkkel bizonyítani, amikor megállít. Azt már láttuk, hogy az angol kereskedők csak azért tudták lábukat megvetni Indiában, mert mi bátorítottuk őket. Amikor hercegeink harcoltak egymással, a Báhádur Társaság segítségét keresték. A részvénytársaság egyformán volt jártas a háborúban és a kereskedelemben. Az erkölcsi kérdések nem akadályozták. Célja az volt, hogy kereskedelmét gyarapítsa, és hogy pénzt szerezzon. Elfogadta segítségünket, és növelte áruházáinak számát. Az utóbbiak megvédésére katonaságot alkalmazott, amelyet mi is igénybe vettünk. Nem haszontalan dolog hibáztatni az angolokat azért, amit annak idején mi cselekedtünk? A hinduk és a mohamedánok körömhégyig menő harcban álltak egymással. Ez szintén lehetőséget adott a Társaságnak, és így mi teremtettük meg azokat a feltételeket, amelyek biztosították a Társaság részére India ellenőrzését. Emiatt aztán helyesebb, ha azt mondjuk, hogy mi adtuk oda Indiát az angoloknak, mint azt, hogy India elveszett.

Olvasó: Most már azt mondja meg nekem, hogyan tudják az angolok megtartani Indiát?

Szerkesztő: Ugyanazok az okok, amelyek által nekik adtuk Indiát, lehetővé teszik számukra azt, hogy meg is tartsák. Egyes angolok azt állítják, hogy ők karddal foglalták el és tartják meg Indiát. Mindkét állítás téves. Indiát karddal megtartani teljesen lehetetlen. Egyedül mi tartjuk itt őket. Állítólag Napóleon az angolokat a kereskedők nemzetének nevezte. Ez a jellemzés talál

rájuk. Bármelyik tulajdonukban levő gyarmatot kereskedelmük érdekében tartják meg. Hadsergük és hajóhaduk feladata ennek oltalmazása. Amikor Transvaal²⁴ nem nyújthatott ilyen vonzerőt, a néhai Gladstone²⁵ úr felfedezte, hogy nem igazságos az, hogy Anglia megtartsa. Amikor kifizetődő változásnak bizonyult, Chamberlain²⁶ úr ismét rájött, hogy Anglia korlátlan uralmat élvez Transvaal fölött. Mesélik, hogy valaki, aki megkérdezte a néhai Krüger²⁷ elnököt, vajon van-e arany a Holdon, azt felelte, hogy egészen valószínűtlen, mert ha lenne, az angolok már bekebelezték volna. Ha nem feledjük el,

---

²⁴ Transvaal Dél-Afrika északkeleti tartománya, fővárosa Pretória. Az őslakókat 1836–1838 között a búrok legyőzték, és megalapították a független búr köztársaságot. 1877-ben az angolok elfoglalták, de négy év múlva a búrok felláztak. Az aranylelőhelyek (Witwaterstrand) felfedezése után a bevándorlók új hullámai árasztották el. A búr háborút követően (1899–1902) ismét angol gyarmat lett.

²⁵ William Ewart Gladstone (1809–1898) – híres teológus és tudós, angol államférfi, többször is betölti a miniszterelnöki pozíciót. Politikai pályáját mint a konzervatív párt tagja kezdte, de 1868-tól az újonnan alakult liberális párt vezetője lett. Disraeli fölött aratott választási győzelme után több katonai, tanügyi, közigazgatási reformot vezetett be. Megrendítő beszédet tartott a törökök bulgáriai vérengzése ellen.

²⁶ Joseph Chamberlain (1836–1914) – angol államférfi, gyarmatügyi miniszter (1895–1903). Nagymértékben hozzájárult a búr háború kirobbantásához.

²⁷ Stephanus Johannes Paulus Krüger (1825–1904) – búr államférfi. Mint Transvaal elnöke, ellene volt a dél-afrikai angol terjeszkedésnek, ami a búr háború kitöréséhez vezetett. [Sz. D.]

hogy a pénz az ő istenük, akkor sok kérdés megoldható. Akkor hát mindebből az következik, hogy alantas önérdekeinkért mi tartjuk az angolokat Indiában. Szeretjük kereskedelmüket, tet-szenek nekünk finomkodó módszereik révén, és azt kapják meg tőlünk, amit akarnak. Ezért hi-báztatni őket annyit jelent, mint uralmukat ál-landósítani. Fölöttünk gyakorolt hatalmukat az-által is tovább erősítjük, hogy magunk között szüntelenül veszekedünk. Ha a fenti megállapí-tásokat elfogadja, akkor bizonyosságot nyer, hogy az angolok kereskedelmi célok végett jöttek In-diába. Ugyanezért a célért maradnak itt, és mi támogatjuk őket. Fegyvereik és hadi felszerelé-seik teljesen értéktelenek. Ebben a vonatkozás-ban hadd emlékeztessem Önt, hogy Japánban is brit lobogó leng és nem japán. Az angoloknak kereskedelmi egyezményük van Japánnal, amely kereskedelmi érdekeiket szolgálja, és meg fogja látni, ha sikerül azt megvalósítaniuk, kereskedelmük abban az országban nagymér-tékben ki fog terjedni. Az egész világot áruik ha-talmas piacává akarják átalakítani. Igaz, hogy ezt nem fogják tudni megtenni, de emiatt ők nem hibáztathatók. Minden követ megmozgatnak, hogy céljukat elérjék.

VIII. FEJEZET

India állapota

Olvasó: Most már megértem, miért tartják az angolok uralmuk alatt Indiát. Ugyanakkor szeretném megtudni véleményét a mi országunk állapotáról.

Szerkesztő: Országunk állapota szomorú. Ha rá gondolok, szemeim könnyeznek és torkom kiszárad. Súlyos kétségeim vannak afelől, vajon meg tudom-e eléggé magyarázni, hogy mi van a szívémben. Határozott véleményem az, hogy Indiát nem az angol csizma, hanem a modern civilizáció tapossa el. E szörnyeteg rettenetes súlya alatt nyög. Még van ideje, hogy megszabaduljon, de ez nap mint nap nehezebb lesz. A vallás kedves számomra, és legfőbb panaszom az, hogy India kezd vallástalanná válni. Itt nem a hindu, mohamedán vagy a zoroaszteri²⁸ vallásokra gondolok, hanem arra a vallásra, amely minden vallásnak az alapja. Kezdünk elfordulni Istentől.

Olvasó: Hogy érti ezt?

Szerkesztő: Az a vád hangzik el ellenünk, hogy tunya nép vagyunk, ezzel szemben az európaiak szorgalmasak és vállalkozók. Mi a vádat helytállónak tartottuk, és azért akarjuk megvál-

---

²⁸ Zoroaszter (kb. i. e. 630–553) perzsa próféta. A jó és a rossz örökös ellentétét, szembeállítását tanította, tanításait az *Aveszta* tartalmazza. Az előbbit Ormuzd, az utóbbit Ahrimán testesíti meg. Indiában az ún. párszík e vallás követői voltak.

toztatni helyzetünket. A hinduizmus, az iszlám, a zoroasztrizmus és a kereszténység, akárcsak valamennyi más vallás, arra tanít, hogy ne törődjünk a világ dolgaival és szorgoskodjunk az isteni dolgokban, hogy határt kell szabnunk világi nagyvágyásunknak, és hogy vallási ambícióink korlátlanok legyenek. Tevékenységünket pedig ez utóbbi csatorna felé kell terelnünk.

Olvasó: Úgy tűnik, hogy Ön vallási sarlatanizmusra ösztönöz. Hasonló hangzású beszéd segítségével eddig sok ámítás vezette félre a népet.

Szerkesztő: Ön egy törvénytelen vádat hoz fel a vallás ellen. Szélhámosság kétségtelenül valamennyi vallásban van. Ahol van világosság, ott van árnyék is. Kész vagyok azt állítani, hogy a szélhámosságok a világi dolgokban rosszabbak, mint a szélhámosságok a vallásban. A civilizáció szélhámossága, amelyet éppen most igyekszem Önnek kimutatni, a vallásban nem található meg.

Olvasó: Hogyan mondhat ilyet? A hinduk és a mohamedánok a vallás nevében harcoltak egymás ellen. Ugyanazért az okért a keresztények harcoltak a keresztények ellen. Ezer és ezer ártatlan embert gyilkoltak meg, ezreket égettek el és kínoztak meg a vallás nevében. Bizony ez sokkal rosszabb, mint bármilyen civilizáció.

Szerkesztő: Én bizony azt állítom, hogy a fentebbi nehézségek sokkal könnyebben elviselhetők, mint a civilizáció. Mindenki felfogja, hogy az Ön által megnevezett kegyetlenségek nem alkotó részei a vallásnak, noha annak nevében gyakorolták, ezért ezeknek nincsen utóhatása. Mind-

addig, amíg tudatlan és hiszékeny emberek lesznek, ezek mindig ilyen módon fordulnak elő. De a civilizáció tüzeiben elpusztított áldozatok sora soha nem ér véget. Halálos hatása éppen abban rejlik, hogy emésztő lángjai alá került emberek azt hiszik, hogy minden a legnagyobb rendben van. Végtelenül vallástalanokká válnak, és a valóságban a világból kevés előnyük származik. A civilizáció olyan, mint az egér, amely rágszál, s közben minket akar megnyugtatni. Amikor ráébredünk teljes hatására, akkor megértjük, hogy a vallásos előítéletek, összehasonlítva a modern kor civilizációjával, ártalmatlanok. Én nem a vallásos babonák továbbéléséért emelek szót. Körömszakadtáig harcolnunk kell ellene, de ha a vallást figyelmen kívül hagyjuk, ezt sohasem tehetjük meg. Csak ez utóbbi értékelve és megőrizve harcolhatunk ellene.

Olvasó: Ön tehát kétségbe vonja, hogy a Pax Britannica haszontalan kerékkötő?

Szerkesztő: Ha Önnek úgy tetszik, észrevehet valamiféle békét. Én nem látok semmi ilyesmit.

Olvasó: Ön jelentéktelennek tartja azt a terrort, amelyet a thugok, pindarik és a bhilek jelentettek az ország számára.²⁹

---

²⁹ Thugok: erőszakot, durvaságot alkalmazó személyek; de thugnak neveznek egy indiai vallásos szervezetet is, melynek tagjai gyilkolnak és rabolnak. Bantick brit alkirály rendeleti úton felszámolta őket (1828–1835). Hindi nyelven: thag = csaló.

Pindari – kegyetlenséget, terrort hirdető és gyakorló vallásos csoport.

Szerkesztő: Ha egy kicsit meggondolja a dolgot, be fogja látni, hogy a terror semmiképpen sem volt olyan óriási. Ha olyan lényegbevágó lett volna, a többi nép az angolok megérkezése előtt kihalt volna. Mi több: a mostani béke is csak névleges, mert általa elveszítettük férfias mivoltunkat és gyávákká váltunk. Nem szabad azt gondolnunk, hogy az angolok megváltoztatták a pindarik és a bhilek természetét. Éppen azért jobb elszenvedni a pindari veszélyt, mintsem valaki más oltalmazzon tőle, és így puhítson el minket. Inkább egy bhil nyilától haljak meg, mintsem emberhez nem méltó oltalmat keressek. Az ilyen oltalom nélküli India a hősiesség Indiája volt. Macaulay⁵⁰ durva tudatlanságról tett tanúbizonyságot, amikor az indiaiakat ténylegesen gyáváknak nevezte. A gyávák, akik az edzett hegyilakók országában élnek, kikre a farkasok és a tigrisek leselkednek, kétségtelen korán kénytelenek sírba szállni. Ön meglátogatta-e valaha is mezeinket? Megnyugtatom Önt, hogy földműveseink ma is félelem nélkül alusznak tanyáikon, de az angolok, én és Ön haboznánk ott aludni, ahol ők alusznak. Az erő a félelem hiányában, és nem a testünkön levő hús és izomzat mennyiségében rejlik. Figyelmez-

---

Bhilek – India középső részén – az árja hódítás előtti lakossághoz tartozó népcsoport, amelyet a betörő árják a hegyek közé szorítottak. Ma is nomád életet folytatnak

⁵⁰ Thomas Babington Macaulay (1800–1859) – angol történész, államférfi és író. Megírta Anglia történetét II. Jakab trónra lépésétől kezdve, drámai stílusban s bizonyos „whig párti” előítéllettel.

tetnem kell önt, aki önkormányzatot akar, hogy a bhilek, pindarik, asszámiak³¹ és a thugok a mi honfitársaink. Az Ön és az én feladatom meghódítani őket. Addig, amíg félünk saját testvéreinktől, alkalmatlanok vagyunk megvalósítani célunkat.

---

³¹ Asszám szövetségi állam Észak-Indiában. Ezen állam lakói az asszámiak, ők népesítik be a Brahmaputra völgyét is. Számuk mintegy 9 millió körülire tehető.

IX. FEJEZET

India állapota (folytatás)

A vasutak

Olvasó: Ön megfosztott engem attól a vigasztól, amelyet az indiai békéről tápláltam.

Szerkesztő: Én csak kifejtettem Önnek nézeteimet vallási vonatkozásban, de amikor elmondom India szegénységéről vallott nézeteimet is, lehet, hogy kezd engem majd nem szeretni, mert amit eddig Ön és én előnyösnek tartottunk India számára, előttem már nem látszik annak.

Olvasó: Mi is lehetne az?

Szerkesztő: A vasutak, az ügyvédek és az orvosok annyira elszegényítették az országot, hogy amennyiben nem ébredünk idejében fel, tönkre fogunk menni.

Olvasó: Most már tényleg attól félek, hogy valóban nem fogunk egyáltalán egyetérteni. Ön éppen azokat az intézményeket támadja, amelyeket mindedig jónak tartottunk.

Szerkesztő: Szükséges, hogy türelemmel legyen. A civilizáció gonoszságainak igazi belső lényegét nehezen fogja megérteni. Az orvosok arról biztosítanak bennünket, hogy a tüdőbajos akkor is az élethez ragaszkodik, amikor már haldoklik. A tüdőbaj nem okoz szembetűnő sérülést, sőt a beteg arcát még megtévesztő színnel árasztja el, hogy azt a hitet keltse, miszerint min-

den rendben van. A civilizáció is ilyen betegség, és nagyon kell iszonyodnunk tőle.

Olvasó: Akkor hát rendben van. Hadd halljam Önt a vasutakról.

Szerkesztő: Nyilvánvaló kell legyen Ön előtt is, hogy a vasutak nélkül az angolok nem tudnák annyira kézben tartani Indiát. A vasutak is terjesztették a kiütéses járványt. Nélkülük a tömegek nem mehetnének egyik helyről a másikra. Ezek tulajdonképpen a döghalál bacilusainak hordozói. Régebben létezett a természetes izoláció. A vasutak fokozták az éhínség gyakoriságát, mert a helyváltoztatás lehetőségének könnyítésével az emberek eladják gabonájukat, és azt a legdrágább piacokra küldik. Gondatlanokká válnak, és ezáltal fokozzák az éhség nyomasztó voltát. A vasutak fokozzák az ember természetének gonoszságát. A gonosz emberek rossz szándékaikat nagyobb gyorsasággal váltják valóra. India szent helyei szentségtelenekké váltak. Régebben az emberek nagy nehézségekkel jutottak el ezekre a helyekre. Manapság már a latrok keresik fel, hogy rablásaikat gyakorolhassák.

Olvasó: Ön egyoldalúan mutatja be a dolgokat. Ezeket a helyeket a jó emberek és a rossz emberek egyaránt meglátogathatják. Miért ne vennék igénybe a vasút nyújtotta előnyöket a maguk teljes egészében?

Szerkesztő: A jó a csiga sebességével utazik, ezért kevés köze lehet a vasúthoz. Akik jót akar-

nak, azok nem önzők, nem sietnek, hiszen tudják, hogy az embereket a jóval beoltani sok időbe kerül. Ám a rossznak szárnya van. Egy házat felépíteni időbe telik. Lerombolása viszont nem. Ily módon a vasút csak a rossznak válhat terjesztő ügynökévé. Talán vitatható, hogy a vasút terjeszti-e az éhínséget, de hogy a gonoszt népszerűsíti, az vitán felül áll.

Olvasó: Mindez lehetséges, ám a vasút minden hátrányát ellensúlyozza az a tény, hogy Indiában neki tulajdoníthatóan láthatjuk a nacionalizmus új szellemét.

Szerkesztő: Én azt tartom, hogy ez hiba. Az angolok arra tanítottak minket, hogy régebben nem voltunk egy nemzet, és századokra van szükség, amíg egy nemzetté válunk. Ez alaptalan állítás. Mi egy nemzet voltunk, mielőtt ők még Indiába jöttek volna. Ugyanaz a gondolat ihlet mindannyiunkat. Életmódunk azonos volt. Ők is azért tudtak egy királyságot létrehozni, mert mi egyetlen nemzetet alkottunk. Következésképpen ők osztottak meg minket.

Olvasó: Ehhez magyarázatra van szükség.

Szerkesztő: Nem azt akarom mondani, hogy mivel egyetlen nemzet voltunk, ne lettek volna közöttünk különbségek, de azt állíthatom, hogy vezető embereink gyalog vagy bivalyszekéren egész Indiát beutazhatták. Megtanulták egymás nyelvét és nem volt elszigetelődés közöttük. Mit gondol, mi volt a szándékuk azoknak az előrelátó őseinknek, akik délen Szetu-

bandhát (Ramésvaram)³², keleten Dzsagannáthot³³, északon Hardvárt³⁴ alapították zarándokhelyekként? Ugye elismeri, hogy nem voltak ostobák? Tudták, hogy Isten imádása otthon is éppen olyan jól elvégezhető. Minket pedig arra tanítottak, hogy akinek szíve izzik az igazságosságtól, azoknak a Gangesz saját otthonukban van. De ők látták, hogy India a természet által megalkotott egyetlen és oszthatatlan föld. Ezért kardoskodtak amellett, hogy Indiának egyetlen nemzetnek kell lennie. Ilymódon érvelve, a szenthelyeket India különböző részein létesítették és a népet úgy lelkesítették a nemzeti eszmével, ahogyan az a világ más részein ismeretlen volt. Mi, indiaiak annyira egyek vagyunk, amennyire két angol sosem lehet. Csak Ön és én, meg mások, akik magunkat művelt embereknek tartjuk, képzeljük azt, hogy mi sok nemzetből állunk. A különbségekben a vasút megérkezése után kezdtünk hinni, és Önnek jogában áll azt mondani, hogy ezeket a különbségeket most a vasutak révén kezdjük eltörölni. Az ópiumfogyasztó éppen azért védheti az ópiumszívás előnyeit, mert miután élt vele, kezdte meg-

---

³² Szetubandha – Ramésvaram – híres zarándokhely India déli részén.

³³ Dzsagannáth – zarándokhely India keleti részén, mai nevén Puri, kikötő a Bengáli-öbölben. A szenthely a világ ura, Krisna személyéhez kapcsolódik, XII. századból származó temploma Krisnának van szentelve.

³⁴ Hardvár – szent város Uttar Pradés államban. Visnu isten zarándokhelye.

érteni az ópiumfogyasztás szokásának rossz következményét. Ezért arra kérem, vegye jól fontolóra azt, amit a vasútról mondtam.

Olvasó: Örömetest megteszem, de egy kérdés éppen most ötlött eszembe. Ön a mohamedán korszak előtti Indiát mutatta be, de most már élnek Indiában mohamedánok, párszik és keresztények is. Hogyan alkothatnak ezek egy nemzetet? A hinduk és a mohamedánok régi ellenségek. Még a közmondás is ezt bizonyítja. A mohamedánok nyugat felé fordulnak, amikor imádkoznak, a hinduk pedig kelet felé. Az előbbiek, mint bálványimádókat, lenézik a hindukat. A hinduk imádják a tehenet, a mohamedánok megölik, a hinduk hisznek a „nem-ölés” tanában, a mohamedánok nem. Ilyen módon minden lépésünkben különbségekkel, eltérésekkel találkozunk. Hogyan lehetne India egyetlen nemzet?

X. FEJEZET

India állapota (folytatás)

A hinduk és a mohamedánok

Szerkesztő: Az Ön utolsó kérdése igen komoly, mégis, gondos megfontolással, könnyű lesz választ adni rá. A kérdés azért vetődik fel, mert vannak vasutak, ügyvédek és orvosok. Most a két utóbbit fogjuk vizsgálat alá venni. A vasutakkal már foglalkoztunk. Mégis, még hozzá szeretném tenni, miszerint a természet az embert úgy teremtette, hogy kezétől és lábától függően korlátozza mozgási terét. Ha a vasút és más hasonló őrült alkalmatosságokkal nem rohantunk volna helyről helyre, sok, ebből származó zavar elkerülhető lett volna. Nehézségeinknek mi magunk vagyunk a megteremtői. Isten határt szabott az ember mozgási ambíciójának testének felépítése által. Az ember tüstént hozzálátott, hogy e korlátozást legyőző eszközöket fedezzen fel. Az Isten értelemmel áldotta meg az embert, hogy megismerhesse az Ő alkotóját. Az ember úgy élt vele vissza, hogy meg tudja feledkezni az ő Alkotójáról. Én úgy vagyok teremtve, hogy csak közvetlen felebarátaimat szolgálhassam, de beképzeltségemben úgy teszek, mintha nekem a világegyetemben levő minden egyént szolgálnom kellene testemmel. Így, a lehetetlenségre vállalkozva, az ember különböző természeti erőkkal, különböző vallásokkal kerül kapcsolatba, és teljesen összezavarodik. Ezen okfejtés alapján nyilvánvalóvá kell válnia Ön előtt, hogy a vasút a legveszedelmesebb

létesítmény. Neki tulajdoníthatóan az ember eltávolodott Alkotójától.

Olvasó: De én türelmetlenül várom a választ az én kérdésekre. A mohamedanizmus megjelenése nem bontotta-e meg a nemzetet?

Szerkesztő: India nem szűnhet meg egyetlen nemzetnek lenni azért, mert a benne élő emberek különböző vallásokhoz tartoznak. Az idegenek bejövetele nem semmisíti meg szükségképpen a nemzetet: azok beolvadnak. Egy ország csak akkor egyetlen nemzet, ha egy ilyen feltétel diadalmaskodik benne. Egy ilyen országnak rendelkeznie kell az asszimiláció képességével. India mindig ilyen ország volt. A valóságban annyi vallás van, ahány egyén; ám azok, akik tudatában vannak a nemzeti érzésnek, nem avatkoznak bele egymás vallásába. Ha beleavatkoznak, akkor nem alkalmasok arra, hogy egyetlen nemzetnek tekintsük őket. Ha a hinduk azt hiszik, hogy Indiát csak a hinduk népesíthetik be, akkor álomországban élnek. A hinduk, a mohamedánok, a párszik és a keresztények, akik Indiát a maguk országává tették, honfitársak, és még saját érdekük miatt is egységben kell éljenek. Egy nemzetiség és egy vallás a világ egyetlen részében sem szinonim jelentésű kifejezések; Indiában sem volt soha az.

Olvasó: De mi van a hinduk és mohamedánok közötti, velük született gyűlölködéssel?

Szerkesztő: Ezt a kijelentést közös ellenségünk találta ki. Amikor a hinduk és a mohamedánok egymás ellen harcoltak, valóban ilyen hangnemben beszéltek. Azonban már régóta ab-

bahagyták a harcot. Akkor hát hogyan lehetne bármilyen velük született ellenségeskedés közöttük? Kérem, azt se feledje el, hogy a harcot csak a brit hódoltság után nem szüntettük be. A hinduk boldogan éltek a mohamedán fennhatóság alatt, a mohamedánok pedig a hindu uralom alatt. Mindkét fél belátta, hogy az egymás elleni harc öngyilkosság volt, és hogy a vallását egyik fél sem hagyja el a fegyveres erőszak következtében. Ezért mindkét fél elhatározta, hogy békében él. Az angolok bejövetele után a viszályok újrakezdődtek.

Az Ön által idézett közmondások akkor keletkezhetnek, amikor a két fél harcban állt egymással. Most idézni azokat nyilvánvalóan ártalmas. Nem kellene-e emlékezetben tartanunk, hogy sok hindunak és mohamedánnak ugyanazok voltak az ősei, és ereikben ugyanaz a vér csörgedez? Azáltal, hogy vallásukat megváltoztatták, az emberek ellenségekké válnak? Vajon a mohamedánok istene más, mint a hinduké? A vallások különböző utak, melyek ugyanahhoz az óceánhoz vezetnek. Mit számít az, ha különböző utakon indulunk el, ha ugyanahhoz a célhoz érünk? Mi ebben az ok a viszálykodásra?

Mi több, vannak halálos közmondások, mint például azok, amelyek Siva és Visnu követői között terjengenek, ennek ellenére senki sem állíthatja, hogy ez a kettő nem tartozik egy és ugyanahhoz a nemzethez. Azt szokták mondani, hogy

a védikus vallás³⁵ különbözik a dzsainizmustól³⁶, de az illető vallások követői mégsem alkotnak külön nemzetet. A tény az, hogy mi rabságba esünk, és ezért viszálykodunk, és azt kedveljük, hogy ellenségeskedéseinkben egy harmadik fél döntsön. Úgy, ahogy léteznek hindu képrombólók, ugyanúgy léteznek mohamedán képrombólók is. Minél jobban előrejutunk az igaz ismeretében, annál inkább megértjük azt, hogy nem kell háborúznunk azokkal, akiknek a vallását mi nem követjük.

Olvasó: Most pedig szeretném tudni, mit gondol a tehenek védelméről?

Szerkesztő: Én magam tisztelem a tehenet, vagyis gyöngéd, szeretetteljes érzélemmel tekin-

---

³⁵ A védák vallása. A védák himnuszokat, vallásos énekeket, vallási formulákat tartalmazó szent könyvek. A véda szó jelentése tudomány. A legrégebbi a Kr. e. II. évezredből származó *Rigvéda* vagy Király-véda, a többi három későbbi. Míg a *Rigvéda* az isteneknek szóló himnuszok gyűjteménye, a *Számavéda* énekeket, a *Jadzsurvéda* imákat és áldozati formulákat, az *Atharvavéda* varázsenekeket tartalmaz.

³⁶ A dzsainizmus alapítója a lovagi családból származó Mahávira, akit Dzsinnának, hódítónak, győztesnek is neveztek, és innen a mozgalom neve. A Kr. e. VI. század második felében élt. Azt hirdette, hogy a világegyetem örök törvények szerint működik, és benne valamilyen kozmikus haladás és visszaesés váltakozik. Az élet célja a lélek megtisztítása, mert a szeplőtlen lélek kiszabadul testi bilincseiből, és örök boldogságban él. A dzsainizmus egyik alaptétele az erőszakmentesség – ahimsza. Erőszakot még az állatok ellen sem szabad alkalmazni. Az erőszakmentességnek Indiában mindig voltak hívei, de a politikai életben Gándhí alkalmazta a legeredményesebben.

tek rá. A tehén India védelmezője, hiszen földművelő ország lévén, élete a tehéntől függ. A tehén számtalan szempontból igen hasznos állat. Mohamedán testvéreink is elismerik ezt.

De amennyire tisztellem a tehenet, annyira tisztellem felebarátaimat. Az ember, akár mohamedán, akár hindu, éppen annyira hasznos, mint egy tehén. Harcolnom kell-e ellene, vagy meg kell ölnöm egy mohamedánt azért, hogy megmentsek egy tehenet? Ha így járnék el, ellenségévé válnék mind a tehénnek, mind pedig a mohamedánnak. Ezért a tehén védelmére az általam ismert egyedüli módszer az, hogy odamenjek az én mohamedán felebarátomhoz és rávegyem őt arra, hogy az ország érdekében csatlakozzék hozzám a tehén védelmében. Ha nem akarna rám hallgatni, veszni hagynám a tehenet azon egyszerű oknál fogva, hogy az ügy meghaladja képességemet. Ha határtalan sajnálatot éreznék a tehén iránt, fel kellene áldoznom az életemet, hogy megmentsem, de nem fosztanám meg életétől felebarátomat. Felfogásom szerint ez a törvénye a mi vallásunknak.

Nagy baj az, ha az ember makacssá válik. Ha én egyik irányba húzom, mohamedán testvérem az ellenkező irányba fogja húzni. Ha félvállról bánok vele, ő nyomban viszonzni igyekszik azt. Ha azonban szelíden meghajlok, ő méginkább ezt fogja tenni; és ha nem tenné, senki sem mondja rólam, hogy rosszat tettem, mivel megalázkodtam előtte. Valahányszor a hinduk követelő magatartást tanúsítottak, a megölt tehenek száma

megnőtt. Ezért az a felfogásom, hogy a tehénvédő-egyesületeket tehénmészárló-egyesületeknek tekinthetjük. Szégyen ránk nézve az, hogy ilyen társaságokra van szükségünk. Azt hiszem, ilyen társaságokra akkor volt szükségünk, amikor elfelejtettük, hogyan kell a tehenet védelmeznünk.

Mit kell tennem akkor, amikor valamelyik véréstvérem készül megölni egy tehenet? Meg kell-e ölnöm őt, vagy boruljak térdre előtte és könyörögjek neki? Ha egyetért azzal, hogy az utóbbi eljárást kellene alkalmaznom, akkor ugyanezt kell tennem mohamedán testvéremmel is.

Ki védi meg a tehenet a hinduk pusztításától, amikor embertelenül bánnak vele? Ki száll vitába a hindukkal, amikor botjaik segítségével a tehen borjúját könyörtelenül munkára fogják? Mindez azonban nem akadályozott meg minket abban, hogy egyetlen nemzet maradjunk.

Végül, ha igaz az, hogy a hinduk hisznek a nem-gyilkolás tanában, a mohamedánok pedig nem, akkor mondja kérem, hogy mi az előbbiek kötelessége? Vajon nincsen-e megírva, hogy az *ahimszá-vallás* (*nem-ölés*) követője nem ölheti meg embertársát? Számára az út egyenes. Azért, hogy megmenthessen egy élőlényt, nem ölhet meg egy másikat. Ő csak védelmezhet - ez az egyedüli kötelessége.

Vajon hisz-e minden hindu az *ahimszában*? Ha a kérdés gyökeréig hatolunk, a valóságban egyetlen ember sem gyakorol ilyen vallást, mert mi is nagyon pusztítjuk az életet. Azt mondják rólunk, hogy mi ezt a vallást követjük,

mert távol akarunk maradni attól a lehetőségtől, hogy bármilyen életet kioltsunk. Általánosan szólva megfigyelhetjük, hogy sok hindu eszik húst, és következésképpen nem követői az *ahimszának*. Ezért aztán ostobaság azt állítani, hogy ketten azért nem élhetnek barátságban, mert a hinduk hisznek az *ahimszában*, a mohamedánok pedig nem.

Ezeket a gondolatokat önző és hamis vallás-tanítók oltják elménkbe. Az angolok végzik el rajtuk az utolsó simításokat. Nekik megvan az a szokásuk, hogy történelmeket írnak, és azt színlelik, hogy tanulmányozzák a népek viselkedési módját és szokásait. Az Isten korlátolt értelmi képességgel áldott meg minket, de ők a főisten szerepét bitorolják, és újfajta kísérletekbe vetik bele magukat. Kutatásaikról a legdicsőítőbb kifejezésekkel írnak, és minket meghipnotizálnak, hogy higgyünk nekik. Mi pedig tudatlanságunkban lábaik elé borulunk.

Akik a dolgokat nem akarják félreismerni, elolvashatják a *Koránt*,³⁷ és benne ezer meg ezer olyan részt találnak, amelyeket a hinduk is elfogadhatnak. A *Bhagavad Gítában*³⁸ pedig olyan

---

³⁷ A *Korán* a mohamedán vallás, az iszlám szent irata. A vallás hívei azt állítják róla, hogy Isten szavát tartalmazza, melyet Mohamed írásban rögzített. 114 szúrából, különböző hosszúságú költői szövegekből áll. Végso formáját az ún. harmadik kalifátus idején, 650–654 között kapta. Előírásai szabályozzák a hívek mindennapi életét, a helyi törvényeket és a szertartások formáit.

³⁸ A *Bhagavad Gítá* (magyar jelentése: A Magasztos Szózat) a *Mahábhárata* eposz részeként fennmaradt, 18 rész-

részletek vannak, amelyeket bármely mohamedán elfogadhat. Ellenszenvvel kell viselkednem a mohamedán iránt csak azért, mert a *Korán* tartalmaz olyan passzusokat, amelyeket nem értek vagy nem kedvelek? A viszálykodáshoz két félre van szükség. Ha én nem akarok veszekedni egy mohamedánnal, ő is képtelen lesz vitába szállni velem; és hasonlóképpen én is tehetetlen leszek, ha a mohamedán nem hajlandó belemenni a velem való vitába. A levegőben csapkodó kar részeire hullik szét. Ha mindenki megpróbálja saját vallásának magvát megérteni, és aszerint akar élni, nem fogja megengedni, hogy hamis tanítók parancsoljanak, s akkor a viszálykodásnak nem marad helye.

Olvasó: De vajon az angolok meg fogják-e valaha is engedni, hogy a két közösség kezét nyújtson egymásnak?

Szerkesztő: Ez a kérdés az Ön gyávaságából fakad. Elárulja felületes mivoltunkat. Ha két testvér békében akar egymással élni, vajon egy harmadik fél képes lenne-e őket elválasztani? Ha go-

---

ból álló vallásos-filozófiai költemény, amely valamikor a Kr. e. V. és a Kr. u. II. század között keletkezett. A költemény párbeszédese formában a legfőbb vallási tételeket fejezi ki: a *dharmát*, azaz a vallási kötelességeket és törvényeket; a *karmát*, vagyis az erkölcsiséget és a cselekedetek következményeit; valamint a *bhaktit*, az istenség áhítatos szeretetét, az istenséghez vezető út sokféleségét. A költemény főszereplője Krisna isten, aki úgy véli, hogy az igazi bölcs a kötelességét teljesítő, a minden érdek nélkül cselekvő ember. Az ilyenfajta élet a *móksához*, a megszabaduláshoz, a *brahmannel* való azonosuláshoz vezet.

nosz tanácsadókra hallgatnak, akkor egyszerűen ostobáknak tekinthetjük őket. Hasonlóképpen mi hinduk és a mohamedánok is inkább ostobaságunkat, mintsem az angolokat hibáztathatjuk, ha megengedjük nekik, hogy éket verjenek közénk. Az agyagfazék könnyen eltörik; ha nem az egyik, akkor egy másik kőtől. Megmentésének módja nem az, hogy távol tartjuk a veszélyes helytől, hanem az, hogy annyira kiégetjük, hogy semmiféle kő ne törhesse el. Szíveinket a tökéletesen kiégetett agyaghoz kell hasonlóvá tennünk. Ekkor acélossá válunk mindenféle veszedelemmel szemben. A hinduk ezt könnyen megtehetik, számuk ugyanis nagyobb, és azt tartják, hogy műveltebbek, ezért jobban meg tudják oltalmazni magukat a mohamedánokkal való barátságkereső viszonyuk esetleges támadásaitól.

A két közösség között kölcsönös bizalmatlanság uralkodik. Ezért a mohamedánok Lord Morleytől³⁹ bizonyos engedményeket kérnek. Miért kellene a hinduknak ezt ellenezniük? Ha a hinduk beletörődnének ebbe, az angolok figyelembe vennék ezt, a mohamedánok pedig fokozatosan elkezdenének bízni a hindukban, és az eredmény a testvéri megértés lenne. Szégyenkezünk kellene viszályainkat az angolok elé terjeszteni. Mindenki rájöhetne arra, hogy a hin-

---

³⁹ John Viscount Morley of Blackburn (1838–1923) – angol liberális politikus és életrajzíró. India minisztereként (1905–1916) dolgozott, közigazgatási és társadalmi reformok bevezetésére törekedett. Megírta Rousseau, Cromwell és Gladstone életrajzát.

duk a beletörődéssel semmit sem veszítenének. Aki valaki másban bizalmat keltett, soha e világon semmit sem veszített.

Én egyáltalán nem akarom ezzel azt állítani, hogy a hinduk és a mohamedánok sohasem fognak egymás ellen harcolni. Két egymás mellett élő testvér is gyakran teszi ezt. Némelykor talán nekünk is betörik a fejünket. Az ilyen dolgoknak nem kellene természetesen lenniük, de az emberek nem mindig méltányosak. Amikor dühösesek, sok ostoba dolgot cselekszenek. Ebbe bele kell törődnünk. De amikor nagyon veszekszünk, egészen biztos, hogy nem akarunk ügyvédet fogadni és az angolokhoz vagy valamilyen törvényszékhez folyamodni. Két ember verekszik: mindkettőnek vagy csak az egyiknek betörik a fejét. Hogyan tudna egy harmadik fél igazságot tenni közöttük? Akik harcra kelnek, felkészülhetnek arra, hogy sérülést szenvednek.

XI. FEJEZET

India állapota (folytatás)

Az ügyvédek

Olvasó: Ön azt mondja nekem, hogy ha két ember viszálykodik, azért még nem kell törvényre menniük. Ez meglepő.

Szerkesztő: Ez az igazság, akár meglepőnek tartja, akár nem. Az Ön kérdése elvisz minket az ügyvédekhez és doktorokhoz. Az a szilárd meggyőződésem, hogy Indiát az ügyvédek döntötték rabságba, a hinduk és a mohamedánok között kiélezték a nézeteltéréseket, és megszilárdították az angol uralmat.

Olvasó: Ezeket a vádakot könnyű felhozni, de azokat be is bizonyítani nehéz lesz az Ön számára. Ha nem lettek volna ügyvédek, kik mutatták volna meg nekünk a függetlenséghez vezető utat? Kik védtek volna meg a szegényeket? Kik biztosították volna az igazságot? Például a néhai Manomóhan Ghose⁴⁰ sok szegény embert díjtalanul védelmezett. A Kongresszus, amelyet Ön annyira dicsért, léteiben és tevékenységében az ügyvédek munkájától függ. Azzal, hogy megbélyegez egy ilyen tiszteletre méltó társadalmi csoportot, jogtalanságot követ el, és amikor Ön az ügyvédeket becsméri, visszaél a sajtószabadsággal.

Szerkesztő: Valamikor én is pontosan így gondolkoztam. Nem akarom Önt meggyőzni arról, hogy az ügyvédek egyetlen jó dolgot sem

---

⁴⁰ Híres indiai ügyvéd.

cselekedtek. Tisztelem Ghose úr emlékét. Teljesen igaz, ő segítette a szegényeket. Az is hihető, hogy a Kongresszus is köszönhet valamit az ügyvédeknek. Az ügyvédek is emberek, és minden emberben van valami jó. Ám valahányszor példák hozhatók fel arra vonatkozóan, hogy az ügyvédek valami jót cselekedtek, ki fog derülni, hogy ez a jó inkább mint embereknek, és nem mint ügyvédeknek tulajdonítható. Mindaz, ami most engem illet, csupán annyi, hogy bebizonyítsam: ez a foglalkozás erkölcstelenségre tanít, s olyan kísértésnek van kitéve, amilyentől kevesen szabadulhatnak meg.

A hinduk és a mohamedánok viszálykodtak. Egy közönséges ember arra kéri őket, hogy borítsanak mindenre fátylat; majd ezt követően megmagyarázza nekik, hogy többé-kevésbé egyik is, másik is hibás, és azt tanácsolja, hogy ezután ne veszekedjenek. Ők azonban elmennek az ügyvédhez. Neki viszont az a kötelessége, hogy klienseinek, akik gyakorta idegenek számára, pártját fogja, és érdekükben megfelelő eljárást és érveket eszeljen ki. Ha nem így jár el, úgy tekintenek rá, mint aki lealacsonyította foglalkozását. Ezért az ügyvéd általában inkább szítja az ellenségeskedést, mintsem elfojtja azt. Mi több, ezt a foglalkozást nem azért választják, hogy másokat kisegítsenek nyomorúságukból, hanem hogy maguk gazdagodjanak meg. Egyike azon utaknak, amelyek gazdaggá teszik őket, és érdekük az, hogy a viszályokat megsokszorozzák. Amint én ismerem őket, örvendenek, amikor az emberek vesze-

kednek. Alárendelt védelmezők, akik a valóságban gyártják az ellentéteket. Zaklatásaikkal, mint megannyi pióca, a szegény emberek vérét szívják. Az ügyvédek olyan emberek, akiknek kevés tennivalójuk van. Lusta emberek, akik ilyen foglalkozást választanak, hogy dőzsölésben élhessenek. Ez a pontos megállapítás. Minden más érvelés csak pusztán ráfogás. Az ügyvédek azok, akik felfedezték, hogy foglalkozásuk tiszteletre méltó. Ugyanúgy öntik formába a törvényeket, amint kiagyalják saját dicséretüket. Ők döntenek el, milyen díjakat számítsanak fel, és annyira felvágják, hogy a szegény emberek csaknem az ég szülötteinek tekintik őket.

Miért akarnak több fizetséget, mint az egyszerű munkások? Igényeik miért nagyobbak? Miért és hogyan hasznosabbak az ország számára, mint a munkások? Ők azok, akik jót cselekedve nagyobb fizetésre jogosultak? És ha a pénz kedvéért valami jót is tettek az ország számára, hogyan tekinthető az jónak? Akiknek valamilyen ismeretük is van a hindu-mohamedán viszályokról, azok tudják, hogy ezek a viszályok gyakran éppen az ügyvédeknek tulajdoníthatók. Ők tettek tönkre egyes családokat, ők tették ellenségekké a testvéreket. Sokaknak mindenét elrabolták. Az ilyen példák szaporíthatóak.

De a legnagyobb jogtalanság, amelyet az ország ellen elkövettek, az hogy szorosabbá tették az angol elnyomást. Elképzelhetőnek tartja, hogy az angolok törvényszékek nélkül is tudtak volna kormányozni? Téves az az elképzelés, amely sze-

rint a törvényszékeket a nép javára állították fel. Akik hatalmukat sokáig fenn akarják tartani, azt a törvényszékek segítségével teszik. Ha az emberek maguk akarnák elintézni saját viszályaikat, egy harmadik fél nem lenne képes semmiféle hatalmat gyakorolni fölöttük. Valójában az emberek kevésbé voltak embertelenek akkor, amikor vitákat akár verekedéssel, akár azzal intézték el, hogy megkérték rokonaikat, hogy ők döntsenek helyettük. Embertelenebbekké és gyávábbakká akkor váltak, amikor a törvényszékekhez folyamodtak. Kétségtelen, a barbárság egyik jelének tekinthetjük azt, amikor egy vitát verekedéssel intéznek el. Vajon kevésbé lenne-e az, ha megkérnék egy harmadik felet, hogy döntsön a közöttem és Ön között felmerült vitában? Annyi bizonyos, hogy egy harmadik fél döntése nem mindig helyes. Egyedül a vitázó felek tudják, kinek van igazsága. Ám a magunk egyszerűségében és tudatlanságában azt képzeljük, hogy egy idegen elveszi a pénzünket, és ezáltal igazságot szolgáltat.

Ennek ellenére a fő dolog, amelyről nem szabad megfeledkeznünk, az hogy ügyvédek nélkül nem lehetett volna törvényszékeket létesíteni vagy fenntartani, és ezek nélkül az angolok nem tudnának uralkodni. Amennyiben csak angol bírák, angol védőügyvédek és angol rendőrök lennének, annyiban ezek csak az angolokon tudnának uralkodni. Indiai bírák és ügyvédek nélkül ilyesmit az angolok nem tehetnének meg. Önnek jól meg kell értenie azt a tényt, hogy az első pillanattól kezdve miképpen nevezték ki az ügy-

védeket, és hogyan kedveztek nekik. Ha ezt megérti, akkor éppen annyira fog viszolyogni ettől a foglalkozástól, mint én. Ha az ügyvédek képesek lennének lemondani foglalkozásukról, és azt annyira megalázónak tartanák, mint a prostitúciót, az angol uralom egyetlen nap alatt szétfoszlana. Az ügyvédek eszközei voltak annak az ellenünk felhozott vádnak, hogy mi annyira szeretjük a viszályokat, a törvényszékeket, mint a hal a vizet. Amit az ügyvédekre vonatkozóan mondtam, az szükségképpen alkalmazandó a bírákra is; ők ugyanis első unokatestvérek, az egyik erőt kölcsönöz a másiknak is.

XII. FEJEZET

India állapota (folytatás)

Az orvosok

Olvasó: Az ügyvédek szerepét most már értem: amit esetleg cselekedtek, az csak véletlenszerű. Most már tudom, hogy foglalkozásuk gyűlöletes. Ön azonban az orvosokat is befeketíti, mi ennek az oka?

Szerkesztő: Azokat a nézeteket, amelyeket én most Ön elé tárok, másoktól vettem át. Tehát nem eredetiek. A nyugati írók súlyosabb szavakat használtak az ügyvédekre és az orvosokra egyaránt. Az egyik közülük az egész modern rendszert az upászfához hasonlította. Ágaik az élősködő foglalkozásokat képviselik, beleértve a jogit és az orvost is; törzsére az igaz vallás fejszójét helyezték, e fa gyökerei pedig az erkölcstelenséget testesítik meg. Láthatja tehát, hogy ezek a nézetek nem közvetlenül a fejemből sarjadtak ki, hanem sokak összesített tapasztalatait jelentik. Valamikor nagyon szerettem az orvosi hivatást. Az volt a szándékom, hogy az ország javának érdekében orvos leszek. Ma már nem vagyok ezen a véleményen. Most megértem, hogy az orvostudomány emberei (a dokik) miért nem foglalhattak el közöttünk valamilyen tiszteletre méltó helyet.

Nem kétséges, hogy az angolok eredményesen felhasználták az orvosi foglalkozást, hogy legigázzanak minket. Tudjuk, hogy az angol orvosok sok ázsiai hatalmasságnál felhasználták foglalkozásukat politikai előnyök szerzésére.

Az orvosok csaknem megtébolyítottak minket. Sokszor azt hiszem, hogy a sarlatánok jobbak, mint az alaposan képzett orvosok. Hadd vegyük tekintetbe, hogy az orvos feladata a test gondozása, de helyesen szólva még ez sem. Valójában kötelességük megszabadítani a testet azoktól a betegségektől, amelyek esetleg megtámadták. Hogyan keletkeznek ezek a betegségek? Bizony hanyagságunk vagy mértéktelenségünk következtében. Túl sokat eszem, megfájdul a gyomron, elmegyek egy orvoshoz, aki orvosságot ad. Meggyógyulok. Ismét túl sokat eszem. Ismét beveszem az általa adott pirulákat. Ha első alkalommal nem vettem volna be a pirulákat, megszenvedtem volna a megérdemelt büntetést, de többé nem ettem volna túl sokat. Az orvos közbejött, és hozzájárult ahhoz, hogy mértéktelen legyek. Igaz, a testem ezáltal megkönnyebbült, de az értelmem meggyengült. A gyógyszereszedés folytatása ezért szükségképpen az értelem fölötti ellenőrzés elvesztését eredményezi.

Belemerültem a bűnökbe, valamilyen betegséget szedek fel, az orvos meggyógyít, a valószínűség az, hogy ismét vétkezni fogok. Ha az orvos nem lépett volna közbe, a természet elvégezte volna a maga dolgát, és én uralkodni tudtam volna magamon, megszabadultam volna a bűntől és boldog lettem volna.

A kórházak olyan intézmények, amelyek a bűn terjedését szolgálják. Az emberek kevésbé gondoskodnak testükről, és az erkölcstelenség

fokozódik. Valamenynyiük között az európai orvosok a legrosszabbak. Az emberi testről való hibás gondoskodás kedvéért, évente ezer és ezer állatot vágnak le. Viviszekciót⁴¹ gyakorolnak. Ezt egyetlen vallás sem szentesíti. A vallások azt állítják, hogy testünk miatt nem szükséges annyi életet elpusztítani.

Az orvosok megsértik vallási ösztöneinket. Legtöbb készítményük állati zsiradékot vagy szerves folyadékot tartalmaz; ezek közül egyik is, másik is tabu (tiltott) a hinduk és a mohamedánok számára. Mondhatjuk magunkról, hogy műveltek vagyunk, a vallási tiltásokat nevezhetjük szuperstícióknak (babonáknak), és könnyelműen belemerülhetünk abba, amit szeretünk. Ez nem változtat azon a tényen, hogy az orvosok vesznek rá minket az élvezetek hajhászására, és az eredmény abban nyilvánul meg, hogy megfosztjuk magunkat önuralmunktól és elpuhulunk. Ilyen körülmények között alkalmatlanokká válunk a haza szolgálatára. Az európai orvostudomány tanulmányozása annyit jelent, mint elmélyíteni a rabszolgaságot.

Érdeemes átgondolni, miért választjuk az orvostudományt. Bizony nem azért választjuk, hogy az emberiséget szolgáljuk. Azért leszünk orvosok, hogy társadalmi elismerést arassunk és meggazdagodjunk. Azt törekedtem kimutatni, hogy ebben a foglalkozásban nincs benne az emberiség igazi szolgálata, sőt ártalmas az emberiségre néz-

---

⁴¹ Latin eredetű szó, jelentése kísérleti célból állatokon történő élveboncolás. [Sz. D.]

ve. Az orvosok hencegnek tudományukkal, és el-
képesztő díjakat számítanak fel. Készítményeik,
amelyek lényegében néhány fillért érnek, száza-
sokba kerülnek. Abban a reményben, hogy magát
valamilyen betegségtől megszabadítja, az ember
hiszékenyen engedi magát becsapni. Vajon akkor
nem jobbak-e az általunk ismert sarlatánok, mint
az orvosok, akik az emberiség álarcát öltik ma-
gukra?

XIII. FEJEZET

Mi az igazi civilizáció?

Olvasó: Ön leleplezi a vasutakat, az ügyvédek és az orvosokat. Most megértem, hogy Ön elvet mindenfajta gépezetet. Akkor hát mi a civilizáció?

Szerkesztő: E kérdésére a válasz nem nehéz. Én azt hiszem, hogy annak a civilizációnak, amelyet India fejlesztett ki, az egész világon nincsen párja. Semmi sem ér fel az őseink által elvetett magvakkal. Róma letűnt, Görögország ugyanarra a sorsra jutott; a fáraók hatalma megtört, Japán nyugativá vált; Kínáról semmi sem mondható; India azonban, így vagy úgy, de alapjaiban még mindig ép, sértetlen. Európa népei azon Görögország vagy Róma írásaiból tanulják meg a leckét, amelyek korábbi dicsőségükben már nem léteznek. Amikor tőlük akarnak tanulni, az európaiak azt képzelik, hogy ők el fogják kerülni Görögország vagy Róma hibáit. Ilyen az ő sajnálatos állapotuk. Mindennek közepette India rendíthetetlen, és ez az ő dicsősége. India ellen az a felhozott vád, hogy népe annyira műveletlen, tudatlan és fásult, hogy nem vehető rá arra, hogy bármilyen változást is elfogadjon. Ez a vád valójában érdemünket támadja. Amit mi a tapasztalat üllőjén kipróbáltunk és helyesnek találtunk, azon nem merünk változtatni. Sokan rákényszerítik tanácsukat Indiára, de India állhatatos marad. Ebben rejlik az ő szépsége: ez a mi utolsó reményünk.

A civilizáció az a viselkedési mód, amely kijelöli az ember számára a kötelesség ösvényét. A kötelesség teljesítése és az erkölcsiség megtartása felcserélhető fogalmak. Az erkölcsiség megtartása annyit jelent, mint úrrá lenni értelmünkön és szenvedélyeinken. Ha ezt tesszük, megismerjük önmagunkat. A gudzsaráti⁴² nyelvben a civilizáció jelentése a „jó magaviselet” kifejezésnek felel meg.

Ha ez a meghatározásunk helyes, akkor Indiának, ahogyan azt annyi író kifejtette,⁴³ nincs mit tanulnia senki mástól, és ennek így kellene lennie. Megfigyelhetjük, hogy az értelem nyugtalan madár, minél többet kap, annál többet akar, és mégis kielégítetlen marad. Minél inkább belemerülünk szenvedélyeinkbe, azok annál fékezhetetlenebbekké válnak. Ezért szabtak határt őrseink mértéktelenségeinknek. Belátták, hogy a boldogság főként mentális állapot. Az ember azért, mert gazdag, nem szükségképpen boldog, ahogy nem feltétlenül boldogtalan azért, mert szegény. Gyakran láthatunk gazdagokat, akik nem boldogok, és szegényeket, akik viszont boldogok. Milliók meg milliók maradnak mindig szegények. Mindezt tekintetbe véve

---

⁴² Gudzsarát (Gujarat) – indiai állam az Arab-tenger partján, fővárosa Gandhinagár, legnagyobb és legjelentősebb városa Ahmedabád.

⁴³ Az indiai civilizáció magas színvonaláról és erkölcsi tartalmáról valóban sok európai író beszél. E szerzők sorába tartozik Friedrich Max Müller, Frederick von Schlegel, Abbé J. P. Dubois, Thomas Munro, William Wedderburne stb.

őseink leszoktattak minket a fényűzésről és az élvezetekről. Nekünk jó volt ugyanaz a fajta eke, amely ezer meg ezer évvel ezelőtt létezett. Megmaradtunk ugyanolyan kunyhók mellett, amilyenekkel a korábbi időkben rendelkezünk, ősi, velünk született nevelésünk ugyanolyan maradt, amilyen azelőtt volt. Nálunk nem létezett életemésztő versengés. Mindenki a saját foglalkozását vagy mesterségét űzte, és csak a szokványos díjat számította fel. Nem igaz, hogy mi nem tudtuk, hogyan kell feltalálni gépeket, de ősatyáink tudták, hogy ha szívünkben ilyen dolgok után járunk, rabszolgákká válunk és elveszítjük erkölcsi mivoltunkat. Ezért illő tanácskozás után elhatározták, hogy nekünk csak azt szabad tennünk, amit kezünkkel és lábunkkal megcsinálhatunk. Belátták, hogy a mi igazi boldogságunk és egészségünk, kezünk és lábunk megfelelő használatban áll. Továbbá úgy vélekedtek, hogy a nagyvárosok kelepccék, haszontalan tehertertelek, és az emberek nem lehetnek boldogok bennük. Tolvajok és rablóbandák lesznek majd bennük, a prostitúció és bűnözés felvirágzanak majd, és a gazdagok kifosztják a szegény embereket. Ezért megelégedtek a kis falvakkal. Megértették, hogy a királyok és az ő kardjaik alulmaradnak az erkölcsiség kardjaival szemben, és ezért azt tartották, hogy a földi uralkodók gyengébbek, mint a risik⁴⁴ és a fakírok⁴⁵. Egy ilyen al-

---

⁴⁴ A risi szanszkrit eredetű kifejezés, eredeti jelentése: „a

kotmánnyal rendelkező nemzet alkalmasabb arra, hogy másokat tanítson, mintsem másoktól tanuljon. Ennek a nemzetnek voltak törvényszékei, voltak ügyvédei meg orvosai, de mindannyiuknak meg volt szabva a határ. Mindenki tudta, hogy ezek a foglalkozások nem föltöbb felsőbbrendűek, mi több, az ilyen vakílok és vaidek⁴⁶ nem rabolták ki a népet; olyanoknak tekintették őket, mint akik a néptől függenek, nem pedig a nép urainak. Az igazságszolgáltatás tűrhetően elfogadható volt. Az általános szabály az volt, hogy a törvényszékeket el kell kerülni. Nem voltak olyan csapdák, amelyekbe az embereket be lehetett volna csalogatni. Ez a rossz is csak a fővárosokban és azok körül volt megfigyelhető. A köznép függetlenségben élt, és folytatta földművelői foglalkozását. Igazi önkormányzatot élvezett.

---

védikus himnuszok szerzője”. A véda utáni hagyományok szerint a risi egy olyan „látó”, aki előtt módosult tudatállapotban feltárulnak a védák eredeti igazságai. [Sz. D.]

⁴⁵ A fakír arab eredetű szó, eredeti jelentése: „szegény”, és a kolduló dervisek megnevezésére használták. Muzulmán eredete ellenére a szót hindukra is alkalmazták Indiában, ahol a fakírokat általában szent embereknek tartják, akik rendkívüli képességekkel bírnak. Városi környezetben csökkent a befolyásuk az iskolázottság és a technika terjedése miatt, de India belső vidékein még tartanak tőlük. [Sz. D.]

⁴⁶ Vakíl – olyan indiai ügyvéd, aki vizsgáit nem külföldön, hanem otthon, Indiában tette le. Vaid, vaidja – ajurvédikus orvos, aki ősi gyógymódot alkalmaz. Ez gondos megfigyelésen, növényi és ásványi gyógyszerek használatán alapszik.

Ahova ez az átkozott modern civilizáció nem ért el, India megmaradt olyannak, amilyen korábban volt. India ilyen részeinek lakói nevetnek majd az Ön újsütetű fogalmain. Rajtuk az angolok nem uralkodnak, és nem is fognak sohasem uralkodni. Azokat, akiknek nevében beszélünk, nem ismerjük, és ők sem ismernek minket. Én bizony azt tanácsolnám Önnek és az Önhöz hasonlóknak, akik szeretik az anyaföldet, keressék fel a belső, a vasutaktól még meg nem fertőzött vidékeket, és éljenek ott hat hónapig, akkor lehetnek Önök patrióták és beszélhetnek az önkormányzatról.

Most már láthatja, mit tekintek én valóságos civilizációnak. Azok, akik meg akarják ezeket az általam ilymódon bemutatott állapotokat változtatni, azok az ország ellenségei és bűnözők.

Olvasó: Minden rendben lenne, ha India éppen olyan lehetne, amilyennek Ön bemutatta; de az is India, ahol száz meg száz gyermeközvegyasszony van, ahol a kétéves csecsemőket összeházassítják, ahol a tizenkét éves lányok anyák és háziasszonyok, ahol fennáll a sógorházasság⁴⁷ gyakorlása, ahol a vallás nevében a lányok a prostitúciónak szentelik magukat, ahol a vallás nevében juhokat és kecskéket ölnek meg. Ezeket is az Ön által leírt civilizáció szimbólumainak tekinti?

---

⁴⁷ Sógorházasság – a levirátus egyik formája, melynek értelmében az özvegyen maradt asszony sógorához megy férjhez.

Szerkesztő: Ön téved. Az Ön által felvetett hiányosságok valóban hiányosságok. De senki sem téveszti azokat össze az ősi civilizációval. Ennek ellenére azok maradnak. Mindig megkísérelték, és ezután is meg fogják kísérelni mindezek kiküszöbölését. Az új, a bennünk megszülető szellemet felhasználhatjuk arra, hogy megtisztítsuk magunkat ezektől a bajoktól. De amiket Önnek mint a modern civilizáció jelképeit bemutattam, annak követői ilyeneknek fogadják el. Az indiai civilizációt – amint azt én jellemeztem – annak hívei hasonlóképpen ilyennek mutatják be. Az ember a világ egyetlen részében sem és egyetlen civilizációjában sem valósította meg a tökéletességet. Az indiai civilizáció arra irányul, hogy felemelje az erkölcsi lényt, a nyugati pedig arra, hogy terjessze az erkölcstelenséget. Az utóbbi nem hisz Istenben, az előbbi az Istenbe vetett hiten alapszik. Ilyen megértéssel és ilyen hittel India valamennyi kedvelőjét arra buzdítja, hogy úgy ragaszkodják az ősi indiai civilizációhoz, mint ahogyan a gyermek csüng anyja kebelén.

XIV. FEJEZET

Hogyan szabadulhat fel India?

Olvasó: Sokra értékelem a civilizációról kialakított nézeteit. Gondolkoznom kell róluk. Valamennyit egyszerre nem tudom felfogni, magamévá tenni. Fenntartva az Ön nézeteit, mégis mit javasolna India felszabadítására?

Szerkesztő: Nem várhatom el, hogy valamennyi nézetemet most egyszerre elfogadják. Kötelességem azokat olyan olvasók elé tárni, amilyen Ön is. Az időre kell bízunk, hogy a többit elvégezze. India felszabadításának feltételeit már megvizsgáltuk, de ezt mintegy közvetve végeztük el, és ezt most közvetlenül akarjuk megtenni. Az egész világon jól ismert aranymondás, mely szerint a betegség okának eltávolítása magának a betegségnek az eltávolítását eredményezi. Hasonlóképpen, ha India rabságba döntésének okát eltávolítják, India szabadabbá válhat.

Olvasó: Ha az indiai civilizáció – amint Ön mondja – valamennyi közül a legjobb, mivel magyarázza India rabszolgaságba döntését?

Szerkesztő: Ez a civilizáció kétségbevonhatatlanul a legjobb, de meg kell figyelni, hogy minden civilizációnak megvolt a maga megpróbáltatása. Az a civilizáció, amely maradandó, ezt túléli. Mivel India fiai szűkölködésben találtak, a civilizáció veszélybe került. De erejét abban a képességében kell meglátnunk, hogy túléli a megrázkódtatást. Mi több, ez nem érinti az

egész Indiát. Csupán azok kerültek rabszolgasorsra, akiket a nyugati civilizáció befolyásolt. Mi a világegyetemet a saját nyomorult lábléptékünkkel mérjük. Ha rabszolgák vagyunk, azt hisszük, hogy az egész világ rabságba került. Mivel mi nyomorult állapotban vagyunk, azt hisszük, hogy az egész India abban van. A valóságban a dolog nem így áll; ennek ellenére úgy esik jól, ha rabságunkat az egész Indiára ráfogjuk. De ha a fenti tényről nem feledkezünk meg, akkor rájöhetünk, hogy ha mi szabadokká válunk, akkor India is szabad. Ebben a gondolatban Ön megtalálja a szvarádzs egyik meghatározását. Szvarádzsról akkor beszélhetünk, amikor megtanulunk uralkodni önmagunkon. Következésképpen a markunkban tartjuk. Ne tekintsük a szvarádzsot olyannak, mintha valami álom lenne. Nem a csendben ülés eszméje ez. Az a szvarádzs, amelyet én szemléltetni akarok, olyan, amelyet ha egyszer megvalósítottunk, életünk végéig arra fogunk törekedni, hogy másokat is meggyőzzünk arról, hogy hasonlóképpen cselekedjenek. De az ilyen önkormányzatot mindenkinek saját magának kell megtapasztalnia. A fuldokló ember sohasem ment meg egy másik fuldoklót. Ha magunk rabszolgák vagyunk, csupán színlelés lenne arra gondolnunk, hogy másokat felszabadítunk. Gondolom, mostmár megértette, hogy célunk nem szükségképpen az, hogy az angolokat kiűzzük. Ha az angolok indiaivá válnak, akkor befogadhatjuk őket. Ha viszont Indiában akarnak maradni az ő civilizációjukkal együtt, ak-

kor itt nincs számukra hely. Rajtunk múlik, hogy a dolgok ilyen állapotát hozzuk létre.

Olvasó: Lehetetlen, hogy az angol valaha is indiaivá váljék.

Szerkesztő: Ez olyan, mintha azt állítaná, hogy az angolokban nincsen humanitás. A valóságban nem is az a lényeges, hogy indiaivá válik vagy sem. Ha saját házunkat rendben tartjuk, csak azok maradnak vissza, akik alkalmasok arra, hogy benne éljenek. A többiek saját jószántukból eltávoznak. Ilyen dolgok, mint ahogy tapasztalni szoktuk, előfordulnak.

Olvasó: De a történelemben nem fordult elő.

Szerkesztő: Azt hinni, hogy ami a történelemben mindeddig nem fordult elő, az egyáltalán nem fog előfordulni, annyit jelent, mint kétségbe vonni az ember méltóságát. Mindenesetre ez arra ösztönöz, hogy próbáljunk meg az értelmünkre hatni. Nem minden ország rendelkezik ugyanolyan feltételekkel. India állapota egyedülálló. Ereje felmérhetetlen. Következésképpen nekünk nem kell más országok történetére hivatkoznunk. Már felhívtam a figyelmét arra a tényre, amikor más civilizációk összeomlottak, de az indiai máris sok megrázkódtatást túlélt.

Olvasó: Ebben a kérdésben nem tudom követni. Úgy látszik, nem fér sok kétség ahhoz, hogy nekünk az angolokat a fegyverek erőszakával kell kiüznünk. Mindaddig, amíg ők az országban vannak, nem lehetünk nyugodtak. Egyik költőnk azt mondja, hogy a rabszolgák a boldogság-

ról még álmodni sem tudnak. Az angolok jelenléte miatt mi napról napra gyengébbek leszünk. Nagyságunk elmúlt: népünk olyan, mint a megfélemlített ember. Az angolok olyanok az országban, mint az üszök, amelyet mindenképpen el kell távolítani.

Szerkesztő: Izgatottságában mindarról megfeledkezik, amit eddig figyelembe vettünk. Mi hoztuk be az angolokat, és mi tartjuk itt őket. Miért felejt el, hogy jelenlétüket Indiában csupán az teszi lehetővé, hogy civilizációjukat magunkévá tettük? Ellenük irányuló gyűlöletünket, a civilizációjuk elleni gyűlöletté kellene átváltoztatnunk. De hadd tételezzük fel, hogy az angolokat harccal kell majd elűznünk, ám hogyan is kell ezt véghezvinni.

Olvasó: Ugyanúgy, ahogy Olaszország tette. Ami lehetséges volt Mazzininak⁴⁸ és Garibaldi-nak, az lehetséges számunkra is. Nem tagadhatja, hogy Ők nagyon nagy emberek voltak.

---

⁴⁸ Giuseppe Mazzini (1805–1872) – olasz forradalmár. 1831-ben megalakította a Fiatal Itália titkos társaságot azal a céllal, hogy Olaszországot szabaddá és függetlenné tegye. Több sikertelen kezdeményezés után, rövid időre Rómában köztársaságot alapított.

XV. FEJEZET

Olaszország és India

Szerkesztő: Jó, hogy Ön éppen Olaszországot hozta fel példának. Mazzini nagy és jó ember volt; Garibaldi pedig nagy katona. Mindkettő tiszteletre méltó, és életükből sokat tanulhatunk. De Olaszország helyzete más volt, mint amilyen Indiáé. Mindenekelőtt a Mazzini és Garibaldi közötti különbséget érdemes megjegyezni. Mazzini Olaszországgal kapcsolatos ambíciói akkor sem, és azóta sem valósultak meg. A kötelességről szóló írásaiban kimutatta, hogy minden embernek meg kell tanulnia, hogyan kell uralkodnia ön maga felett. Olaszországban ez nem történt meg. Garibaldi nem fogadta el Mazzini ezen véleményét. Garibaldi fegyvert adott, és valamennyi olasz fegyvert fogott. Olaszországnak és Ausztriának a civilizációja ugyanolyan volt; ebből a szempontból unokatestvérek voltak. Szemet szemért, fogat fogért-féle ügy volt ez. Garibaldi egyszerűen azt akarta, hogy Olaszország szabaduljon fel az osztrák iga alól. Cavour⁴⁹ miniszter fondorlatai szégyenletessé tették Olaszország történetének ezt a szakaszát. És az eredmény mi lett? Ha azt hiszi,

---

⁴⁹ Camillo Benso di Cavour (1810–1861) – piemonti államférfi. Mint a Piemont-Szardínia Királyság miniszterelnöke, bizonyos tekintélyre tett szert azzal, hogy részt vett a krími háborúban. A III. Napóleonnal megkötött egyezmény után háborúba keveredett Ausztriával, és 1851-ben elérte a déli államoknak az olaszországi királysághoz való csatolását.

hogy mivel Olaszországban olaszok uralkodnak, az olasz nemzet boldog, akkor Ön a sötétben tapogatózik. Mazzini következetesen bebizonyította, hogy Olaszország nem lett szabad. Victor Emanuel⁵⁰ a fogalmat egyféleképpen, Mazzini másféleképpen értelmezte. Victor Emanuel, Cavour, de akár Garibaldi szerint is Olaszország az olasz királyt és annak csatlósait jelentette. Mazzini nézőpontjából azonban az egész olasz népet jelenti, beleértve az ország földműveseit is. Emanuel csupán az ő szolgája volt. Mazzini Olaszországa továbbra is a rabszolgaság állapotában maradt. Az ún. nemzeti háború idején sakkjátszma zajlott a két versengő király között, melyben a parasztok szerepét az olasz nép töltötte be. A munkásosztály rétegei abban az országban még mindig nem boldogok. Ezért gyilkosságba keverednek, felkelések, lázadások kirobantása az ő részükről mindig elvárható. Milyen lényeges nyereségre tett szert Olaszország, amióta az osztrák csapatok visszavonultak? A nyereség csak névleges volt. Azokat a reformokat, amelyekért állítólag a háborút vállalták, még mindig nem léptették életbe. A nép helyzete általában ugyanaz maradt. Biztos vagyok abban, hogy Ön nem olyan állapotokat akar teremteni Indiában. Azt hiszem, Ön azt akarja, hogy

---

⁵⁰ Victor Emanuel (II. Vittorio Emanuele) (1820–1873) – Szardínia utolsó, Olaszország első királya volt. Cavour segítségével liberális reformokat vezetett be, és a franciák támogatásával kiűzte az osztrákokat Észak-Olaszországból.

India milliói legyenek boldogok, nem pedig a kormány gyepelőit akarja kezébe venni.

Ha ez így van, akkor csak egy dolgot kell figyelembe vennünk: hogyan nyerhetik el a milliók az önkormányzatot? Bizonyára elismeri, hogy sok indiai herceg uralma alatt a nép nyomorog. Ezek könyörtelenül kisajtolják a népet. Zsarnokságuk nagyobb, mint az angoloké, és ha Ön ilyen zsarnokságot akar Indiában, akkor mi sohasem leszünk egy véleményen. Patriotizmusom nem arra tanít, hogy mihelyt az angolok visszavonulnak, megengedjem az indiai hercegeknek, hogy sarkukkal eltiporják a népet. Ha megvan a hatalmam, éppen annyira ellen kell állnom az indiai hercegek zsarnokságának, mint az angolokénak. Patriotizmuson én az egész nép jólétét értem, és ha azt meg tudnám szerezni az angolok kezéből, meghajtanám fejem előttük. Ha egy angol arra szentelné életét, hogy biztosítsa India szabadságát és ellenállna a zsarnokságnak és az országot szolgálná, olyan szívesen üdvözlőlném azt az angolt, mint egy indiait.

Egyébként India, Olaszországhoz hasonlóan, csak akkor képes harcolni, amikor fegyverrel rendelkezik. Ezt a kérdést Ön egyáltalán nem vette figyelembe. Az angolok csodálatosan fel vannak fegyverkezve; ez engem ugyan nem rémít meg, de világos, ahhoz, hogy fegyverrel szembeszálljunk velük, ezer meg ezer indiait fel kell fegyverezni. Ha egy ilyen dolog lehetséges is lenne, hány évre lenne ahhoz szükség? Mi több, nagymértékben felfegyverezni Indiát

annyit jelentene, mint európaizálni. Akkor meg a helyzete éppen annyira szárnalmas lesz, mint Európáé. Más szóval ez azt jelenti, hogy Indiának el kell fogadni az európai civilizációt, és ha ez az, amit mi akarunk, akkor a legjobb az, ha mindazok, akik olyan jól ki vannak képezve ebben a civilizációban, közöttünk vannak. Akkor harcolni fogunk bizonyos jogokért, megkapjuk, amit meg tudunk szerezni, és napjaink így telnek majd el. De tény az, hogy az indiai nemzet nem folyamodik fegyverhez, és jó dolog, hogy ezt nem teszi.

Olvasó: Ön eltúlozza a tényeket. Nem kell mindenkit felfegyverezni. Először meggyilkolunk néhány angolt és bevezetjük a terrort; azután néhány ember, akiket felfegyvereztünk, nyíltan harcba száll. Lehet, hogy egynegyed millió embert elveszítünk, de visszanyerjük földünket. Partizánháborúra vállalkozunk és legyőzzük az angolokat.

Szerkesztő: Vagyis azt akarja mondani, hogy Ön India szent földjét megszenségteleníti. Nem remeg, amikor arra gondol, hogy Indiát gyilkossággal szabadítsuk fel? Amit tennünk kell, az az, hogy önmagunkat áldozzuk fel. Csak a gyávák gondolkodnak úgy, hogy másokat áldozunk fel. Mit gondol, kiket szabadít fel gyilkossággal? India milliói ezt nem kívánják. Csak azok gondolnak ezekre a dolgokra, akik megszádltek a nyomorult modern civilizációtól. Azok, akik gyilkolással kerülnek hatalomra, egészen biztos, hogy a nemzetet nem teszik boldoggá.

Azok, akik azt hiszik, hogy India nyert Dhingrá⁵¹ tettével és más hasonló indiai cselekedetekkel, komoly hibát követnek el. Dhingrá hazafi volt, de szeretete vak volt. Testét helytelenül áldozta fel; annak végső következménye csak ártalmas lehetett.

Olvasó: De Önnek el kell ismernie, hogy az angolok megrémültek e gyilkosságoktól, és Lord Morley reformja e félelemnek tulajdonítható.

Szerkesztő: Az angol egyaránt félénk és bátor nemzet. Anglia – én legalábbis azt hiszem – könnyen befolyásolható a puskapor használatával. Lehetséges, hogy Lord Morley a reformokat félelmében engedélyezte, de amit félelem hatása alatt engedélyeznek, csakis addig tartható fenn, amíg a félelem tart.

---

⁵¹ Madán Lál Dhingrá India függetlenségéért szállt síkra, de harcában elsősorban az erőszak módszereit alkalmazta.

XVI. FEJEZET

A nyers erőszak

Olvasó: Ez egy új tan, mely szerint amit félelemmel szerzünk meg, csak addig tartható meg, amíg a félelem tart. Ám vajon amit engedélyeznek, később nem fogják-e visszavonni?

Szerkesztő: Nem úgy van. Az 1857. évi Kiáltványt a felkelés végén adták ki, mégpedig azért, hogy megőrizték a békét. Amikor a béke biztosítva volt, és a nép hiszékennyé vált, teljes hatékonyságát mérsékelték. Ha a büntetéstől való félelmemben abba hagynám a lopást, a műveletet újrakezdeném, mihelyt a félelmemet megszüntetnék. Ez csaknem egyetemes tapasztalat. Feltételeztük, hogy erőszakkal az emberek rávehetőek a cselekvésre, és ezért erőszakot alkalmazunk.

Olvasó: Elismeri-e, hogy Ön saját maga ellen beszél? Ön tudja, hogy amit az angolok saját országukban elértek, azzal érték el, hogy nyers erőszakot alkalmaztak. Én tudom, hogy ön azt állította, hogy amit elértek, az értéktelen, de ez nem befolyásolja az én érveimet. Ők értéktelen dolgokat akartak, és azokat megkapták. Szerintem a lényeg az, hogy vágyuk teljesült. Mit számít az, hogy milyen eszközt alkalmaztak? Miért ne érhetnők el célunk, amely jó, bármilyen eszközzel, még azzal is, hogy erőszakot alkalmazunk? Gondolkozhatom-e az eszközön, amikor a házamban lévő tolvajjal kell elbánnom? Kötelességem az, hogy őt bárhogyan is kiűzzem. Úgy

látszik, Ön elismeri, hogy kérvényezéssel nem kaptunk semmit és nem fogunk semmit kapni. Akkor miért ne járhatnánk el úgy, hogy nyers erőszakot alkalmazunk? Hogy megtarthassuk mindazt, amit megkaptunk, ugyanannak a nyers erőszaknak a használatával és olyan mértékben tartjuk fenn a félelmet, amilyen mértékben szükséges. Ön nem kifogásolhatja az erőszak folyamatos alkalmazását, ha ezzel megakadályozzuk a gyermeket, hogy ne dugja a lábát a tűzbe. Így vagy úgy, valahogyan a célunkat el kell érniünk.

Szerkesztő: Gondolkodása tetszetős. Sokakat rászédett. Ezelőtt én is hasonló érvekkel éltem. De azt hiszem, most már jobban tudom, és arra törekszem, hogy jobb belátásra bírjam Önt. Hadd vizsgáljuk meg először azt az érvet, mely szerint igazunk van, ha célunk elérésére felhasználjuk a nyers erőszakot, minthogy az angolok az ő céljaikat hasonló eszköz használatával érték el. Tökéletesen igaz, hogy ők nyers erőszakot alkalmaztak, és számunkra is lehetséges, hogy ugyanúgy járjunk el, de ha hasonló eszközöket használunk, csak ugyanazt a dolgot érhetjük el, amelyet ők elértek. Nyilván elismeri, hogy mi ezt nem akarjuk. Az a felfogása, mely szerint az eszköz és a cél között nincsen kapcsolat, nagy tévedés. Emiatt a tévedés miatt még azok is, akiket vallásosoknak tartottak, súlyos bűnöket követtek el. Az Ön okoskodása ugyanaz, mintha azt mondanánk, hogy ártalmas gyomot ültetünk el, és rózsát kapunk belőle. Ha át akarok kelni

az óceánon, azt csak a hajó segítségével tehetem meg, ha erre a célra szekeret akarnék használni, csakhamar a szekeret és magamat egyaránt a tenger fenekén találnám. „Amilyen az Isten, olyan a hívő” – figyelemre méltó aranymondás ez. Értelmét eltorzították, és az emberek tévutakra tértek. Az eszköz a maghoz hasonlítható, a cél a fához; és ugyanaz a megsérthetetlen kapcsolat van az eszköz és a cél között, amely a mag és a fa között létezik. Nem valószínű, hogy az Isten imádásából származó eredményt elnyerem azáltal, hogy a sátán előtt borulok földre. Következésképpen, ha valaki azt mondaná: „Én Istent akarom imádni; nem számít, ha ezt én a sátán segítségével teszem” – ez tudatlan ostobaságnak számítana. Mi pontosan azt aratjuk, amit vetünk. Az angolok 1833-ban szélesebb választási hatáskört nyertek erőszakkal. Nyers erőszakot alkalmazva jobban számon tartották-e kötelességük? Szavazási jogot akartak, amelyet fizikai erőszak alkalmazásával nyertek el. De az igazi jogok a kötelességteljesítés eredményéből adódnak; az ilyen jogokat nem nyerték el. Ezért számukra Angliában ott van az erőszak, amellyel mindenki a maga jogait akarja és azok mellett áll ki, de a kötelességre senki sem gondol. Amikor mindenki jogokat akar, ki fogja azokat megadni és kiknek? Nem akarom ezzel azt mondani, hogy ők egyetlen kötelességüket sem teljesítik, de a jogaiknak megfelelő kötelességeiket nem végzik el, mivel nem teljesítik azt a sajátos kötelességet, hogy megszerezzék az alkalmasságot, ezért jogaik tehernek bizo-

nyultak számukra. Más szavakkal, amit elnyertek, az közvetlen eredménye azoknak az eszközöknek, amelyeket alkalmaztak. A célnak megfelelő eszközt használták. Ha meg akarom fosztani Önt órájától, kétségtelen, harcolni fogok érte; ha meg akarom vásárolni óráját, fizetnem kell érte, ha ajándékot akarok, könyörögnöm kell, és az általam alkalmazott eszközök szerint az óra lopott tulajdon, saját tulajdonom vagy adomány. Ilyen módon három különböző eszközből, eljárásból három különböző eredményt láthatunk. Még mindig azt mondja, hogy az eszközök nem számítanak?

Most hadd nézzük meg az Ön által felhozott példát: a házból kiűzött tolvajt. Nem értek egyet Önnel abban, hogy a tolvaj bármilyen eszközzel kiűzhető. Ha az apám az, aki eljött lopni, akkor egy bizonyos fajta eszközt fogok használni. Ha egy ismerős, akkor másfajta, egy idegen esetében pedig egy harmadik féléét. Ha az illető fehér ember, talán azt fogja mondani, hogy másféle eszközt használ, mint amelyet egy indiai tolvaj esetében használna. Ha a tolvaj testileg gyenge, az eszközök különbözni fognak azoktól, amelyeket a testileg Önnel azonos erejű tolvaj ellen használ; ha a tolvaj tetőtől talpig fel van fegyverkezve, akkor én egyszerűen csendben maradok. Így változatos eszközöket használunk az apa és a felfegyverzett ember közötti esetekben. Egyébként feltételezem, hogy alvást színlelnék, ha a tolvaj apám vagy a felfegyverzett ember lenne. Ennek oka az, hogy feltehetően az apám is fel lenne

fegyverkezve, és én megadnám magam mind az egyik, mind pedig a másik erejének, és hagynám, hogy holmijaimat ellopják. Apám ereje száanalomból sírásra fakasztana; a felfegyverkezett ember ereje haragra gerjesztene, és ellenségekké válnánk. Ilyen furcsa helyzetek adódhatnak. Ezekben a példákban talán nem tudnánk egyetérteni abban, hogy minden egyes esetben milyen eszközt alkalmaznánk. Ami engem illet, világosan látom, hogy mindezekben az esetekben mit kellene tenni, de az orvosság talán megrémítené Önt. Ezért habozom ezt Önnek megmondani. Egyelőre Önre bízom, hogy kitalálja, és ha erre nem lenne képes, akkor világos, hogy minden egyes esetben különböző eszközt kell alkalmaznia. Azt is meg fogja érteni, hogy nem bármilyen eszköz lesz alkalmas a tolvaj elűzésére. Olyan eszközöket kell alkalmazni, amelyek az egyes eseteknek megfelelnek. Ebből következik, hogy az Ön feladata nem az, hogy a tolvajt bármilyen, Önnek tetsző eszközzel elűzze.

Hadd menjünk egy kissé tovább. Az a jól felfegyverzett ember ellopta az Ön vagyonát; tettének gondolatát melengetve önmagában ellepte Önt a harag, és amellet kezdett érvelni, hogy meg akarja büntetni a gazembert, nem saját magáért, hanem felebarátainak javáért. Összegyűjtött több felfegyverzett férfit, és annak házat ostrommal akarja elfoglalni; erről őt illően értesítik, amire elmenekül, és ő is haragra gerjed. Összegyűjti rablótársait, és kihívó üzenetet küld Önnek, mely szerint fényes nappal kirabol-

ja Önt. Ön erős, nem fél tőle, készen áll fogadására. Közben a rabló zaklatja az Ön felebarátait. Azok panaszkodni kezdenek Önnek. Ön azt válaszolja, hogy mindent az ő érdekükben cselekszik, és nem bánja, hogy saját javait ellopták. Felebarátai azt válaszolják, hogy a rabló korábban sohasem zavarta őket, s rablásait csak akkor kezdte el, miután Ön ellenségeskedő állapotot jelentett ki ellene. Ön most Szkhülla és Kharübdisz⁵² közé került. Szánalom tölti el a szegény emberek iránt. Amit ők mondanak, az igaz. Mit akar tenni? Ha most a rablót békén hagyja, Ön szegényt vall. Ezért ezt mondja a szegény embereknek: „Sohase törődjeteK vele. Jöjjetek, vagyonom a tiétek, fegyvert adok nektek, megtanítalak, hogyan bánjatok vele, meg kell vernetek a rablót, ne hagyjatok neki békét. Így az összecsapás bővül, a rablók számbelileg gyarapodnak, felebarátai pedig szándékosan kellemetlenségnek tették ki magukat. Így az eredménye annak, hogy bosszút akart állani a rablón, az lett, hogy megzavarta saját békéjét, folytonosan félelemben él, hogy kirabolják és megtámadják, bátorságát gyávaság váltotta fel. Ha állításomat türelemmel megvizsgálja, be fogja látni, hogy a

---

⁵² Szkhülla – Kirké tengeri szörnyé varázsolta, és a testéből kinőtt rettenetes kutyák lesték és elnyelték az arrafelé haladó hajókat. Kharübdiszt Zeusz változtatta tengeri szörnyé. Egy sziklán ülve, szemközt Szkhüllával, leste az elhaladó hajókat, hogy végveszélyt hozzon rájuk. A mitológikus kifejezés az egymás után következő veszélyes helyzeteket szimbolizálja.

képet nem túloztam el. Ez az egyik eszköz. Most hadd vizsgáljuk meg a másikat. Ezt a fegyveres rablót Ön úgy kezeli, mint egy tudatlan testvért. Megfelelő alkalommal meg akarja vele vitatni a kérdést: Ön amellet érvel, hogy mindennek ellenére ő embertárs, és nem tudja, hogy mi készítette őt arra, hogy lopjon. Ezért elhatározza, hogy amikor lehet, megsemmisíti az illető arra irányuló indítékát, hogy lopjon. Miközben Ön saját magában ily módon elmélkedik, az ember ismét eljön lopni. Ahelyett, hogy feldühödne rá, szánakozik rajta. Azt gondolja, szokása, hogy lop, betegség nála. Mostantól fogva ezért ajtaját és ablakát nyitva tartja, megváltoztatja alvóhelyét és holmijait számára a leghozzáférhetőbb helyen tartja. A rabló ismét eljön, és mivel minden újdonság számára, zavarba jön, ennek ellenére elviszi az Ön holmijait. Ám értelmé izgatottá válik. Érdeklődni kezd a faluban Ön iránt, halani fog az Ön nagy és szerető szívéről, megbánja bűneit, bocsánatot kér, az Ön holmijait visszaadja, és felhagy lopási szokásával. Az Ön szolgálja lesz, és Ön becsületes alkalmazást talál számára. Ez a második eljárás. Ilyen módon láthatja, hogy a különböző eszközök egymástól teljesen eltérő eredményeket hozhatnak. Ebből nem akarok arra következtetni, hogy a rablók a fenti módon járnak el, és hogy mindenki meglesz az a szánalom és szeretet, ami megvan Önben, ám én csak azt akarom szemléltetni, hogy csupán a tisztességes eszközök képesek tisztességes eredményeket létrehozni, és hogyha nem is minden,

de legtöbb esetben a szeretet és a szájalom ereje végtelenül nagyobb, mint a fegyverek ereje. A nyers erőszak gyakorlása káros, a szájalomé sohasem az.

Most vegyük szemügyre a kérvényezés problémáját. Vitán felül áll, hogy a kérvény, ha nem támasztja alá hatalom, értéktelen. Ennek ellenére a néhai Ránadé bírós⁵³ azt szokta mondani, hogy a kérvények hasznos célt szolgálnak, mert eszközei a nép nevelésének. Fogalmat alkotnak számára saját állapotáról, és figyelmeztetik a hatalmon lévőköt. Az egyenlő fél kérése az udvariasság jele, a rabszolgától származó kérés a rabszolgaság szimbóluma. Az erővel támogatott kérés az egyenlő fél kérése, és amikor követelését kérés formájában közli, nemességéről tesz tanúságot. A kérést kétféle erő támaszthatja alá. „Bántalmazni fogjuk Önt, ha Ön ezt meg nem adja” – ez az erő egyik formája, ez a fegyverek ereje, amelyek káros eredményét már megvizsgáltuk. A második fajta erőszakot úgy határozhatjuk meg: „Ha nem tesz eleget követeléseinknek, akkor többé nem leszünk az Ön kérelmezői. Ön csak addig kormányozhat minket, ameddig mi kormányozottjai maradunk; többé nem folytatunk Önnel semmiféle egyezke-

---

⁵³ Mohádeo Góvind Ránadé (1842–1901) – bráhman családból származó tudós, az angol nyelv professzora, később közigazgatási főtisztviselő, majd 1893-tól a bombayi Felső Bíróság bírása. Síkra szállt a hindu szokások reformjáiért, a gyermekházasságok eltörléséért stb. 1882-ben Punéban lányok számára középiskolát alapított, melyben a nyugati oktatás elveit alkalmazta.

dést.” Az így alkalmazott erőt a szeretet erejeként, a lélek erejeként jellemezhetjük, vagy sokkal népszerűbben, de kevésbé pontosan, a passzív ellenállásnak.⁵⁴ Ez az erő elpusztíthatatlan. Aki ezt alkalmazza, tökéletesen megérti helyzetét. Van egy ősi közmondásunk, amely betű szerint ezt jelenti: „Egy tagadószó meggyógyít harminchat betegséget”. A fegyverek ereje hatástalan, amikor a szeretet és a lélek erejével mérik össze.

Most pedig vizsgálat alá kell vennünk az Ön utolsó hasonlatát is, azt, amelyben a gyermek a lábát a tűzbe dugja. Nem lesz az Ön előnyére. Igazában mit is akar tenni a gyermekkel? Tegyük fel, olyan nagy fizikai erőt tud kifejteni, hogy Önt tehetetlenné teszi, és a tűzbe rohan. Ön nem tudja őt ebben megakadályozni. Az Ön számára csak két megoldás marad: vagy megöli, s így akadályozza meg, hogy ne vesszen el a lángokban, vagy fel kell áldoznia saját életét, mert nem akarja, hogy szeme láttára pusztuljon el. Ön a gyermeket nem öli meg. Ha szíve nincs egészen tele szájalommal, lehetséges, hogy Ön nem áldozza fel önmagát, hogy a fiút megelőzve maga rohanjon a tűzbe. Ezért Ön tehetetlenül megengedi, hogy a lángokba vesse magát. Ily módon Ön semmiképpen sem használ fizikai erőszakot. Remélem, nem tekinti mégis fizikai erőszaknak, még ha alacsonyabb rendűnek is

---

⁵⁴ A passzív ellenállásnak egyik szemléltető formája. A másikat lásd a Függelékben közölt *A kard tana* című szemelvényben.

azt, amikor Ön, ha arra képesnek bizonyul, erővel megakadályozza a gyermeket, hogy a tűzbe ne rohanjon. Az így alkalmazott erő teljes mértékben más, és meg kell értenünk azt, hogy tulajdonképpen mi is.

Emlékezzék, hogy amikor a gyermeket így megakadályozza, Ön teljes mértékben az ő érdekét nézi, hatalmát egyedül az ő érdekében gyakorolja. Az Ön példája nem alkalmazható az angolokra. Amikor nyers erőszakot alkalmaz az angolok ellen, Ön teljes mértékben saját vagyis a nemzet, érdekeit tartja szem előtt. Itt nincs szó sem a szánalomról, sem a szeretetről. Ha azt állítja, hogy az angolok cselekedetei rosszak, és ezáltal a tüzet képviselik, és cselekedeteikben tudatlanságtól vezérelve járnak el, és ezért a gyermek helyét foglalják el az Ön hasonlatában, és hogy Ön az ilyen gyermeket védelmezni akarja, akkor Önnek magára kell vállalnia minden ilyenféle gonosz cselekedetet, bárki is követte azt el, és mint a rossz gyermek esetében, Önnek fel kell áldoznia önmagát. Ha Ön képes ilyen mérhetetlen szánalomra, annak gyakorlásához minden jót kívánok.

XVII. FEJEZET

A passzív ellenállás

Olvasó: Van-e valamilyen bizonyíték arra, hogy ez, amit Ön lelkierőnek vagy az igazság erejének nevez, sikert aratott volna a történelemben? Nekem úgy tűnik, nem ismerek olyan példát, amikor valamely nép a lelkierő által emelkedett volna fel. Én még mindig azt hiszem, hogy a gonosztevők testi büntetés nélkül nem hagynának fel gaztetteikkel.

Szerkesztő: Tulszídász,⁵⁵ a költő, a következőket mondta: „A vallás gyökere a könyörület vagy a szeretet, a testé viszont az önzés. Ezért, amíg élünk, a könyörületről nem szabad lemondanunk.”⁵⁶ Az én szememben ez tudományos igazságnak tűnik. Éppen annyira hiszek benne, mint abban, hogy kétszer kettő az négy. A szeretet ereje egyenlő a lélek vagy az igazság erejével.

Bizonyítékunk van rá, hogy a szeretet minden lépésünkben munkálkodik. A világegyetem elpusztulna, ha ez az erő nem létezne. Ön azonban történelmi bizonyítékot kér. Következés-képpen szükséges tudnunk, hogy mi is a törté-

---

⁵⁵ Tulszídász (1532–1623) – ismert indiai költő, az ő nevéhez fűződik a Rámájana egyik legismertebb feldolgozása, a Rámcsaritmánasz (jelentése: Ráma tetteinek szent tava).

⁵⁶ Az eredeti Gándhí-műben idézett angol szöveg: „Of religion, pity, or love, is the root, as egotism of the body. Therefore, we should not abandon pity so long as we are alive.” 117. [Sz. D.]

nelem. A szó gudzsaráti megfelelője: „így történt”. Ha a történelem jelentése ez, akkor bizonyítékok is bőven felhozhatók. De ha a történelem a királyok és a császárok cselekedeteit jelenti, akkor az ilyen történelemben a lelkierőre vagy a passzív ellenállásra bizonyítékunk nincsen. Nem találhatunk ezüstércet ónbányában. A történelem, ahogyan azt mi ismerjük, a világ háborúinak feljegyzése, az angoloknál egy közmondás is keletkezett: „Az a nemzet boldog, amelynek nincsen történelme”, vagyis nincsenek háborúi. Hogyan űzték kis játékaikat a királyok, hogyan váltak egymás ellenségeivé, hogyan gyilkolták le egymást, a történelem mindezt gondosan feljegyzi, de ha csak ennyi történt volna, akkor a világnak már régen vége szakadt volna. Ha a világegyetem története háborúkkal kezdődik, ma már egyetlen ember sem élne. Azok a népek, amelyek ellen háború folyt, eltűntek, mint például Ausztrália bennszülöttei, akik közül a betolakodók alig néhányat hagytak életben. Kérem, ne felejtse el, hogy ezek a bennszülöttek önvédelmükre nem a lelkierőt használták, és nincs szükség nagy előrelátásra annak megállapítására, hogy az ausztráliaiaknak ugyanaz lesz a sorsuk, ami áldozataiké volt. „Aki kardot ránt, kard által vész el”. A mi közmondásunk szerint: akinek foglalkozása az úszás, az sírját a vízben leli.

Az a tény, hogy a világon még mindig annyi ember él, azt mutatja, hogy a világ nem a fegyverek, hanem az igazság és a szeretet erején alapul. Ennélfogva eme erő győzelmének legna-

gyobb és legkevésbé kétségbevonható bizonyítéka abban áll, hogy a világ a háborúk ellenére is tovább él.

Ezer, sőt tíz- és százezer ember élete éppen ennek az erőnek a cselekvő munkálkodásától függ. A millió és millió család mindennapi életében felmerülő kis perpatvarok megszűnnek, ha ezt az erőt gyakoroljuk. Száz és száz nép él békében egymással. A történelem ezt nem jegyzi fel, és nem is jegyezheti fel. A valóságban a történelem annak számontartása, hogy a szeretet vagy a lélek egyenletes munkálkodása hányszor szakadt meg. Két testvér összeveszik egymással: az egyik megbánja, felébred benne a szunnyadó szeretet, és ismét békében élnek. Ezt senki sem jegyzi fel. De ha a két testvér az ügyvédek közbelépésére vagy más okból fegyvert ragad egymás ellen vagy törvényre megy, ami a nyers erőszak másik megjelenési formája, cselekedetüket azonnal közli a sajtó, róluk beszélnek a szomszédok, és valószínűleg bekerülnek a történelembe. Ami áll a családra, a közösségekre, az igaz a nemzetekre is. Nincs semmi okunk azt hinni, hogy külön törvénye van a családnak és külön a nemzeteknek. Következésképpen a történelem a természet történésébe beálló megszakadás feljegyzése. Mint-hogy a lelki erő természetes valami, a történelemben nincsen feljegyezve.

Olvasó: Amit Ön mond, abból az derül ki, hogy a passzív ellenállás példái a történelemben nem kereshetők. Talán szükséges azért, hogy alaposabban megismerjük az ellenállás lénye-

gét. Az lenne tehát a leghelyesebb, ha e kérdésben nézeteit bővebben kifejtené.

Szerkesztő: A passzív ellenállás esetében jogainkat egyéni szenvedés által biztosítjuk; ezért a fegyveres ellenállás ellentéte. Amikor nem vagyok hajlandó azt cselekedni, amitől lelkiismeretem iszonyodik, akkor a lelkierőt használom. Például az éppen uralmon levő kormány valamilyen törvényt hoz, mely rám is vonatkozik. Én azonban a törvényt nem tartom megfelelőnek. Ha erőszakot használok azért, hogy a kormány visszavonja, akkor én ahhoz folyamodom, amit fizikai erőszaknak lehetne nevezni. Ha azonban nem engedelmeskedem a törvénynek, és megszegéséért vállalom a büntetést, akkor lelkierőt használok. Ez önmagunk feláldozását jelenti.

Mindenki elismeri, hogy önmagunk feláldozása mérhetetlenül nagyobb dolog, mint mások feláldozása. Ezenkívül, ha az ilyen erőt igazságtalan ügy szolgálatában használjuk, akkor csak az szenved, aki használta. Másokat nem hoz olyan helyzetbe, hogy az ő hibájáért szenvedjenek. Az emberek múltjukban sok olyan dolgot cselekedtek, amelyről később kiderült, hogy nem volt helyes. Senki sem léphet fel azzal az igénnyel, hogy az igazság teljes mértékben az ő oldalán áll, vagy hogy bizonyos dolog azért helytelen, mert ő annak képzeli, számára azonban mindaddig nem helyes, amíg ez róla az ő megfontolt véleménye. Ennélfogva úgy illik, hogy ne cselekedje azt, amit helytelennek tart, és elviselje ennek következmé-

nyét, bármi is legyen az. Ez a kulcsa a lelki erő használatának.

Olvasó: Tehát Ön figyelmen kívül hagyja a törvényeket – márpedig ez kimondott hűtlenség. Minket mindig törvénytisztelő nemzetnek tartottak. Úgy látszik, Ön túltesz a szélsőségeken. Ők ugyanis azt mondják, hogy a törvényeknek engedelmeskedni kell, de ha a törvények rosszak, akkor akár erőszakkal is el kell úznunk a törvényhozókat.

Szerkesztő: Hogy túlteszek rajtuk vagy nem, ez most egyikünk szempontjából sem fontos. Egyszerűen azt akarjuk, hogy kiderüljön, hogy mi a helyes, és aszerint cselekedjünk. Megállapításának, miszerint törvénytisztelő nemzet vagyunk, igazi értelme az, hogy mi passzív ellenállók vagyunk. Ha egyes törvények nem tetszenek, nem törjük ezért be a törvényhozók fejét, hanem szenvedünk, és nem engedelmeskedünk a törvényeknek. Hogy a törvényeknek, akár jók, akár rosszak, engedelmeskednünk kellene, ez csak olyan mostani elképzelés. A régi időkben ez nem fordult elő. Az emberek az olyan törvényeket, amelyeket nem szerettek, nem tartották tiszteletben, a törvénszegésükért pedig készek voltak elviselni a büntetést. Nem méltó emberi mivoltunkhoz, hogy lelkiismeretünk ellenére engedelmeskedjünk a törvényeknek. Az ilyen tanítás ellentmond a vallásnak és szolgasághoz vezet. Ha a kormány azt kérné tőlünk, hogy ruhátlanul járjunk, vajon úgy járnánk-e? Ha pasz-

szív ellenálló vagyok, a válaszom az volna, semmi közöm a kormány ilyen törvényeihez. De annyira megfélelkezünk önmagunkról és oly megalkuvók lettünk, hogy a megalázó törvényekkel mit sem törődünk.

Aki tudatában van emberi mivoltának és csak az Istentől fél, az senki mástól nem fog félni. Az emberalkotta törvények ránézve nem lehetnek kötelezőek. Ilyesmit maga a kormány sem vár el tőlünk. Hiszen nem azt mondják: „ezt és ezt csináld”, hanem „ha nem teszed ezt, meg fogunk büntetni”. Olyan mélyre süllyedtünk, hogy kötelességünknek, sőt egyenesen vallásunknak képzeljük azt cselekedni, amit a törvény előír. Mihelyt azonban belátjuk, hogy az igazságtalan törvényeknek engedelmeskedni nem méltó az emberhez, akkor nincs olyan zsarnokság, amely minket szolgasorba tudna dönteni. Ez a kulcsa az önuralomnak vagy a hazai kormányzatnak.

Balítélet és istentelen dolog azt hinni, hogy a többek határozata kötelező a kevesebbekre. Sok példa felhozható arra nézve, hogy a többség határozatai helytelenek, a kisebbségé pedig helyesek voltak. Minden reform annak köszönheti eredetét, hogy a kisebb szám ellenállt a nagyobb számnak. Ha a rablóbanda tagjainak a lopás ismerete kötelező, vajon a becsületes ember magáévá teheti-e ezt a kötelezettséget? Amíg fennáll az a balhiedelem, hogy az igazságtalan törvényeknek engedelmeskedni kell, addig a törvények rabszolgasága is fennmarad. Csupán

a passzív ellenálló szabadulhat meg az ilyen előítélettől.

A nyers erőszak, a puszkapor használata ellenkezik a passzív ellenállással, mert azt jelenti, hogy ellenfelünket annak végrehajtására akarjuk rávenni, amit mi óhajtunk ugyan, de ő nem. Ha az erőszak ilyen alkalmazása elfogadható, akkor nyilvánvaló, neki is joga van hasonlóképpen cselekedni velünk, ennél fogva sohasem tudnánk megegyezni. Egyszerűen azt képzelhetjük, mint az a vak ló, amelyik a malom körül forogva köröket ír le, éspedig hogy előre haladunk. Akik azt hiszik, hogy lelkiismeretükkel ellenkező törvényeknek nem kötelesek engedelmeskedni, azok számára csak egyfajta gyógy mód marad: a passzív ellenállás. Minden más elkerülhetetlenül pusztuláshoz vezet.

Olvasó: Szavaiból azt veszem ki, hogy a passzív ellenállás eszköz az egyének számára, hogy amikor erősekké válnak, igazi fegyvereket ragadhassanak.

Szerkesztő: Ez durva tudatlanság. A passzív ellenállás, vagyis a lelkierő páratlan. Fölötte áll a fegyverek erejének. Hogyan lehetne csak a gyengék erejének tekinteni? A testileg erős ember nem ismeri azt a bátorságot, amely a passzív ellenállót jellemzi. Ön azt hiszi, a gyáva ember képes volna arra, hogy ne engedelmeskedjék az olyan törvényeknek, amelyek nem tetszenek neki? A szélsőségeket általában mindig a nyers erőszak híveinek szokták tekinteni. Ha ez így van, akkor miért beszélnek a törvénytisztelet-

ről? Én nem hibáztatom őket. Másról nem tudnak beszélni. Ha sikerül majd kiűznünk az angolokat, és a kormányzók ők maguk lesznek, azt fogják akarni, hogy Ön és én engedelmeskedjünk törvényeiknek. Ez olyan dolog, amely leginkább megfelel alkatuknak. A passzív ellenálló azonban azt fogja mondani, hogy lelkiismerete ellen egyetlen törvénynek sem engedelmeskedhetik, még akkor sem, ha ágyúcső elé állítják és darabokra szaggatják.

Mi a véleménye? Mihez szükséges a bátorság – ahhoz, hogy ágyú mögül darabokra tépjünk másokat, vagy mosolygó arccal közeledjünk az ágyúhoz, és magunkat tépessük szét? Ki az igazi harcos – az, aki a halált mindig kebelbarátjának tartja, vagy az, aki mások életével rendelkezik? Higygye el nekem, akiben nincsen bátorság és emberi méltóság, az sohasem lehet passzív ellenálló.

Azt azonban állítom, hogy a testileg gyenge ember is képes kifejezni az ilyen ellenállást. Egyetlen ember éppen annyira képes erre, mint milliók. A passzív ellenállásba egyaránt belevethetik magukat a férfiak és a nők. Nem kíván katonasághoz hasonló kiképzést, nincs szüksége jiu-jitsura. Csupán lélekjelenlétre van szükség, és ha ezt valaki elérte, szabad, mint az erdők királya, és már pusztá tekintete elsorvasztja az ellenséget.

A passzív ellenállás kétélű kard: használható bármely élével; megáldja azt is, aki használja, és azt is, aki ellen használják. Anélkül, hogy egyetlen csepp vért ontana, nagy eredményekre vezet. Sohasem rozsdásodik be, és sohasem lehet ellopni.

A passzív ellenállók számára a kardvívás nem ki-
merítő. A passzív ellenállás kardjának nincs szük-
sége hüvelyre. Valóban különös, ha Ön az ilyen
fegyvert csak a gyengék fegyverének tartja.

Olvasó: Azt állította, hogy a passzív ellenál-
lás India különlegessége. Hát Indiában sohasem
használtak ágyúkat?

Szerkesztő: Úgy látom, hogy az Ön vélemé-
nye szerint India egyet jelent India néhány herce-
gével. Szerintem azonban azokat a milliós tö-
megeket jelenti, akiktől a hercegek és a mi éle-
tünk is függ.

A királyok mindig a maguk királyi fegyverét
használják. Az erőszak alkalmazása számukra min-
dennapi eledel. Ők parancsolni akarnak, ám akik
a parancsaiknak kellene engedelmeskedjenek,
azok nem akarnak fegyvereket; márpedig a vilá-
gon ők jelentik a többséget. Nekik vagy testi erő-
re, vagy lelki erőre kell szert tenniük. Ahol az
előbbire tesznek szert, ott mindazok, akik ural-
kodnak, mind pedig azok, akik engedelmesked-
nek, olyanok, mint megannyi örült, de ahol lelki-
erőre tesznek szert, ott az uralkodók parancsai
nem érnek tovább kardjuk hegyénél, mert az
igazságtalan parancsokat az igaz emberek semmi-
be veszik. A parasztokat karddal sohasem győzték
le, és nem is fogjuk. A kardot nem tudják használ-
ni, de nem rémülnek meg, ha mások használják.
Az a nép nagy, amely fejét úgy hajtja halálra, mint
a párnájára. Aki dacol a halállal, az már minden
félelemtől megszabadult. Akik az erőszak megté-
vesztő bűvöletében fáradoznak, e képet nem tart-

ják majd túl élesnek. Tagadhatatlan tény, hogy Indiában a nemzet általában az élet minden területén rendszerint a passzív ellenállást használta. Ha uralkodóink már nem tetszenek, akkor nem vagyunk hajlandók velük együttműködni.

Emlékszem egy esetre, amikor egy kis hercegségben a falusiakat sértették a herceg bizonyos rendelkezései. A falusiak azonnal elhagyták a falut. A herceg ideges lett, bocsánatot kért alattvalóitól, és a rendelkezést visszavonta. Indiában sok hasonló esetre van példa. Igazi önkormányzat csak ott lehetséges, ahol a nép irányító ereje a passzív ellenállás. Minden másfajta uralom idegen uralom.

Olvasó: Ön eszerint azt állítja, hogy testünk edzése nem fontos.

Szerkesztő: Én bizony semmi ilyesmit nem mondok. Nehéz passzív ellenállónak lenni, ha nem edzett a testünk. Ha a lélek a túltáplálás miatt elpuhult testben lakik, akkor rendszerint maga is gyenge, és ahol hiányzik a testi erő, ott a lélek sem lehet erős. Testi alkatunkat azáltal kell javítanunk, hogy elkerüljük a korai házasságot és a fényűző életet. Ha egy rozoga testű embert arra kellene kérnem, hogy álljon az ágyú torka elé, akkor saját magamat nevetetném ki.

Olvasó: Amit mond, abból az tűnik ki, hogy passzív ellenállónak lenni nem kicsi dolog. Ha ez így van, akkor arra szeretném kérni, magyarázza meg, miképpen lehet valaki passzív ellenálló?

Szerkesztő: Passzív ellenállónak lenni könnyű is, meg nehéz is. Ismertem egy 14 éves ifjút,

akiből az lett; ismertem beteg embereket, akik szintén azzá váltak. Ugyanakkor ismertem olyan testileg erős, különben elégedett embereket, akik egyszerűen képteleneknek bizonyultak arra, hogy magukévá tegyék a passzív ellenállást. Hosszú tapasztalat után az a véleményem alakult ki, hogy aki a haza szolgálatáért akar passzív ellenálló lenni, annak teljes mértékben meg kell tartóztatnia magát, el kell fogadnia a szegénységet, az igazságot kell követnie, és le kell győznie magában minden félelmet.

Az önmegtartóztatás az önfegyelem egyik legerősebb formája, nélküle a lélek nem tehet szert megingathatatlan szilárdságra. Az önmegtartóztatást nem gyakorló ember veszít életerejéből, nőiessé és gyávává válik. Aki elméjét az állati szenvedélyeknek engedi át, az semmilyen nagy erőfeszítésre nem képes. Ez számtalan példával bizonyítható. Akkor hát mit tehet egy házas férfi, merül fel természetesen a kérdés, noha nem kellene felmerülnie. Amikor egy férj és feleség kielégítik szenvedélyeiket, ebből a szempontból ez nem kevésbé állati élvezetbe merülés. Az ilyen élvezethajhászás, kivéve azt, amely a fajfenntartást célozza, szigorúan tilos. De a passzív ellenállónak még ezt a korlátozott élvezetet is el kell kerülnie, mert nem az utódért való vágyakozás hajtja. Ezért a házasember megtarthatja a tökéletes önmegtartóztatást. Ezt a témát nem lehet nagyobb terjedelemben tárgyalni. Több kérdés merül fel: hogyan lehet viszonya a feleségével, melyek az ő jogai, és más

hasonló kérdések. Ennek ellenére, akik részt akarnak venni valamilyen nagy dologban, kötelességük megoldani ezeket a rejtélyeket.

Amennyire szükséges az önmegtartóztatás, olyan mértékben kívánatos a szegénység. Az anyagi ambíciók és a passzív ellenállás nem egy úton járnak. Akinek pénze van, nem lehet azt várni tőle, hogy kidobja, de elvárható tőle, hogy közömbös legyen iránta. Készen kell lennie arra, hogy inkább minden fillérért elveszítse, mintsem feladja a passzív ellenállást.

Beszélgetésünk során a passzív ellenállást úgy írtuk le, mint amely igazsággal teljes. Ezért aztán az igazságot szükségképpen és mindenáron követni kell. Ebben az összefüggésben felmerülhetnek az olyan akadémikus kérdések, hogy vajon élete megmentéséért nem hazudhat-e az ember, de csak azok számára, akik a hazugságot akarják igazolni. Akik arra törekszenek, hogy mindig az igazságot kövessék, azok nem kerülnek ilyen zavaros helyzetbe; de még ha ide is kerülnének, még akkor is mentesek a hamis vallomástól.

A passzív ellenálló bátorság nélkül egy lépést sem tehet. A passzív ellenállás ösvényén csak azok járhatnak, akik megszabadulnak a félelemtől, legyen az a vagyon, a hamis hírnév, a rokonaik, a kormány, a testi sérelmek, vagy a halál félelme.

Ezek a parancsolatok nem hagyhatók figyelmen kívül azzal az ürüggyel, hogy megtartásuk nehéz. A természet az emberi kebelbe ültette azt a képességet, hogy bármilyen nehézséggel vagy szenvedéssel, amely rázúdul, megbir-

kózzék, anélkül, hogy okozója maga lett volna. Jó, ha ezek a tulajdonságok még azokban is megvannak, akik nem akarják a hazát szolgálni. Ne essünk tévedésbe: e tulajdonságokra többé-kevésbé még azoknak is szükségük van, akik a fegyverek használatára akarják kiképezni magukat. Csupán a vágy senkit sem tesz harcosná. A leendő harcosnak önmegtartóztatást kell gyakorolnia, meg kell elégednie az osztályrészl jutott szegénységgel. Bátorság nélkül a harcos el sem képzelhető. Talán valaki azt gondolhatná, nem feltétlenül szükséges, hogy tökéletesen igaz ember legyen, ám ez az erény az igazi bátorságból ered. Ha valaki feladja az igazságot, végeredményben mindig a félelem miatt teszi. A felsorolt négy tulajdonság nem kell hogy megijesszen senkit. E helyen arról is szólhatunk, hogy a testileg erős embernek sok olyan más, hasznavehetetlen tulajdonsággal kell rendelkeznie, amelyekre a passzív ellenállónak soha sincs szüksége. A tapasztalat azt mutatja, hogy ha egy vívónak külön erőfeszítést kell kifejtenie, ez a bátorság hiányának köszönhető. Ha azonban a vívó maga a bátorság megtestesítője, akkor a kard azonnal kihull kezéből. Segítségére nincs szüksége. Akiben nincsen gyűlölet, annak kardra sincs szüksége. Egy ember, akinél bot volt, váratlanul szembeke-
rült egy oroszlánal, és fegyverét önvédelemből ösztönösen felemelte. Abban a pillanatban belátta, hogy addig csak fecsegett a bátorságról. Mihelyt eldobta a botját, azonnal úgy találta, hogy megszabadult minden félelemtől.

XVIII. FEJEZET

A nevelés

Olvasó: Egész fejtegetésünk alatt a nevelés szükségességét Ön nem bizonyította be, pedig mindig azért panaszkodunk, hogy hiányzik belőlünk. Tudomásunk van egy olyan mozgalomról, mely országunkban a kötelező oktatásért küzd. Gájakvar⁵⁷ mahárádza be is vezette saját területeire. Minden szem e területekre irányul. Áldjuk érte a mahárádsát. Akkor hát ez az egész erőfeszítés értéktelen?

Szerkesztő: Ha civilizációnkat a legmagasabb rendűnek tartjuk, sajnálattal kell kijelentenem, hogy az említett erőfeszítésnek nagy része haszontalan. A mahárádza és a többi nagy ember indítéka, akik ebben az irányban munkálkodtak, tökéletesen tiszta. Ezért kétségtelenül nagy dicséretet érdemelnek. De nem szabad eltitkolnunk magunk előtt az eredményt, mely feltehetően erőfeszítésükből fakad majd.

Mi a nevelés jelentősége? Egyszerűen az írásbeliség ismeretét jelenti. Csupán egy szerszám, és a szerszámot fel lehet jól használni, vagy vissza lehet élni vele. Ugyanaz az eszköz, amely

---

⁵⁷ Gájakvar mahárádza (Sayajirao Gaekwad III, 1863–1939) – Baroda uralkodója (1875–1939). Fontos szerepet játszott államának felvirágoztatásában, nagy hangsúlyt fektetve az oktatásra és a művészetekre. Kezdeményezője és támogatója volt Baroda első egyeteme létrehozásának. [Sz. D.]

jól felhasználható egy beteg meggyógyítására, arra is felhasználható, hogy megfosszuk életétől, és ugyanezt teheti az írás ismerete is. Naponta tapasztaljuk azt, hogy sokan visszaélnek vele, és nagyon kevesen használják fel a jóra; ha ez a megállapítás helyes, akkor máris bebizonyítottuk, hogy több kárt okoztak vele, mint jót.

A nevelés mindennapi jelentése a betűk ismerete. Megtanítani a fiúkat olvasni, írni és számtanra, mindezt elemi oktatásnak nevezzük. A földműves becsületesen keresi meg kenyerét. A világról általános ismeretei vannak. Meglehetősen jól tudja, hogyan kell viselkedni a szülei, feleségei, gyermekei és falubeli társaival szemben. Megérti és megtartja az erkölcsi szabályokat. De nem tudja leírni saját nevét. Mit akar elérni azzal, hogy bevezeti őt az írás ismeretébe? Hozzájárul-e ezáltal egy hüvelyknyivel is a boldogságához? Azt szeretné, hogy elégedetlen legyen kunyhójával és talpalatnyi földjével? Még ha Ön ezt is akarja megtenni, neki nem lesz szüksége ilyen oktatásra. Elsodorva a nyugati gondolkodás árájától, és anélkül, hogy mérlegeltük volna a pro és a kontra érveket, arra a következtetésre jutottunk, hogy népünknek ilyenfajta nevelést kell adnunk.

Most hadd vegyük vizsgálat alá a felsőoktatást. Én annak idején tanultam földrajzot, csillagászatot, algebrát, mértant stb. Nos ez mit jelentett? Nekem és a körülöttem levőknek mennyi hasznunk volt belőle? Miért tanultam ezeket a tárgya-

kat? Huxley⁵⁸ professzor így határozta meg a nevelést: „Én azt hiszem, hogy az az ember részesült szabadelvű nevelésben, akit ifjúkorában arra tanítottak, hogy teste készséges szolgája akaratának, és könnyedén és örömmel elvégez minden munkát, amelyre, mint valami gépezet, képes; akinek értelme tiszta, hideg, logikus gépezet, amelynek minden része egyenlő erejű és működése zökkenőmentes; [...] akinek elméje el van látva a természet alapvető igazságainak ismeretével [...], akinek szenvedélyei úgy vannak idomítva, hogy az érzékeny lelkiismeret szolgája, azaz az erőteljes akarat eredményeképpen engedelmeskedjenek [...], aki megtanult gyűlölni mindenfajta aljasságot, és másokat úgy tisztelni, mint önmagát. Felfogásom szerint csak ilyen és nem másfajta embernek lehetett szabadelvű nevelése, mert ő összhangban van a Természettel. Ő a természetből, a természet pedig őbelőle a legjobbat csinálja.”⁵⁹

---

⁵⁸ Thomas Henry Huxley (1825–1895) – angol biológus, a darwini evolúciós elmélet támogatója. Fontosabb művei: *Az ember helye a természetben* (Man's place in Nature, 1863), valamint *Tudomány és kultúra* (Science and Culture – 1881) című tanulmányai.

⁵⁹ Az eredeti szöveg: „That man, I think, has had a liberal education who has been so trained in youth that his body is the ready servant of his will, and does with ease and pleasure all the work that, as a mechanism, it is capable of; whose intellect is a clear, cold, logic engine, with all its parts of equal strength, and in smooth working order; ready, like a steam engine, to be turned to any kind of work, and spin the gossamers as well as forge the anchors of the mind; whose mind is stored with a knowledge of the great and fundamental truths of Na-

Ha ez az igazi nevelés, akkor nyomatékosan ki kell jelentenem, hogy az általam felsorolt tudományokat sohasem voltam képes érzéseim ellenőrzésére felhasználni. Következésképpen, akár az elemi, akár a felsőoktatást vesszük számba, egyik sem szükséges a központi kérdés megválaszolásához. Nem tesz minket emberré. Nem tesz minket képessé arra, hogy teljesítsük kötelességünket.

Olvasó: Ha a dolog így áll, akkor egy másik kérdést kell feltennem Önnek. Mi teszi Önt képessé arra, hogy mindezt elmondhassa nekem? Ha nem részesült volna felsőoktatásban, hogyan tudta volna nekem megmagyarázni a dolgokat úgy, ahogyan megtette?

Szerkesztő: Jól beszélt. De válaszom egyszerű: én egy pillanatig sem hiszem azt, hogy életemet eltékoztattam volna felső- vagy alsóbbrendű oktatás nélkül. Ugyanakkor azt sem gondolom, hogy szükségképpen szolgálatot teljesítek azért, mert beszélek. De feltétlenül szolgálni óhajtok, és

---

ture and of the laws of her operations; one who, no stunted ascetic, is full of life and fire, but whose passions are trained to come to heel by a vigorous will, the servant of a tender conscience; who has learned to love all beauty, whether of Nature or of art, to hate all vileness, and to respect others as himself.

Such an one and no other, I conceive, has had a liberal education; for he is, as completely as a man can be, in harmony with Nature. He will make the best of her, and she of him." Thomas Henry Huxley, *A Liberal Education and Where to Find It* (1868), in *Macmillan's Magazine* 17 (1868): 367-378. [Sz. D.]

óhajom teljesítését szolgáló igyekezetemben használom azt a nevelést, amelyet kaptam. És ha ezt megfelelőképpen használom, ez engem elégedetté tesz még akkor is, ha mindezt nem milliók számára teszem, hanem csak olyanok számára tehetem, amilyen Ön. Mindketten, Ön is, meg én is, legfőképpen a hamis nevelés által okozott romlásnak vagyunk áldozatai. Én azt állítom, hogy megszabadultam a hamis nevelés káros hatásától, és a tapasztalatomból származó hasznot próbálom meg átadni Önnek, ezt cselekedve pedig bebizonyítom ezen nevelés romlott voltát.

Mi több, én nem becsmérlem minden körülmények között a betűk ismeretét. Mindaz, amire én most rámutattam, csak annyi, hogy nem szabad fétist csinálni belőle. Nem a mi Kámadhukunk⁶⁰. A maga helyén hasznos lehet, és meg is van a helye, amikor érzékeinket alávetettük és erkölcsünket szilárd alapra helyeztük. Ezt követően, amennyiben hajlandók vagyunk elfogadni ezt a nevelést, annak jó hasznát vehetjük. Mint valami díszítmény, valószínűleg jól fog állni rajtunk. Ebből meg az következik, hogy ezt a nevelést nem szükséges kötelezővé tennünk. Elegendő a mi régi iskolarendszerünk. Ebben a jellemnevelés foglalja el az első helyet, és ez az elemi nevelés lényege. Az erre az alapra emelt épület tartós lesz.

Olvasó: Akkor hát úgy értsem, hogy Ön az angol nevelést nem tekinti szükségesnek az önkormányzat elnyerésére.

---

⁶⁰ Szanszkrit eredetű szó, jelentése őstehén. [Sz. D.]

Szerkesztő: A válaszom igen is, és nem is. Milliókat megtanítani angolul, annyit jelent, mint rabságba dönteni őket. A nevelésnek Macaulay által lerakott alapja minket rabságba döntött. Nem akarom azt mondani, hogy neki ilyen szándéka volt, de az eredmény ez lett. Hát nem szomorú fejtegetés, hogy nekünk az önkormányzatról idegen nyelven kell beszélnünk?

Érdeemes megjegyezni, hogy azok a rendszerek, amelyeket az európaiak már elvetettek, közöttünk divatban vannak. Tanult embereik folyamatos módosításokat eszközölnek. Mi, mint tudatlanok, csatlakozunk az általuk már felhagyott rendszerekhez. Ők folyamatosan arra törekszenek, hogy minden területük javíthasson saját státuszán. Wales egy kis része Angliának. A welshek⁶¹ nagy erőfeszítéseket tesznek annak érdekében, hogy felélesszék a welsh nyelv ismeretét. Az angol cancellár, Lloyd George⁶² úr maga is vezető szerepet tölt be abban a mozgalomban, amely azon munkálkodik, hogy a welsh gyermekek welshül beszéljenek. Ezzel szemben mi a helyzet nálunk? Mi hibás angolsággal levelezünk egymással, és ettől

---

⁶¹ A welshek az évszázadok folyamán elfelejtették nyelvüket. Az első világháború után kibontakozó nemzeti mozgalom szinte csodát művelt. Ma már az elemi, közép- és felsőoktatásban egyaránt tanítják e nyelvet, és a walesiek lakta területeken, az angol mellett, hivatalos nyelv lett.

⁶² David Lloyd George (1863–1945) – angol államférfi, Nagy-Britannia első és egyedüli walesi miniszterelnöke (1916–1922). A párizsi békekonferencián, amelynek eredménye volt a Versailles-i békeszerződés, ő képviselte Nagy-Britanniát. [Sz. D.]

még a mi egyetemi végzettjeink (M. A.-sok⁶³) sem mentesek; legszebb eszméinket angolul fejezzük ki; Kongresszusunk munkálatait angol nyelven vezetik; legjobb lapjainkat angolul adják ki. Ha a dolgoknak ez az állapota még hosszú ideig folytatódik, az utókor – ez az én szilárd véleményem – elítél és elátkoz minket.

Érdemes megjegyezni, hogy a kapott angol neveléssel rabszolgaságba döntöttük a nemzetet. Az álszenteskedés, a zsarnokság stb. fokozódtak; az angolul tudó indiaiak nem haboztak becsapni a népet és félelmet oltani belé. Most pedig, ha egyáltalán teszünk is valamit a nép érdekében, csak egy részét fizetjük meg annak az adósságnak, amellyel tartozunk neki.

Nem fájdalmas-e az a helyzet, hogy mikor a törvényszékre akarok menni, közvetítő eszközként az angol nyelvet kell használnom; vagy az, hogy amennyiben ügyvéd leszek, nem beszélhetek anyanyelvemen, és valaki másnak kell fordítania saját anyanyelvemet? Vajon ez nem merő képtelenség? Vajon nem a rabszolgaság jele? Vajon ezért az angolokat vagy saját magamat kell hibáztatnom? Mi, az angolul beszélő indiaiak vagyunk azok, akik rabszolgaságba döntöttük Indiát. A nemzet átka nem az angolokra, hanem reánk száll.

---

⁶³ Azok az egyetemi végzettek, akiknek M. A. Tudományos fokozatuk van. M. A. – Master of Arts, latinul Magister Artium, magyarul a (Szabad) Művészetek Mestere.

Mondtam, hogy válaszom az Ön utolsó kérdésére egyaránt igen is, nem is. Azt, hogy miért igen, már megmagyaráztam önnek. Most megmagyarázom, hogy miért nem.

A civilizáció betegsége annyira bekerít, hogy angol nevelés nélkül nem lehetünk teljesen meg. Azok, akik megkapták, jó hasznát vehetik mindennütt, ahol szükség van rá. Az angolokkal való tárgyalásainkban, saját népünkkel való kapcsolatainkban, amikor csakis angol nyelven folytathatunk velük levelezést, és azzal a céllal, hogy megtudjuk, mennyire csömöröltek meg ők maguk (az angolok) saját civilizációjuktól, a körülményektől függően használhatjuk vagy megtanulhatjuk az angolt. Azok, akik az angolt már megtanulták, utódaiknak az erkölcsiséget saját anyanyelvükön kell megtanítsák, és meg kell tanítsanak nekik egy másik indiai nyelvet is; de amikor már felnöttek, tanulhatnak angolul, azonban a végső cél az, hogy nekünk ne legyen szükségünk rá. Azt a célt azonban, hogy ezzel pénzt keresünk, el kell kerülni. Még ha ilyen korlátolt mértékben is tanulunk angolul, még akkor is figyelembe kellene vennünk, hogy mit kellene, és mit nem kellene megtanulnunk ezáltal. Egy kis gondolkodás meggyőzhetné Önt arról, hogy mihelyt nem törődünk az angol tudományos fokozatokkal⁶⁴, a ha-

---

⁶⁴ Az angol tudományos fokozatok, lényegében a középkori egyetemeken megszerezhető tudományos fokozatok, címek. A humán tudományok területén az alábbiak a legfontosabbak: B. A. – Bachelor of Arts (a [szabad] művészetek érettje), M. A. – Master of Arts (a [szabad]

talmon levők azonnal hegyezni kezdik füleiket.

Olvasó: Akkor hát milyen nevelést fogunk nyújtani?

Szerkesztő: Ezt fennebb már bizonyos mértékben áttekintettük, de egy kicsit alaposabban megvizsgáljuk. Azt hiszem, tökéletesítenünk kell valamennyi nyelvünket. Azt azonban, hogy ezek segítségével milyen tárgyakat kellene elsajátítanunk, itt nem szükséges kifejtenünk. Az értékes angol nyelvű könyveket le kellene fordítanunk különféle indiai nyelvekre. Fel kellene adnunk azt a színlelt igényt, hogy sok tudományt akarunk elsajátítani. Az első helyet a valóság, vagyis az erkölcsi nevelés foglalja majd el. Minden művelt indiainak a saját tartományi nyelvén kívül ismernie kell, ha hindu, akkor a szanszkritot; ha mohamedán, akkor az arabot; ha párszi, akkor a perzsát; és valamennyien a hindit.⁶⁵ A hinduk közül egyeseknek ismerniük kell az arabot és a perzsát, a mohamedánok és a párszik közül néhányának pedig a szanszkritot. Az északiak és a nyugatiak közül sokaknak meg

---

művészetek mestere), Ph. D. – Philosophiae Doctor (a filozófia doktora) stb.

⁶⁵ A modern indiai nyelvek több csoportra oszlanak. Az ún. középső csoporthoz tartozik az urdu és a hindi. Az utóbbinak két ága van: nyugati és keleti hindi, s mindkettőnek van több dialektusa. A nyugati hindi legfontosabb dialektusa a hindusztáni. Ezt tekintik India nemzeti, hivatalos nyelvének. Az urdu, a bengáli és az angol mellett, Pakisztán hivatalos nyelve.

kellene tanulniuk a tamilt⁶⁶. Indiában az egyetemes nyelv a hindi lehetne, azzal a kíváncsisággal, hogy perzsa vagy nagari⁶⁷ betűkkel lehessen írni. A hinduk és a mohamedánok közötti kapcsolatok szorosabbra fűzése érdekében szükséges lenne mindkét betűformát ismerniük. Ha viszont ezt meg tudjuk tenni, akkor az angol nyelvet rövid idő alatt kiűzhetjük életünkéből. Számunkra, rabszolgák számára mindez szükséges. Nemzetünk saját rabszolga mivoltunk által került szolgaságra és saját szabadulásiunkkal nyeri el szabadságát.

Olvasó: A vallásos nevelés kérdése nagyon nehéz.

Szerkesztő: Ennek ellenére e nélkül nem lehetünk meg. India sohasem lesz istentagadó. A burjánzó ateizmus ezen a földön nem virágozhat fel. A feladat valóban nehéz. Szédülni kezdek, mihelyt a vallásos nevelésre gondolok. Vallásánítóink álszentek és önzők; ők azok, akikre hatnunk kell. A kulcsot a mullák, a dasztúrok és a bráhmanok tartják a kezükben⁶⁸, de ha nem

---

⁶⁶ A tamil az indiai őslakosság, a dravidák egyik csoportjának a nyelve. A félsziget délkeleti részén több mint 50 millió lakos beszéli. Szentkatolnai Bálint a tamilban a magyar nyelv egyik rokonát vélte felfedezni, és erről hosszú tanulmányt írt. A Kr. u. III. századtól kezdve a tamil nyelvű irodalom igen gazdag és változatos.

⁶⁷ India északkeleti részében használt írásforma.

⁶⁸ Mullák, dasztúrok, bráhmanok – indiai papok, mégpedig: a mohamedán, a párszi és a hindu vallás hirdetői. A mullák rendszerint mohamedán teológiát és a mohame-

térnek józan észre, az angol nevelésből származó energiát a vallásos nevelésnek kell szenteljük. Ez nem igazán nehéz. Csak az óceán pereme fertőződött meg, és csak azoknak van szükségük tisztulásra, akik a peremen vannak. Mi, akik ebbe a kategóriába kerültünk, meg is tisztíthatjuk magunkat, mert megjegyzéseim nem a milliókra vonatkoznak. Annak érdekében, hogy Indiát visszaállíthassuk hajdani állapotába, újra feléje kell fordulnunk. Természetesen haladás, hanyatlás, reformok és reakciók lesznek a saját civilizációnkban: de egyetlen erőfeszítésre van szükség, ez pedig az, hogy kiűzzük a nyugati civilizációt. Minden más ezután következik be.

---

dán törvényeket tanították. A bráhmanok a legfelső indiai társadalmi rendet, a papok kasztját alkotják.

XIX. FEJEZET

A gépek

Olvasó: Amikor Ön a nyugati civilizáció kiűzéséről beszél, feltételezem, hogy ez alatt azt is érti, hogy gépekre sincsen szükségünk.

Szerkesztő: Ennek a kérdésnek a felvetésével Ön egy létező sebet szakított fel. Amikor Dutt úr *India gazdaságtörténete* című könyvét olvastam, sírtam, és ahányszor rágondolok, szívem sajogni kezd. A gépek döntötték nyomorba Indiát. Nehéz felmérni azt a kárt, amelyet Manchester okozott nekünk.⁶⁹ Manchesternek tulajdonítható, hogy az indiai kézművesség csaknem teljesen eltűnt.

De tulajdonképpen hibát követek el, mikor ezt mondom. Hogyan lehetne Manchestert hibáztatni? A manchesteri ruhát mi viseltük, és Manchester azért szőtte azt. El voltam ragadtatva, amikor Bengál bátorságáról olvastam. Azon a közgazgatási területen nem voltak szövődék. Ezért tudták visszaállítani az eredeti foglalkozást, a háziszövészetet. Viszont az is igaz, hogy Bengál ösztönözte Bombay textiliparát. Ha Bengál bojkottálta volna az összes gépgyártotta árut, sokkal jobb lett volna.

A gép sivárrá kezdte tenni Európát. A pusztulás kopogtat most már az angol kapukon. A

---

⁶⁹ Manchester nagy ipari és kereskedelmi város Anglia északnyugati részén. A 19. században és a 20. század első felében főként pamutiparáról volt híres.

gép a modern civilizáció legfőbb szimbóluma; nagy bűnt jelképez.

A munkások Bombay gyáraiban rabszolgákká váltak. A gyárakban dolgozó nők helyzete elkésérítő. Amikor még nem léteztek a gyárak, a nők nem haltak éhen. Ha a gépőrület országunkban nagyobb lesz, akkor a nyomorúság földjévé válik. Talán eretnekségnek tekintik, de köteles vagyok ki mondani, hogy számunkra jobb lenne, ha a pénz Manchesterbe küldenénk, és gyatra manchesteri szövetet viselnénk, mintsem Indiában a gyárak számát növelnénk. Ha manchesteri szövetet viselünk, csak pénzünket pazaroljuk, de ha Indiában reprodukáljuk Manchestert, pénzünket vérünk árán fogjuk megtartani, mert erkölcsi létünket aknázzuk alá, és ezen állításom igazolására a szövetgyárban dolgozó kezeket hívom tanúknak. Mindazok, akik a gyárakból vagyont halmoztak fel, nem valószínű, hogy bármivel is jobbak a többi gazdag embernél. Ostobaság azt feltételezni, hogy egy indiai Rockefeller jobb lehetne, mint az amerikai Rockefeller⁷⁰. A leszegényedett India szabad lehet, de a bármilyen erkölcstelen módon gazdaggá tett India számára nehéz lesz visszanyerni szabadságát. Attól tartok, hogy el kell ismernünk, miszerint a gazdag emberek tartják fenn az angol uralmat; érdekeik annak stabilitásához kötődnek. A pénz tehetetlenné teszi az embert. A másik éppen ennyire káros dolog a nemi vétkezés. Mind a ket-

---

⁷⁰ John Davison Rockefeller (1839–1937) – amerikai gazdag, kapitalista gyáripáros. [Sz. D.]

tő méreg. A kígyómarás kisebb méreg, mint ez a kettő, mivel ez előbbi csupán a testet bénítja meg, míg az utóbbi megbénítja a testet, az elmét és a lelket. Következésképpen nincs miért örvendeznünk a gyapotipar fejlődésének kilátásai miatt.

Olvasó: Akkor hát a gyapotgyárakat be kell zárni?

Szerkesztő: Ez nehéz dolog. Nem könnyű feladat felszámolni egy már kialakult létesítményt. Éppen ezért állítjuk azt, hogy a legfőbb bölcsesség valaminek az el-nem-kezdése. A gyapotgyárak tulajdonosait nem ítélnélük el, csak szánakozni tudunk rajtuk. Túlzás lenne azt kívánni tőlük, hogy gyáraikról mondjanak le, de könyörögve arra kell kérnünk őket, hogy azok számát ne növeljék. Ha jót akarnának, akkor fokozatosan leépítenék üzleteiket. Ezer és ezer háztartásban létrehozhatnák az ősi és szent kézi szövőszékeket és felvásárolhatnák a vásznat, melyet ily módon szőnek. A milliomosok ezt vagy megteszik, vagy nem, a nép azonban abba hagyhatja a gépi áruk használatát.

Olvasó: Ön eddig a gépi szövetek ellen beszélt, de a gépekkel gyártott áruknak se szeri, se száma. Ezeket vagy importálnunk kell, vagy a gépeket kell behoznunk hazánkba.

Szerkesztő: Valóban, árucikkeinket még Németországban is gyárthatják. Mit mondhatunk akkor a gyufáról, a gombostűről és az üvegárukról? Erre csak egyetlen válaszom lehet. Mit csinált India mielőtt még ezeket az árukat behozták volna? Pontosan ugyanazt kellene tennünk ma is. Mindaddig, míg gépek nélkül nem tudunk gombostűt

készíteni, megleszünk anélkül is. Az üvegáruk hamisan csillogó ragyogásához nem lesz semmi közünk, és mint régen, otthon természetett gypotból kanócot csinálunk, és kézzel készült agyagmécseseket használunk világításra. Így járva el, kíméljük szemünket és megtakarítjuk pénzünket, támogatjuk a szvadésít és így fogjuk megvalósítani az önkormányzatot.

Ezt nem úgy kell elképzelni, hogy mindezt mindenki egyszerre megcsinálja, vagy hogy egyesek azonnal lemondanak minden géppel készített dologról. De ha a gondolkodásunk egészséges, akkor mindig rá kell jönnünk arra, hogy miről mondhatunk le, és használatát fokozatosan abbahagyjuk. Amit néhányan képesek megtenni, azt mások utánozni fogják: a mozgalom pedig úgy fog gyarapodni, mint a kókuszdió a matematikai feladatban. A nép örömet követi azt, amit a vezetők csinálnak. Az ügy se nem bonyolult, se nem nehéz. Önnek és nekem nem kell addig várunk, amíg másokat magunkkal vihetünk. A vesztesek azok lesznek, akik nem ezt teszik, azok pedig, akik bár sokra tartják az igazságot, de mégsem azt követik, megérdemlik, hogy gyáváknak nevezzék őket.

Olvasó: Ez esetben mi a véleménye a villamosokról és a villamosságról?

Szerkesztő: Ez most már lekéselt kérdés. Semmit nem jelent. Ha boldogulunk vonatok nélkül, akkor boldogulnunk kell villamosok nélkül is. A gép olyan, mint a kígyólyuk: lehet benne egy vagy száz kígyó. Ahol vannak gépek, ott

vannak nagy városok; ahol pedig nagy városok vannak, ott léteznek villamosok és vonatok; és villanyvilágítást is csak ott lehet látni. Az angol falvak e dolgok közül egyikkel sem dicsekednek. A becsületes orvosok megmondják Önnek, hogy ahol a mesterséges szállítóeszközök száma megnőtt, a nép egészsége megromlott. Emlékszem, amikor az egyik európai városban pénzüke volt, a villamostársaságok, az ügyvédek és az orvosok bevételei csökkentek, és az emberek egészségesebbek voltak, mint azelőtt. A gépekkel kapcsolatosan csupán egyetlen jó pontot tudok felidézni. Káros mivoltuk bizonyítására azonban könyveket lehet róluk írni.

Olvasó: Előny-e az vagy hátrány, hogy mindaz, amit Ön elmond, gépek segítségével kerül kinyomtatásra?

Szerkesztő: Ez egyike azon példáknek, amelyek azt igazolják, hogy némelykor a mérget a mérreg kiirtására használjuk. Ez mégsem szolgál előnyére a gépeknek. Amikor idejük lejár, a gépek mintha azt mondanák nekünk: „Légy résen és kerülj el engem. Belőlem nem hajtasz hasznot, és a haszon, ami a nyomtatásból öszszegyűl, csak azoknak lesz hasznára, akiket a gépőrület megfertőzött.”

Következésképpen a fő dologról ne feledkezünk meg. Szükséges lesz fokozatosan belátnunk, hogy a gép rossz dolog. Ezért majd képesek leszünk fokozatosan megszabadulni tőle. A természet nem gondoskodott egyetlen olyan eljárásról sem, amelynek segítségével az óhajtott célt hirte-

len elérhetjük. Végso soron az lenne helyes, ha ahelyett, hogy a gépet, mint valami áldást köszöntenénk, inkább mint valami gonoszat megvetnénk.

XX. FEJEZET

Következtetés

Olvasó: Nézeteiből én arra következtetek, hogy Ön egy harmadik pártot akar alakítani. Ön se nem szélsőséges, se nem mérsékelt.

Szerkesztő: Ez tévedés. Egyáltalán nem gondolok egy harmadik pártra. Nem gondolkodunk mindannyian ilyenképpen. Nem mondhatjuk, hogy minden mérsékelt azonos nézeteket vall. Miként lehetne pártjuk azoknak, akik csak szolgálni akarnak? Én egyaránt szolgálnám a mérsékeltet és a szélsőségeket. Amennyiben hozzájuk viszonyítva más nézeteket vallok, véleményemet tisztelettel eljűk tárnám, és folytatnám szolgálatomat.

Olvasó: Akkor hát mit mondana mindkét pártnak?

Szerkesztő: A szélsőségeseknek azt mondanám: „Tudom, hogy ti önkormányzatot akartok India számára; csak azért, mert kérítek, még nem nyerhetitek el. Azt mindenki önmagának kell megvalósítsa. Amit mások szereznek meg nekem, az nem önkormányzat, hanem idegen uralom; következésképpen nem lenne illő hozzatok, ha azt mondanátok, hogy ti elnyertétek az önkormányzatot csupán azért, hogy egész egyszerűen elűztétek az angolokat. Az önkormányzat igazi természetét már bemutattam. Ezt a fegyverek erejével sohasem nyerhetnétek el. India talaján a nyers erőszak nem természetes.

Ezért nektek teljesen a lelkiezőre kell támaszkodnotok. Nem szabad azt gondolnotok, hogy célunk megvalósításának bármelyik szakaszában is szükség lenne az erőszakra.”

A mérsékelteknek ezeket mondanám: „A pusztá kérvényezés megalázó; ezzel elismerjük alsóbbrendűségünket. Azt mondani, hogy a brit uralom elengedhetetlen, az csaknem egyenlő az istenség tagadásával. Mi nem mondhatjuk azt, hogy Istenen kívül valaki vagy valami nélkülözhetetlen. Mi több, a józan észnek azt kellene sugallnia, hogy azt kijelenteni, hogy az angolok jelenléte Indiában jelenleg szükséges, egyenlő lenne azzal, hogy beképzeltékké tennénk őket.

Ha az angolok mindenestől kiűritették Indiát, nem szabad azt feltételeznünk, hogy India özvegyi sorsra jutott. Lehetséges, hogy azok, akik nyomásuk alatt arra kényszerülnek, hogy megtartsák a békét, visszavonulásuk után harcolnának. Egy robbanás elfojtásából nem származhat előny; rendelkeznie kell egy szeleppel. Ezért mielőtt még békét élvezhetnénk, egymás között kell harcolnunk, jobb, ha így járunk el. Egy harmadik pártnak nem lehet esélye arra, hogy oltalmazza a gyengéket. Ez olyanfajta oltalmazás, amely elbátortalanított minket. Az ilyen oltalmazás a gyengét csak még gyengébbé teheti. Mindaddig, amíg ezt nem látjuk be, addig önkormányzattal sem rendelkezhetünk. Én más szavakkal fejteném ki egy angol teológus gondolatát és azt mondanám, hogy az anarchia az önkormányzat alatt jobb, mint a rendtartó idegen uralom. Csakhogy az a

jelentés, melyet a tudós egyházi ember fűzött az önkormányzathoz, más, mint amilyen az én fel fogásom szerinti indiai önkormányzat. Nekünk meg kell tanulnunk és másokat is meg kell tanítanunk, hogy mi nem akarjuk sem az angol uralom, sem az indiai uralom zsarnokságát."

Ha ez az eszme valóra válna, akkor mind a szélsőségesek, mind pedig a mérsékelték kezét foghatnának. Megszűnne az oka az egymástól való félelemnek vagy bizalmatlanságnak.

Olvasó: Aztán meg mit mondana az angoloknak?

Szerkesztő: Nekik tisztelettel tudóan ezt mondanám: „Elismerem, hogy Önök az én fennebbvalóim. Nem szükséges azt a kérdést vitatni, vajon Önök karddal tartják-e kezükben Indiát vagy az én beleegyezésemmel. Nincsen kifogásom az ellen, hogy Önök az országomban maradjanak, de, noha Önök az uralkodók, Önöknek mint a nép szolgálainak kell itt maradniuk. Nem mi vagyunk azok, akiknek azt kell tenniük, amit Önök kívánnak, hanem Önök azok, akiknek azt kell tenniük, amit mi óhajtunk. Kincseiket, amelyeket erről a földről gyűjtöttek össze, megtarthatják, de mostantól kezdve nem harácsolhatnak. Az Önök szerepe, ha úgy akarják az lesz, hogy fenntartsák a rendet Indiában. Fel kell hagyniuk azzal az elgondolással, hogy tőlünk kereskedelmi előnyöket csikarjanak ki. Mi azt a civilizációt támogatjuk, amelyről Önök azt állítják, hogy a civilizáció el lentéte. Mi azt tartjuk, hogy civilizációnk felet tőbb magasabb rendű, mint az Önöké. Ha ezt az

igazságot belátják, az az Önök előnyére szolgál, ha pedig nem, akkor saját közmondásuknak megfelelően Önök csak akkor élhetnek az országunkban, ha ugyanolyan módon élnek, mint mi. Nem szabad semmi olyant tenniük, ami ellenkezik vallásainkkal. Mint uralmon levőknek az a kötelességük, hogy a hinduk kedvéért tartózkodjanak a marhahústól, a mohamedánok kedvéért pedig el kell kerülniük a szalonna és a sonka fogyasztását. Mindezidáig semmit nem mondtunk, mert megfélemlítettek voltunk, de nem szabad azt hinniök, hogy viselkedésükkel nem sértettek meg minket. Érzéseinket sem aljas önzéssel, sem félelemmel nem juttatjuk kifejezésre, de mivel most az a kötelességünk, bátran beszélünk. Iskoláikat és törvényszékeiket értékteleneknek tartjuk. Azt akarjuk, hogy ősi iskoláink és bíróságaink helyreállítassanak. India közös nyelve nem az angol, hanem a hindi. Következésképpen Önöknek meg kell azt tanulniuk. Mi Önökkel csak saját nemzeti nyelvünkön érintkezünk.

Nem tűrhetjük el azt a felfogást, hogy Önök vasutakra és hadseregre pénzt költsenek. Egyiket sem tartjuk megalapozottnak. Önök félhetnek Oroszországtól; mi nem félünk.⁷¹ Amikor az oroszok idejönnek, ellátjuk a bajukat. Ha Önök mellénk állnak, akkor közösen fogadhatjuk őket. Semmiféle európai öltözetre nincs szükségünk.

---

⁷¹ Orosz veszedelem – a XIX. század folyamán az angolok attól tartottak, hogy az oroszok Iránon keresztül behatolnak Indiába.

Mi beérjük az itthon készült vagy gyártott cikkekkel. Önöknek nem kell egyik szemüket Manchesteren, a másikat Indián tartaniuk. Csak akkor tudunk együtt dolgozni, ha érdekeink azonosak.

Ezt nem göggel eltelten mondtuk Önöknek. Önöknek számottevő katonai erőforrásaik vannak. Tengeri haderejüknek nincsen párja. Ha mi az Önök sajátos módszerével akarnánk harcolni Önök ellen, erre képtelenek lennénk, de ha a fenti engedmességi feltételek nem lennének elfogadhatók az Önök számára, mi megtagadjuk a behódoltak szerepét játszani. Önök, ha úgy tetszik, darabokra apríthatnak. Önök ágyúikkal összezúzhatnak minket. Ha akaratunk ellenére cselekednek, mi nem segítjük Önöket, és segítségünk nélkül – mi tudjuk – nem tehetnek egy lépést sem előre.

Valószínű, hogy hatalmuktól megrészegeedve, Önök mindezen nevetni fognak. Meglehet, hogy nem leszünk képesek Önöket egyszerre kijózanítani, de ha lesz valamelyes férfias magatartás bennünk, Önök rövidesen belátják majd, hogy az Önök által tanúsított beképzeltség egyenlő az öngyilkossággal, és hogy rovásunkra megengedett kacagásuk értelmi tévelygés, az ész aberrációja. Hisszük, hogy szívükben vallásos nemzethez tartoznak. Mi olyan földön élünk, amely a vallások forrása. Nem kell tekintettel lennünk arra, hogy népeink miként találkoztak, de kapcsolataink kölcsönös hasznot eredményezhetnek.

Önök, Indiába jött angolok, nem jó példaképei az angol nemzetnek, ahogy mi, félig elango-

losodott indiaiak sem vagyunk tekinthetők az igazi indiai nemzet jó példaképeinek. Ha az angol nemzetnek tudomása lenne mindarról, amit Önök elkövettek, sok cselekedetüket ellenezné. Az indiaiak tömegének kevés kapcsolata volt Önökkel. Ha Önök lemondanának az ún. civilizációjukról, és kutatni kezdenének saját írásaikban, rájönnének, hogy követeléseink jogosak. Önök csak azzal a feltétellel maradhatnak Indiában, ha követeléseinknek teljes mértékben eleget tesznek; és ha Önök ezen feltételek mellett itt maradnak, mi hajlandók vagyunk különféle dolgokat megtanulni Önöktől, úgy, ahogy Önök is sokat fognak tanulni tőlünk. Így járva el, mi sok hasznot húzunk egymásból, és a világ is jól jár. De ez csak akkor történhet meg, ha kapcsolataink gyökere vallásos talajra talál.”

Olvasó: Mit fog Ön mondani a nemzetnek?

Szerkesztő: Ki a nemzet?

Olvasó: Céljaink szempontjából ítélve, a nemzet az, akit Ön és én gondoltunk annak, vagyis azok közülünk, akiket megérintett az európai civilizáció, és akik azért buzgólkodunk, hogy legyen önkormányzatunk.

Szerkesztő: Ezeknek a következőket mondanám: „A nemzetet csak azok az indiaiak alkotják, akiket a valódi szeretet hat át, akik majd képesek lesznek a fentiek szellemében beszélni az angolokkal, anélkül, hogy félnének, és csakis azokról mondható el, hogy e szeretettől át vannak hatva, akik tudatosan hiszik, hogy India civilizációja a legjobb, és hogy az európai csak ki-

lenc napig tartó csoda. Az ilyen tiszavirág-életű civilizációk gyakran feltűnnek és lehanyaglanak, és ez ezután is így lesz. Csak azok tekinthetők a szeretet által ily módon áthatottaknak, akik, miután magukban megtapasztalták a lélek erejét, nem fognak meghunyászkodni a nyers erőszak előtt, és semmilyen áron sem óhajtanak nyers erőszakkal élni. Csak azok tekinthetők ilyen módon áthatottaknak, akik mérhetetlenül elégedetlenek a mai száználmas helyzettel és már kiitták a méreg kelyhét.

Ha létezik egyetlen ilyen indiai, az a fentiek szerint fog beszélni az angolokkal, és az angoloknak meg kell őt hallgatniuk.

Ezek nem követelések, de megmutatják lelkiállapotunkat. Kéréssel semmit nem érünk el; meg kell szerezniük, amire szükségünk van, márpedig erőfeszítésünkhöz nélkülözhetetlen erőre van szükségünk, és ez az erő csak annak adatik meg, aki az alábbiak szerint fog cselekedni:

1. Csak ritka alkalmakkor használja az angol nyelvet;
2. Ha ügyvéd, lemond foglalkozásáról és kéziszövőszéket ragad;
3. Ha ügyvéd, tudását annak fogja szentelni, hogy felvilágosítsa mind a saját népét, mind pedig az angolokat;
4. Ha ügyvéd, nem avatkozik bele a pártok közötti ellenségeskedésbe, hanem lemond a törvényszékről, és tapasztalata alapján ráveszi a népet, hogy hasonlóképpen cselekedjék;

5. Ha ügyvéd, megtagadja, hogy bíró legyen, mivelhog foglalkozásáról lemond;
6. Ha orvos, lemond az orvosi gyakorlatról és megéri, hogy a test helyett a lelket kell rendbe hoznia;
7. Ha orvos, megéri azt, hogy függetlenül attól, hogy milyen valláshoz tartozik, jobb, ha emberi testek betegen maradnak, mintsem az ördögi vivisekció eszközével gyógyíttassanak meg, amelyet az orvostudomány európai iskolái gyakorolnak;
8. Még ha orvos is, kézi szövészetre adja magát, és ha bármilyen páciens megy hozzá, felvilágosítja őt betegségeinek okáról, és azt tanácsolja, hogy inkább távolítsa el az okokat, mintsem elkényeztetve őt, haszontalan orvosságokat adjon neki; megéri, hogy ha a beteg nem szed orvosságot, esetleg meghal, de ettől a világ nem megy tönkre, és ő a valóságban könnyörületes volt hozzá;
9. Még ha gazdag ember is, vagyonára való tekintet nélkül, megmondja azt, ami a szívéen fekszik, és nem fél senkitől;
10. Ha vagyonos ember, pénzét arra szenteli, hogy kézi szövőszékeket vásároljon, és másokat is arra készítet, hogy kézzel készült árukat használjanak éppen azáltal, hogy ő maga is ilyeneket használ;
11. Mint minden más indiai, neki is tudnia kell, hogy ez a megtérés, a bűnbánás és a gyászolás ideje.
12. Mint minden más indiai, neki is tudnia kell, hogy az angolokat hibáztatni hiábavaló dolog,

hogy ők miattunk jöttek Indiába, és ugyanabból az okból kifolyólag maradnak, és csak akkor hagyják el Indiát vagy változtatják meg természetüket, amikor mi magunk megreformáljuk a magunkét.

13. Mint másoknak, neki is meg kell értenie, hogy a gyász idején nincs helye a tobzódásnak, és hogy ameddig mi elesett állapotban vagyunk, legjobb, ha börtönben vagy száműzetésben vagyunk;

14. Mint másoknak, neki is tudnia kell, hogy babonáság azt képzelni, miszerint nekünk őrizkednünk kell a bebörtönzéstől azért, hogy tárgyalhassunk a néppel;

15. Mint másoknak, neki is tudnia kell, hogy a cselekedet sokkal többet ér, mint a beszéd; hogy kötelességünk pontosan azt mondani, amit gondolunk, és ezért vállaljuk a következményeket, és csakis ebben az esetben leszünk képesek beszédünkkel másokra is hatást gyakorolni;

16. Mint másoknak, neki is meg kell értenie, hogy csak szenvedés által leszünk majd szabadok;

17. Mint másoknak, neki is meg kell értenie, hogy az Andamán szigetekre történő életfogytig tartó deportálás nem elegendő bűnhődés az európai civilizáció felkarolásának bűnéért;

18. Mint másoknak, neki is meg kell tudnia, hogy egyetlen nemzet sem emelkedett fel szenvedés nélkül; hogy még a fizikai háború viselésében is az igazi próba a szenvedés, és nem má-

sok megölése; annál inkább így van a passzív ellenállási háború viselésében;

19. Mint másoknak, neki is meg kell tudnia, hogy hiábavaló kifogás azt mondani, hogy mi valamit akkor teszünk meg, amikor mások is megteszik azt; nekünk azt kellene cselekednünk, amiről tudjuk, hogy helyes, és mások is azt fogják cselekedni, amikor felfogják annak útját-módját; hogy amikor én valami sajátos, finom örömet képzelek el, nem várok, amíg mások megízlelik azt: hogy a nemzeti erőfeszítés és a szenvedés az életörömök természetéhez tartoznak; és hogy kényszer alatt szenvedni, nem jelent szenvedést.

Olvasó: Mindez egy hosszú rendelkezéssorozat. Mikor hajtja ezt mindenki végre?

Szerkesztő: Ön hibát követ el. Önnek és nekem semmi közünk nincsen másokhoz. Hadd tegye mindenki a maga kötelességét. Ha én teljesítem kötelességem, azaz szolgálom önmagam, akkor képes leszek másokat szolgálni. Mielőtt eltávoznék Öntől, legyen szabad megisméltelnem a következőket:

1. A valódi önkormányzat önuralom vagy önellenőrzés.

2. A hozzá vezető út a passzív ellenállás: azaz nem más, mint a lelkiereje vagy a szeretet ereje.

3. Azért, hogy ezt az erőt gyakorolni tudjuk, a szavadés minden értelemben szükséges.

4. Amit meg akarunk tenni, azt meg kell tennünk, és nem azért, mert ellene vagyunk az angoloknak vagy mert megtorlást akarunk, hanem

mert kötelességünk, hogy így cselekedjünk. Ilyenképpen tételezzük fel, hogy az angolok megszüntetik a sóadót, visszaadják a pénzünket, a legmagasabb állásokat az indiaiaknak engedik át, visszavonják az angol csapatokat, de mi ezért biztosan nem fogjuk használni géppel készült áruikat, sem az angol nyelvet és sem pedig iparukból sok mindent. Meg kell jegyeznünk, hogy ezek a dolgok természetüknél fogva károsak: ezért nekünk ezek nem kelleneek. Én nem vagyok ellenséges érzülettel az angolok iránt, de igenis azzal viseltetek civilizációjukkal szemben.

Felfogásom szerint a „szvarádzs” kifejezést használtuk anélkül, hogy megértettük volna igazi jelentését. Megpróbáltam ezt megmagyarázni úgy, ahogyan én értelmezem, és lelkiismeretem tanúsítja, hogy mostantól kezdve életemet annak megvalósítására szentelem.

Függelék

Móhandász Karamcsand Gándhí A kard tana

Korunkban, amely a nyers erő kora, szinte hitetlenül hangoznék, ha valaki tagadni merészné a brutális erőszak abszolút uralmának törvényét. Ezért aztán névtelen leveleket kapok, amelyek azt tanácsolják, hogy az együtt-nem-működés mozgalmát még akkor se tartóztassam föl, ha a nép ezt rendzavarásra használná. Mások azt a meggyőződésüket fejezik ki, hogy én titokban bizonyosan erőszak alkalmazására készülök, és találgatják, mikor virrad föl az örvendetes nap, amelyen nyíltan meghirdetem az erőszakot. Erősítgetik, hogy az angolok csak a nyílt vagy a rejtett erőszaknak engednek. Végül ismét mások Indiában engem tartanak a legelvetemültebb gatzfickónak, mert – állítólag – mindig leplezem igazi szándékaimat, és legkevésbé sem kétkednek abban, hogy az emberek többségéhez hasonlóan én is hiszek az erőszakban.

Miután a kard tanának az emberek nagy részére nézve ilyen nagy a hatalma, miután az együtt-nem-működés mozgalmának sikere, főként a perfüggőség alatt, minden erőszak elutasításától függ, és miután erre vonatkozó nézeteim sokak magatartását befolyásolták, megkíséreltem felfogásomat a lehető legvilágosabban kifejteni.

Azt gondolom, hogy olyan esetben, amikor csak a gyávaság és az erőszak között választhatunk, az erőszakot tanácsolnám. Mikor 1908-ban megtámadtak és kevés híján megöltek, legidősebb fiam utólag azt kérdezte, mit kellett volna tennie, ha történetesen jelen van a támadáskor, vajon el kellett volna szaladnia és messziről néznie, hogyan ölnek meg, vagy pedig testi erejével kellett volna védelmeznie engem, amit tulajdonképpen meg is tudott és szeretett volna tenni. Azt feleltem, hogy kötelessége lett volna megvédenie engem, akár erőszak alkalmazásával is. Ezért vettem részt a búr háborúban, az ún. zulu felkelésben és az első világháborúban.¹ Ezért helyeslem, hogy mindazok, akik hisznek az erőszakban, gyakorolják magukat a fegyverek használatában. Szívesebben látnám, ha India fegyverhez nyúlna, hogy becsületét védelmezze, semmint hogy gyáva és tehetetlen szemlélője maradjon tulajdon megbecstelenítésének.

Hiszem azonban, hogy az erőszaknélküliség vitathatatlanul magasabb rendű, mint az erőszak, hogy megbocsátani férfiasabb dolog, mint büntetni, a megbocsátás ad becsületet a harcosnak. De a megbocsátás csak akkor jelent győzelmet önmagunkon, ha megvan a hatalmunk a büntetésre. A megbocsátásnak nincs jelentősége, ha valamely erőtlen lény színleli csupán. Aligha állítható, hogy az egér megbocsát a

---

¹ Gándhí az angolok oldalán állt a zulu, a búr és az első világháború alatt, mert úgy vélte, hogy ez az erkölcsi kötelessége.

macskának, mikor engedi magát széttépni. Ezért megértem azok érzelmét, akik Dyer tábornoknak és a hozzá hasonlóknak igazságos megbüntetését kívánják. Ha tehetnék, darabokra tépnék őket. Ugyancsak nem hiszem, hogy India magatehetetlen volna. Mint ahogy azt sem hiszem, hogy jómagam tehetetlen lennék. Csak éppen nemesebb célra szeretném tartogatni India erejét és a magamét.

Ne értsenek félre. Az erő nem testi képességekből fakad. Az erő a hajthatatlan akarat szülötte. Egy átlagos zulu, testi erő tekintetében, mindenképp felülkerekedik egy átlagos angollal szemben. De mégis elszalad akár egy angol fiú elől is, mert fél annak revolverétől, amelyet a fiú vagy az ő védelmében másvalaki használhatna. Fél a haláltól, s ezért félelmetes termete ellenére is gyenge. Nekünk, indiaiaknak egyelőre el kell ismernünk, hogy százezer angolnak nem kell félnie háromszáz millió embertől. A határozott megbocsátás tehát részünkről erőnk határozott megismerését jelentené. A megbocsátás megvilágosodásában hatalmas erőhullámnak kell felcsapnia bennünk, oly erőnek, amely egy Dyert vagy egy Frank Johnst² megakadályoz-

---

² Dyer és Frank Johnson indiai angol hadvezérek. Dyer dandártábornok volt, és 1919. április 11–13-án vérbe fojtotta az indiaiak amritszári tüntetését. Aránylag kis egységgel vonult a város ellen, ahol az indiai tömegek hatalmas tüntetést rendeztek, mert az egyik lap azt a hamis hírt közölte, hogy egyenesen Gándhí hívta fel e lakosság figyelmét, hogy harcoljon „a brit majmok ellen”. Az ango-

hatna abban, hogy gyalázattal borítsa be India önmegadón lehajtott fejét. Nem törődöm azzal, hogy pillanatnyilag nem érhetem el célomat. Még nagyon is elnyomottaknak érezzük magunkat ahhoz, hogy ne éljen bennünk harag és bosszúvágy. De nem szűnhetek meg folyamatosan hangoztatni, India csak nyerhet azzal, ha lemond a büntetés jogáról. Nekünk különbeknek kell lennünk, nekünk egy jobb küldetést kell teljesítenünk a világon.

Nem vagyok látnok. Gyakorlati idealistának tekintem magam. Az erőszaknélküliség vallása nem csupán a risík és a szentek számára rendeltetett, hanem a közönséges nép számára is. Az erőszaknélküliség az emberi mivolt törvénye, mint ahogy az erőszak a vadállatok törvénye. A vadállatban szunnyad a szellem, ezért nem ismerhet más törvényt, mint a fizikai erőét. Az ember méltósága azonban megköveteli, hogy egy magasabb rendű törvénynek, a szellem törvényének engedelmesskedjék.

Azért vállalkozom rá, hogy javasoljam Indiának: kövesse az önfeláldozás ősi törvényét. Hiszen a szatjágraha és az ezzel együttjáró együttműködés és a polgári engedetlenség csupán új elnevezései a szenvedés törvényeinek. A risíki, akik az erőszaknélküliség törvényét az erőszak világának közepette felfedezték, nagyobb lángelmék voltak Newtonnál. S ugyanakkor na-

---

lok lelőttek 237 férfit, 41 gyermeket, 1 csecsemőt és megsebesítettek 1500 személyt.

gyobb hadvezérek voltak, mint Wellington³. Noha járatosak voltak a fegyverforgatásban, mégis felismerték haszontalan voltát, és a gyötrelmekben vergődő világnak azt tanították, hogy üdve nem az erőszakban, hanem az erőszaknélküliségben rejlik.

Az erőszaknélküliség kihatásában tudatos szenvedést jelent. Nem jelent alázas behódolást az igaztalanság akaratával szemben, hanem az egész lélek erejének bevetését jelenti a zsarnok akarata ellenében. Ha ez a törvény irányítja működését, minden egyes ember szembeszállhat egy zsarnoki birodalom minden igazságtalan hatalmával, hogy megvédelmezze becsületét, vallását, lelkét, és ezáltal lefektethesse a birodalom összeomlásának vagy újjászületésének alapjait.

Nem azért kívánom Indiától, hogy az erőszaknélküliséget alkalmazza, mert gyöngé. Azt kívánom, hogy erejének és hatalmának tudatában gyakorolja az erőszaknélküliséget. Ahhoz, hogy erejét megismerje, nincs szüksége semmiféle járatosságra a fegyverforgatásban. Úgy tűnik, ehhez csupáncsak azért folyamodunk, mert az emberekben nem látunk egyebet, mint pusztán hústömeget. Azt óhajtom, hogy India ismerje fel halhatatlan lelkét, amely képes diadalma-

---

³ Arthur Wellesley Wellington (1730–1852) – angol hadvezér, politikus, miniszterelnök (1828–1830). Először az egyik indiai hadseregben tűnt ki, majd 1815-ben a waterlooi ütközetben legyőzte Napóleont. Ekkor kapta a Vas herceg kitüntető nevet. Részt vett a bécsi kongresszuson.

san felülemelkedni minden testi gyöngeségen, és képes dacolni a világ anyagi erőivel is. Vajon mit jelent Ráma,⁴ ez a csupán emberi tulajdonságokkal rendelkező lény, amely majomhadával szembeszáll a tenger dühöngő hullámai közt a biztonság tévhitében élő tízfejű Rávana⁵ kérkedő erejével? Ez vajon nem a szellem erejének a fizikai erő fölött aratott győzelmét jelképezi? Miután azonban én mégis a gyakorlat embere vagyok, nem szeretnék addig várni, amíg India belátja, hogy a szellem a politikában is alkalmazható. India gyöngének és védtelennek érzi magát az angolok gépfegyvereivel, tankjaival és repülőgépeivel szemben. Gyengesége tudatában folyamodik az együtt-nem-működéshez. Mindezek ellenére azonban mégis el kell érnie célját, felszabadítani az országot az angol igazságtalanság pusztító súlya alól, ha megfelelő számú ember megtagadja az együttműködést.

Az együtt-nem-működést megkülönböztetem a Sinn-Fein-mozgalomtól⁶, hiszen ez utóbiról úgy tudjuk, képtelen volt szakítani az erő-

---

⁴ Ráma – a Rámájana, azaz a Rámáról szóló szerelmi eposz főhőse. Ugyanakkor egy istennek is a neve.

⁵ Rávana – Sri-Lanka azaz Ceylon démon-királya, aki elrabolta a száműzetésben élő Ráma feleségét, Szítát. Ráma azonban megnyerte a majmok királyának, Hanumánnak a támogatását, aki alattvalóival, a „majmokkal”, azaz India déli részének a lakóival, hidat épít Sri-Lanka és India partjai közé. Ráma átkel a hídon, legyőzi a démon-királyt és visszaszerzi feleségét, Szítát.

⁶ Sinn-Fein: ír szó, jelentése: csak mi magunk. Ír nacionalista mozgalom, amely 1921-ben kivívta a Szabad Ír állam létrehozását.

szakkal. De még az erőszak híveit is felszólítom, hogy kíséreljék meg a békés együtt-nem-működés módszerét. Ha mégis kudarcot vallanak, azt nem a bennük rejlő gyöngeség okozza. A kudarc oka csakis az lehet, hogy nem csatlakoztak hozzá elegen. De akkor elérkeznék a valóságos veszély pillanata. Nemes lelkű férfiak, akik népük megaláztatását nem bírják tovább elviselni, szabadjára eresztik majd haragjukat. Erőszakhoz folyamodnak. Amennyire látom a dolgokat, el kell pusztulniuk, anélkül, hogy magukat vagy hazájukat az elnyomatás alól felszabadíthatták volna. Ha elfogadja India a kard tanát, pillanatnyi sikert kivívhat ugyan, de akkor megszűnik a lelkem büszke lenni. Feloldhatatlan kötelékek fűznek Indiához, hiszen mindent neki köszönhetek. Rendületlenül hiszek hivatásában, amely az egész világ számára fontos. Nem szabad vakon utánoznia Európát. Ha India a kard mellé szegődik, akkor számomra elérkezik a megpróbáltatás órája. Remélem, hogy kellően felkészülök rá. Vallásom nem ismer földrajzi határokat. Az én hitem még India szereteténél is erősebb. Életemet India szolgálatának szenteltem az erőszaknélküliség hitvallásában, amely meggyőződéseim szerint a hinduság gyökere.

Szeretném ma azokat, akik nem bíznak bennem, komolyan inteni, hogy a csak az imént elkezdett harc nyugodt menetét ne zavarják meg az erőszakra való unszolással abban a feltevésben, hogy magam is az erőszak híve vagyok. A titkolózástól úgy undorodom, mint a bűntől.

Adjanak az erőszak nélküli együtt-nem-működésnek egy esélyt, és akkor majd rájönnek arra, hogy semmiféle hátsó gondolatot nem rejtegetek mögötte.

Young India, 1920. augusztus 11.

Vélemények Gándhíról

Albert Einstein: *Személyes példaadás*⁷

Gándhí egyedülálló jelenség a politika történetében. Feltalálta az elnyomott népek szabadságharcának teljesen új, humánus technikáját, s a legnagyobb odaadással és energiával hajtja végre. A gondolkodó emberekre gyakorolt erkölcsi hatása valószínűleg sokkal tartósabb lesz, mint ahogy mi a brutális erőt hangsúlyozó korbanakban véljük. Az államférfiak műve ugyanis csak annyiban tartós, amennyiben személyes példájukkal és nevelő hatásukkal kiváltják és megszilárdítják a nemzetek erkölcsi erőit. Szerencsések vagyunk, és köszönettel tartozunk a sorsnak, hogy ilyen felvilágosult kortárssal, a jö-

---

⁷ Az eredeti angol szöveg: „Mahatma Gandhi's life achievement stands unique in political history. He has invented a completely new and humane means for the liberation war of an oppressed country, and practised it with greatest energy and devotion. The moral influence he had on the conciously thinking human being of the entire civilized world will probably be much more lasting than it seems in our time with its overestimation of brutal violent forces. Because lasting will only be the work of such statesmen who wake up and strengthen the moral power of their people through their example and educational works.

We may all be happy and grateful that destiny gifted us with such an enlightened contemporary, a role model for the generations to come.” A szöveg elérhető: Notes by Einstein on Gandhi – Source: The Hebrew University of Jerusalem, <http://streams.gandhiserve.org/einstein.html> (utolsó letöltés: 2010. augusztus 25.)

vendő nemzedékek számára utat mutató fárosszal ajándékozott meg bennünket.

Princeton, 1939.

Martin Luther King: *Zarándoklat az erőszakmentességhez*

Egyszer, egy vasárnap délelőtt Philadelphiába utaztam, hogy meghallgassam dr. Mordecai Johnsonnak, a Howard Egyetem⁸ elnökének hit-szónoklatát. Éppen akkor tért vissza indiai útjáról, és rendkívül lenyűgöző volt, ahogyan Mahátma Gándhí életéről és tanításairól beszélt. Szónoklata annyira fölvilványozott, hogy a gyülekezetből való távozásom után fél tucat könyvet vásároltam Gándhí életéről és munkásságáról.

A legtöbb emberhez hasonlóan én is hallottam már Gándhíról, azonban sohasem foglalkoztam vele behatóan. Könyveit olvasva nagyon megragadtak azok a mozgalmi akciók, amelyeket az erőszaknélküli ellenállás jegyében indított. Különösen nagy hatással volt rám a „sómenet”, a gyakori böjt.

A szatjágraháról kialakult teljes elképzelése („szatja” igazságot jelent, melynek megfelelője a szeretet és az „agraha”, amely erőt jelent; követ-

---

⁸ Howard University (Howard Egyetem) – washingtoni koedukációs egyetem, melyet 1867-ben alapítottak a felszabadított rabszolgák számára. Hallgatóinak többsége ma is afrikai származású amerikai, elsősorban néger.

kezésképpen a szatjágraha jelentése igazság-ereje vagy szeretet-ereje) mélyen meghatározó volt számomra. Ahogy elmélyültem Gándhí filozófiájában, egyre kevésbé kételkedtem a szeretet erejében, és ekkor vált bennem világossá első ízben, hogy mekkora erőt jelent a szociális reformok területén. Mielőtt megismertem volna Gándhí műveit, úgy véltem, hogy Jézus etikája csak személyi vonatkozásban hatékony. Az volt az érzésem, hogy „tartsd oda a másik orcádat is” és a „szeresd ellenségedet” filozófiája csak az egyének egy másik egyénnel szemben keletkezett konfliktusában alkalmazható; a faji csoportok és a nemzetek vonatkozásában elkerülhetetlenek, szükségszerűnek tekintettem a realisztikusabb megoldást. Gándhí könyveinek tanulmányozása után azonban be kellett látnom, hogy mélyen tévedtem.

Valószínűleg Gándhí volt a történelemben az első olyan személyiség, akinek sikerült Jézusnak a szeretetről hirdetett erkölcsstanát az egyének közötti közvetítés egyszerű eszközéből erőteljes és széles körben alkalmazott hatékony társadalmi erővé változtatnia. A szeretet Gándhí számára a szociális és társadalmi átalakulás hatalmas erejű eszközévé vált. Abban a módban, amellyel Gándhí a szeretetet és az erőszaknélküliséget érvényesítette, fölfedeztem a szociális reformnak azt a módszerét, amelyet hosszú hó-

napok óta kutattam. Azt az intellektuális és morális elégedettséget, amelyet mindeddig hiába kerestem Bentham és Mill utilitarizmusában, Marx és Lenin forradalmi módszereiben, Hobbes társadalmi szerződés-elméletében, Rousseau „vissza a természethez” optimizmusában és Nietzsche „Übermensch” filozófiájában, Gándhí erőszak nélküli ellenállás filozófiájában találtam meg.

Atlanta, 1958.⁹

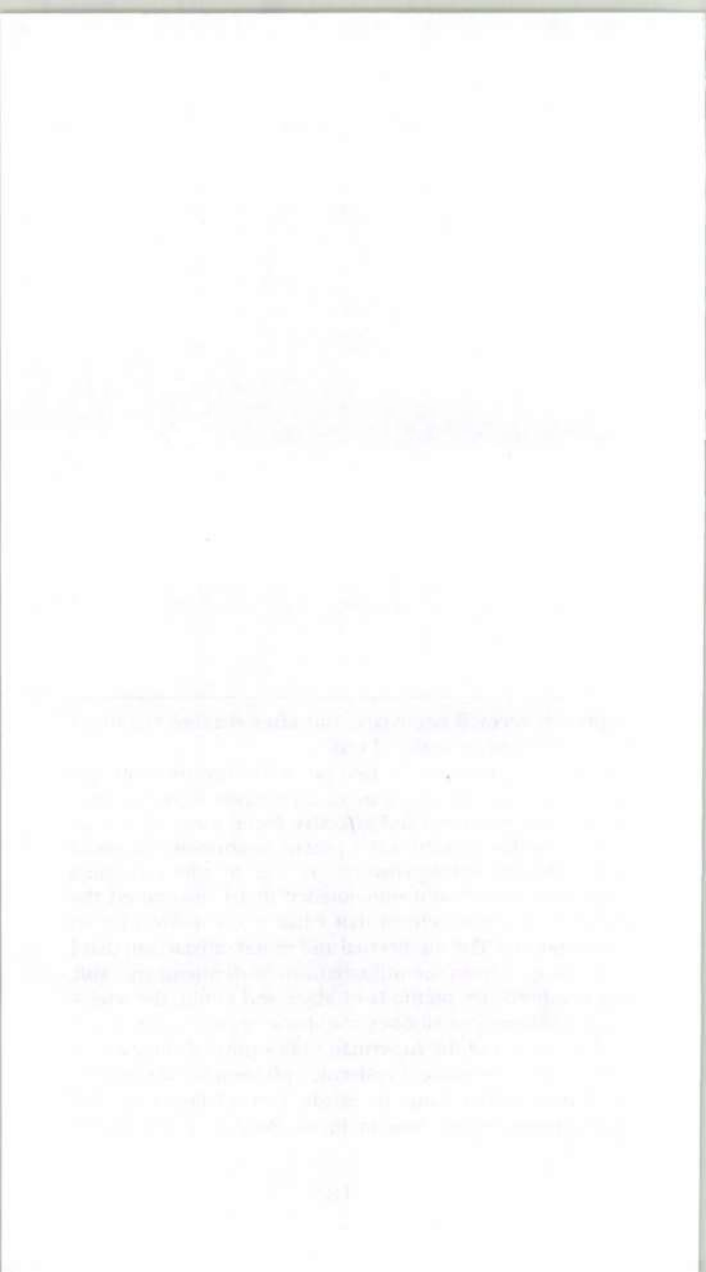
⁹ Az eredeti angol szöveg: „[...] Then one Sunday afternoon I traveled to Philadelphia to hear a sermon by Dr. Mordecai Johnson, president of Howard University. [...] Dr. Johnson had just returned from a trip to India, and, to my great interest, he spoke of the life and teachings of Mahatma Gandhi. His message was so profound and electrifying that I left the meeting and bought a half dozen books on Gandhi's life and works.

Like most people, I had heard of Gandhi, but I had never studied him seriously. As I read I became deeply fascinated by his campaigns of nonviolent resistance. I was particularly moved by the Salt March to the Sea and his numerous fasts. The whole concept of »Satyagraha« (Satya is truth which equals love, and agraha is force; »Satyagraha«, therefore, means truth-force or love-force) was profoundly significant to me. As I delved deeper into the philosophy of Gandhi my skepticism concerning the power of love gradually diminished, and I came to see for the first time its potency in the area of social reform. Prior to reading Gandhi, I had about concluded that the ethics of Jesus were only effective in individual relationships. The »turn the other cheek« philosophy and the »love your enemies« philosophy were only valid, I felt, when individuals were in conflict with other individuals; when racial groups and nations were in conflict a more realistic

---

approach seemed necessary. But after reading Gandhi, I saw how utterly mistaken I was.

Gandhi was probably the first person in history to lift the love ethic of Jesus above mere interaction between individuals to a powerful and effective social force on a large scale. Love for Gandhi was a potent instrument for social and collective transformation. It was in this Gandhian emphasis on love and nonviolence that I discovered the method for social reform that I had been seeking for so many months. The intellectual and moral satisfaction that I failed to gain from the utilitarianism of Bentham and Mill, the revolutionary methods of Marx and Lenin, the social-contracts theory of Hobbes, the »back to nature« optimism of Rousseau, and the superman philosophy of Nietzsche, I found in the nonviolent resistance philosophy of Gandhi.” in. Martin Luther King, Jr., *Stride Toward Freedom. The Montgomery Story*, Beacon Press, Boston, 2010, 83–85. [Sz. D.]

Tartalomjegyzék

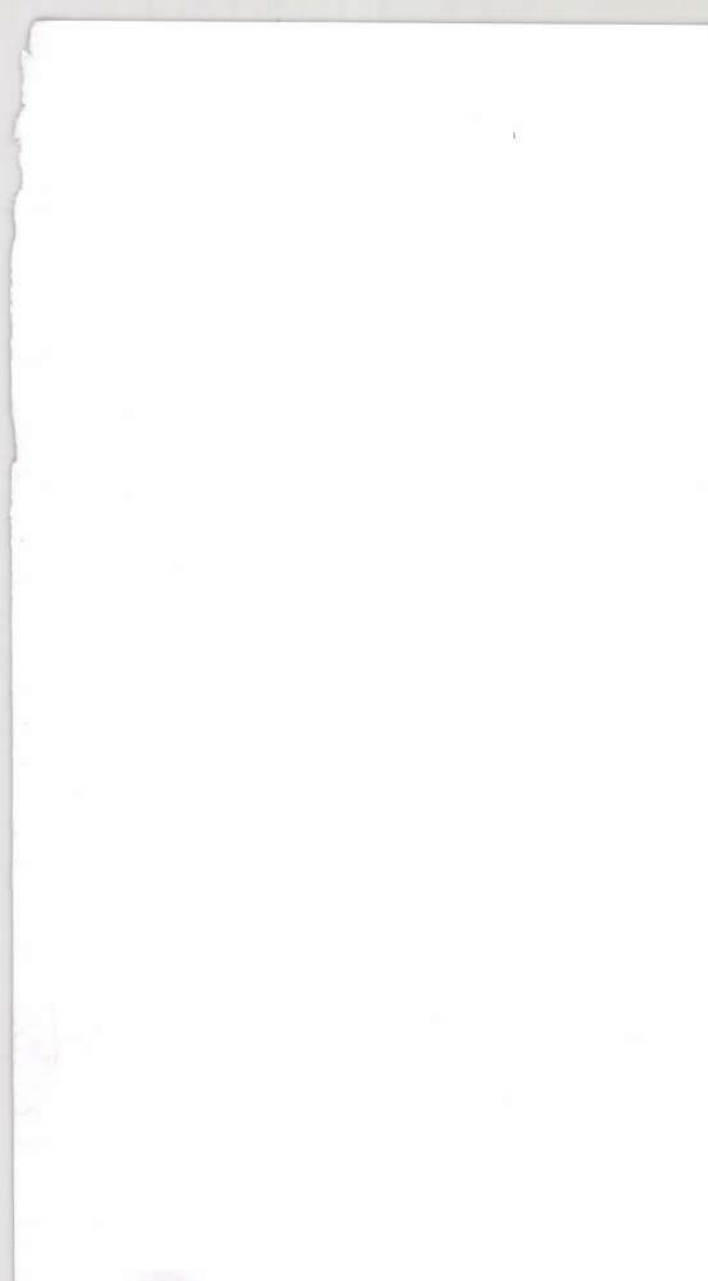
MÓHANDÁSZ KARAMCSAND <i>MAHÁTMA</i>	
GÁNDHÍ (Bodor András).....	5
MAGYARÁZÓ SZAVAK.....	33
ÜZENET.....	36
HIND SZVARÁDZS, AVAGY AZ INDAI	
ÖNKORMÁNYZAT.....	37
I. FEJEZET	
A Kongresszus és hivatalnokai.....	39
II. FEJEZET	
Bengál felosztása.....	49
III. FEJEZET	
Elégedetlenség és nyugtalanság.....	53
IV. FEJEZET	
Mi a szvarádzs?.....	55
V. FEJEZET	
Anglia helyzete.....	59
VI. FEJEZET	
Civilizáció.....	64
VII. FEJEZET	
Miért veszett el India?.....	69
VIII. FEJEZET	
India állapota.....	74
IX. FEJEZET	
India állapota (folytatás).....	79
X. FEJEZET	
India állapota (folytatás).....	84

XI. FEJEZET	
India állapota (folytatás).....	94
XII. FEJEZET	
India állapota (folytatás).....	99
XIII. FEJEZET	
Mi az igazi civilizáció?	103
XIV. FEJEZET	
Hogyan szabadulhat fel India?	109
XV. FEJEZET	
Olaszország és India	113
XVI. FEJEZET	
A nyers erőszak	118
XVII. FEJEZET	
A passzív ellenállás.....	128
XVIII. FEJEZET	
A nevelés	141
XIX. FEJEZET	
A gépek	152
XX. FEJEZET	
Következtetés	158

FÜGGELÉK

Móhandász Karamcsand Gándhí: A kard tana	169
Vélemények Gándhíról.....	177

GANDHI
DESPRE AUTONOMIA INDIEI
EDITURA KRITERION
CLUJ • 2010

9 789732 609897

3200